

VEZÉRKÖNYV

KÉZIRAT GYANÁNT.

VEZÉRKÖNYV

A NYÁRI GYERMEKÜDÜLTETÉSHEZ

A Rom. Kath. Egyházközségek Központi Tanácsa megbizásából és anyagi támogatásával

összeállitotta és kiadja:

A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT GYERMEKVÉDELMI OSZTÁLYA.

PAULOVITS KÖNYVNYOMDA, BUDAPEST

BEVEZETÉS.

„Anima humana naturaliter christana“ (az emberi lélek természetszerüleg keresztény), ez a gyönyörü mondás világit rá arra, hogy milyen nagy sulyt helyez az Egyház a gyermekek lelki gondozására, minthogy azok valahogy közelebb vannak Istenhez. Náluk az élő kapcsolatot még nem halványitotta el az, amit a felnőttek életnek neveznek, s ezért „övék a mennyek országa.“ Ezt az anima christianát feltámasztani, öntözni, ápolni, kivirágoztatni, minden katho.ikus gyermekvédelmi munka főcélja.

A Nagy Gyermekbarát utjain járnak a budapesti katholikus egyházközségek, midőn olyan nagy szeretettel karolják fel a nagyváros szenvedő, szegény gyermekeit, s nagyarányu gyermekvédelmi munkájuk keretében évről-évre nyaranta közel 30.000 szegény gyermeknek nyujtanak több örömöt, több napsugarat, több levegőt. Az akció nem elégszik meg azonban a fizikai üdültetéssel, nem elégszik meg a budai hegyek magaslati levegőjével, hanem az Egyház üditő légkörét, a magasabb-

rendü élet tiszta levegőjét is közvetiteni akarja a gyermek számára. Hadd érezzék a gyermekek, mikor az Egyház jóvoltából kimennek a zöldbe, hogy a Nagy Gyermekbarát fogja a kezüket.

A mai szociális nyomor korában élő gyermek sorsa mártirsors. A budapesti gyermeknyomor megvilágitására csupán egy adatot ragadunk ki: 24.000 iskolásgyermek kap ingyen ebédet. Miután ezt az ebédet csak az arra nagyon rászorulók kapják, szomoruan állapithatjuk meg, hogy 24.000 iskolásgyermek nyomorban sinylődik. Milyen nagy könnyitések a budapesti gyermek martiriumán ezek az egész napos kirándulások s az ezek kapcsán, a főváros főzőhelyeinek igénybevételével kiosztott étkezések, melyet az egyházközségek nyujtanak! Tavaly 26.514 gyermek részesült üdültetésben, s ennek keretében 16.663 ebéd, 36.974 uzsonna került kiosztásra. 1928 óta 82.072 gyermek részesült üdültetésben az egyházközségek jóvoltából.

A kültelkek legszegényebb gyermekeit öleli fel az akció. Kiben ne ébredne fel a szociális lelkiismeret, ki ne érezné a felelősség sulyát, ha rájuk gondol?

„E fiuknak nem volt gyermekszobájuk,
Hol Mese-forrást rejtenek a zsaluk.
Lakásuk volt egy rossz szagu muszáj-lyuk,

Hol több család csókolt, pörölt, aludt.
Vagy ólban nőttek, s rajtuk tört az ős.
E fiukért valaki felelős".

Mi ugy érezzük, felelősek vagyunk mindannyian . . .

A Szociális Missziótársulat, mely évek óta örömmel vállalja az üdültetés lebonyolitását, erősen érzi a felelősség nagy sulyát. Ezért a legjobbat akarja adni a környezetükből kiemelt, kiránduló gyermekeknek, — ezzel is szolgálva az Isten-ország jövő nemzedékét.

Hogy a legjobbat nyujthassuk, az e könyvecske célja, melyet évek gyakorlata állitott össze.

ERTL CHRISTA S. M.

I.

Az üdültetés megszervezése.

1. Központi és helyi feladatok.

A gyermeküdültetés sok évi tapasztalatát gyüjtöttük össze nehány pontban. Összeegyeztetve és felhasználva szakmunkákat, hozzáértő csoportvezetők észrevételeit és tapasztalatát — hisszük, hogy vele minden egyházközségnek segitünk az egyöntetü kiépitésben.

A fejlődés egyik nagy akadályát küszöbölte ki az a határozat, mely szerint csak képzett vezetőket lehet csoportok élére állitani, kiket a központi vezetőség az Akció előtt kurzuson kiképzett.

SZAKKÉPZETT VEZETŐ.

Ezentul az üdültető egyházközség, lakótelep csak ily szakképzett vezetőre bizza gyermekeit. Ő egész nyár folyamán kézben tartja a kirándulások folyóügyeit. (A vezető egyéniségéről szól a 3. fejezet).

Az üdültető egyházközség kinevezi s a Központba leadja pontos cimét és telefonszámát, mert ezentul vele állunk kapcsolatban.

A felelős vezető megkapja az Akció Központja által 2 hónapra összeállított programmot s azt összeegyezteti Egyházközsége kívánságaival, mert az esetleges cseréket még az Akció elindítása előtt kell megejteni.

De a vezető mellett legyen az ügyeknek legalább 2—3 személyből álló bizottsága is. (Igen alkalmasak erre a theológusok, tanitójelöltek.) Feladatuk a jelentkezőket felvenni és nyilvántartani. Ez a bizottság gondoskodjék a fiuk és leányok névsoráról (külön-külön), amelyben könnyen áttekinthető módon jelezze, ki melyik kiránduláson vett részt. Ugyanis, rendszerint sokkal több a jelentkező, mint ahányat elvihetünk és igy igazságosan kell beosztani őket, hogy arányosan kerüljön sor mindenkire. 6—12 év a korhatár. Kivételesen 13—14 év.

LÉTSZÁM ELLENŐRZÉS.

A Központtal megállapitott létszámot a legnagyobb gonddal tartsák be, mert a legtöbb zavar ebből származik. Minden kirándulóhely végállomásán várja a csapatokat egy missziós kiküldött, a bemondott létszámot felülvizsgálja s az esetleges többletet az egyházközség terhére aláiratja. De ha nagyobb létszám mellett esetleg már

nem lehet a pótlást megrendelni, a gyermekek valamennyien kisebb adagot kapnak az elosztásnál. Ez éppen olyan kár, mintha a kitüzött létszámnál jóval kevesebben jönnek, mert a megrendelt teljes létszámot ki kell fizetni.

IGAZOLÓ-LAP.

Ezért igazoló-, illetve jelentkező-lapokat vagy számot (az Egyházközség bevett szokása szerint) küldjön szét a Bizottság megfelelő számban a gyermekeknek. Lehet kézbesités utján, családfők által, az összeállitott névsor alapján.

Jelentkezésükkor személyesen is átvehetik azt az igazolványt, amivel majd a gyülekező helyen jelentkeznek s a villamosban visszaadják.

ÉLELMISZER.

A Bizottság kellő időben érdeklődik, kell-e itthonról valami élelmet vinni. Előtte való napon a kirándulók száma szerint elcsomagolja. Reggel, a nagyobb fiuknak-leányoknak szétosztják a csomagokat. (Igen ajánlatos kivülről ráirni mi és hány adag van benne? Pl. 15 adag tizórai stb.) Városi étkezőhelyeken az uzsonnát délben elvihetik, de kenyérruhát, edényt és kést a lekvár részére minden csapat hozzon magával.

FELELŐS VEZETÉS.

A felelős vezető illetőleg helyettese minden kirándulásnál vállalja a felelőséget s az azzal járó gondot. Neki külön csoportja ne legyen, mert folytonosan szem előtt tartja egyes kisebb csoportok (Családok) ügyét-baját. Nála van a mentőtáska. Utirányt, játékszert, indulási, étkezési időt neki ad át a végállomáson várakozó missziós kiküldött. Ő indit. Tudta nélkül kisebb csoportok sem távozhatnak el a többiektől. Állandóan figyel, hogy mindenütt rend legyen.

CSALÁDOK ÉS CSALÁDFŐK.

Segitségére vannak az u n. CSALÁDFŐK, kik legfeljebb 20 gyermekből álló CSALÁD élére állanak. Ezt okvetlen meg kell szervezni, mert az üdültetés célját csak intenziv foglalkozással érhetjük el. Bővebbet a következő fejezetekben irunk róla.

TELEPVEZETŐ.

Minden állandó jellegü kiránduló helynek meg van a stabil missziók kiküldötte, u. n. telepvezető. Naponta várja a végállomásnál csapatait. Naplót vezet az érkezettekről. A bemondott létszámot ellenőrzi, a vezető és családfők nevét is

feljegyzi. A megadott létszámba a kisérők, családfők is beleértendők. A pontos létszám összege az étkezésnél igen fontos, azért őszintén kell bemondani, akár többlet, akár hiány van s ha lehet a kiküldött segit a kiegyenlitésben. Nagy többletnél az egyházközség köteles a költséget megtéríteni, ha a pótrendelést sikerült telefon utján a konyhával felvétetnie. Megadja nekik az aznapi irányt, megjelöli a helyet, ami változatosság szempontjából hetenkint más és más.

Megmondja az étkezés idejét, mikor kell a kiránduló helyről inditani. A hazautazás idejét is közli, hogy ha netalán elszakadna egyik másik csoport, le ne késsen.

Délelőtt folyamán látogatásokra indul. Napi tervek (mese, játék, pihenés) után érdeklődik. Lelkesit a családrendszer mellett, hogy minél szebben kiépüljön.

Játéktárgyat, slöjdmunkát oszt ki megbeszélés szerint.

Étkezési időre ismét a konyhánál van s ellenőrzi a pontos étkezést.

Eső esetén védett helyre vezeti a csapatot.

2. A szükséges napirend.

A heti programmot megadja a Központ, de részleteiben a vezető dolgozza ki. Irányitásul ad a Központ utbaigazitást s ez minden kirándulóhelyre nagyjában ráillik. Betartása sok kellemetlenségtől óvja meg a csapatot.

ELINDULÁS.

Akár villamossal, akár gyalogosan indulnak, a gyülekezés helyét, idejét hirdessék ki jelentkezéskor s az mindig 3/4 órával az indulás előtt kezdődik. Külön csoportban gyülnek a fiuk és a leányok, igazoló-lap a kezükben. Egy kisérő legyen a fogadásra kinevezve, ő érkezzék legkorábban. Indulás előtt a gyermekeket kettesével beosztják, megállapitják a létszámot, s a

vezető, illetve a családfők kihirdetik, hogy sorakozónál és menetelésnél minden gyermek beosztott társával az egész kirándulás alatt együttmarad. A hazaérkezés is ebben a beosztott rendben történik. A sorakozó igy megy a leghamarabb s igy azonnal megállapitható, hogy ki hiányzik, hova lett, mert erről a társának mindenkor tudnia kell. Indulás előtt lehetőleg imádkozzunk. Rövid Őrangyal-ima vagy ha van templom a közelben, oda térnek be.

Ha uttesten kell átvonulni, zárt sorokban menjenek, járókelő ne szakitsa meg a sort, közlekedési eszközöknek szintén várniok kell, mig a csapat átvonul. A vezető az ut közepéig előlmegy, ott megáll s csak az elvonuló csapat utolsó tagjához csatlakozva hagyja el helyét. Nyugalma és biztos irányitása fontos. Ha rendőr áll a közelben az ő segitségével menjünk át.

A villamosra a vezető száll fel utoljára s ő száll le elsőnek.

A villamoson véglegesen megállapitják a létszámot, mert az utolsó pillanatban is csatlakozik vagy lemarad valaki. Ezután a névsorolvasás és a „Család"-ba való beosztás következik, ha egy-egy uj gyermeket kell elhelyezni. (Lásd 27. old.)

Az első kirándulás alkalmával próbafelszál-

lást végeztessünk. Többször egymásután szálljanak be és ki, mig csoportonkint, teljes csendben, kifogástalanul tudnak a gyermekek beszállni. Ez a kis fáradságos befektetés egész nyáron át kamatozni fog és kihatással lesz a gyermek későbbi viselkedésére is.

Ha két kocsin utaznak, megegyezés szerint azok, akik odafelé az első kocsin mentek, visszafelé a másodikba szállnak. (Érdekes megfigyelés adja e tanácsot.)

Kiszállásnál az ott váró missziós kiküldöttnél jelenti a vezető a létszámot, a családfők névsorát.

Majd a missziós kiküldött által megjelölt irányban gyalogolnak, énekelve. Ezzel kezdődik a napi programm. (Lásd: 11. oldalt.)

MENET KÖZBEN.

Menetelésnél szabály legyen, hogy a lépést a legkisebbekhez szabjuk. Ha a külömbség oly nagy lenne, hogy a nagyoknak nehezükre esnék a rövid lépés, akkor alakitsunk két csapatot és ezek egymástól 50—60 lépés térközzel menetelve, külön léphetnek, sőt külön énekelhetnek is, koruknak megfelelő dalokat.

A gyermek egészsége szempontjából előnyös a kiabálás tele torokból. De viszont a fegyelem

nem engedheti meg, hogy a gyermekek egész napon át össze-vissza kiabáljanak. Ezért célszerü az első pihenőnél vagy amikor a résztvevők a várost elhagyják, néhány tréfás kiáltást kórusban rendeztetni velük. Ebben az orditási versenyben a gyermekek kitombolják magukat és azután könynyebben fegyelmezhetők. Nagyobb események alkalmával szintén lehet ilyen kiabálási kórust rendezni.

Amig a lakott területen vezetjük csoportunkat, lehetőleg párosával haladjanak, de amint tágabb térségre értünk, megengedhető a gyermekeknek, hogy a családfők körül csoportosuljanak, de mindig maradjanak együtt.

Itt fejtheti ki azután a vezető azokat a nevelő hatásokat, melyeket maga elé tüzött, másrészt, melyek utközben maguktól adódnak. Az ő sugárzó öröme hatást gyakorol a gyermeki lélekre, természetszeretete tanitja a gyermeket a szépségekre felfigyelni.

Ahhoz hogy a gyermekek figyelmét a természet érdekességeire, titkaira felhivjuk, nem kellenek nagy természetrajzi ismeretek. A kisérő együtt tanulmányozza a gyermekekkel a természetet és kölcsönösen vezetik egymást. Éppen a spontán felfedezés adja meg a gyermeknek az igazi

örömöt. Amit a gyermek maga figyel meg, amire maga jön rá, az marad meg leginkább emlékezetében.

(Mégis ajánlatos lenne, hogy a vezetők, családfők, ha hozzájuthatnak, olvasgassanak természetrajzi könyveket, hogy a gyermekeknek meg tudják mondani a növények s állatok, rovarok nevét.)

A természet szépségeinek megismerése a léleknek bizonyos emelkedettséget ad. A gyermek, aki megtanulja járatni tekintetét a magas, bárányfelhőkkel boritott égen, hegycsucsokon, völgyben és növényeken, az magával viszi az utazás, a tapasztalás szeretetét, a nagy egészben a részletek megfigyelését. Ezzel fejlődik meglátása minden irányban, embersorsok, szociális problémák iránt és megtanulja érteni az összefüggéseket.

PIHENŐ, VIZIVÁS.

Pihenőt tartsunk először akkor, ha kiértünk a városból. Tartam kb. 10 perc. Ez alkalommal igazitjuk meg a felszerelést (hátizsák, szij, stb) és hajtjuk végre a menetkönnyitéseket: pld. kabát levetése, ingujj felhajtása, cipőzsinór megengedése, kalap elcsomagolása, stb. Ezután nyugodt menetben 40—60 percet haladhatunk, átlag 3 km.-t számitva egy órára. Majd ujabb pihenőt 30—40

perceset tarthatunk. Ez alkalommal étkezhetnek is, elővehetik csomagjaikat. Itt ügyelnünk kell arra, hogy egész napi adagjukat el ne fogyasszák. Ezt persze figyelmeztetéssel nem érjük el, hanem csak lassankénti ráneveléssel.

Az ivás megoldása fontos feladatot ró a vezetőre. Itt is figyelemmel kell lenni arra, hogy parancscsal nem lehet megoldani a dolgot, de a résztvevők belátására sem lehet bizni, hogy ki mikor igyék. Az egész kirándulás fegyelmét megzavarhatja, ha a gyermekek minduntalan vizivással zavarják a közös játékot, foglalkoztatást. Az utközben történő vizfelvételt szabályozni kell. Ez csak szakaszok utján lehetséges. Ha menetközben vagyunk, az egész sor a kuttól vagy forrástól messzebb, legalább 20—25 lépésre áll meg. Mindenki kikésziti az edényt, de családonként és sorban mennek a kuthoz. A családfőé a rendtartás kötelessége. Feladata, hogy eltávolitsa a kuttól azokat, akik már kaptak. Nem szabad továbbá megengedni, hogy ott a helyszinen igyanak. Csak az ihat, aki már helyére visszatért.

Ezáltal a hely biztositva van a következő szomjas szakasz számára. De önfegyelemre is nevel.

A letelepedésnél máskép áll a dolog. Amikor

már a csomagokat lerakták, alkalmatlan, hogy mindenki egyénileg menjen vizért. Ilyenkor szakaszonként egy-két gyermeket kinevezünk naposnak s ezek összegyüjtik a szakasz összes kulacsait és üvegeit. 8—10 gyermek után csak kettő megy a kutra. Ezek azután a családfők utján elosztják a kulacsokat. Ezt az eljárást annyiszor ismétlik, ahányszor azt a hőség vagy a helyi viszonyok megkivánják. Ezzel bizonyos rendszert viszünk be a vizfelvételbe, a gyermekek ezt megtanulják és a következő kirándulásnál már maguktól aszerint járnak el.

Vizivás szabályozásánál irányelvül szolgálhat: Addig, mig a kirándulás szinhelyére érnek, ne igyanak a gyermekek.

HELYSZINEN.

Helyszinre érve étkezés, vizivás, stb. után letelepszünk s kezdjük az előtte való napon végiggondolt terv szerinti mesét, éneket, játékokat.

A mesemondást ne hagyjuk el egy napon sem, ha a hely, idő alkalmas rá.

Mese alatt, az esetleges hosszabb ut után, fizikailag pihennek, majd ismét átmenet énekkel, a játékba. Itt is előre tudjuk, mit akarunk, esetleg

magunkkal hozott eszközökkel folytatjuk a játékot, mig el nem fáradnak.

Közvetlen ebédhez indulás előtt ülő, csendes játék vagy ének legyen. Majd sorakozó a szokott rendben. Pontosan induljanak a csapatok a reggel kapott idő szerint.

Étkezés előtt kézmosás, egész rövid ima. Étkezés alatt halk beszédre, illemre, önfegyelemre vezessük rá a gyermeket. Ebéd utáni pihenés, távolabbi csendes helyen Alvásra is rá lehet szoktatni a gyermeket, ha a hely megfelelő.

Uzsonnájukat a legtöbb helyen magukkal vihetik a csoportok saját edényükben.

HAZAFELÉ.

Pihenés után a családok együtt vagy külön kört alkotva ismét énekelnek, játszanak, mesélnek. Uzsonna után vagy előtt esetleg közeli nevezetességet nézhetnek meg. Célszerü közvetlenül az indulás előtt még egy pihenőt tartani, mely alkalommal a maradékot mindenki elfogyaszthatja. Neveljük rá a gyermekeket, hogy papirost, szemetet ne hagyjanak a letelepedés szinhelyén. Támasszunk versenyt a családok között, kinek a legtisztább távozáskor a körlete

Hazaindulás előtt ismét sorakozás, ki-ki reggeli társával, létszámolvasás, tereptisztogatás, elindulás előtt ima vagy ének.

Lehet egy egész rövid kis tanitás a mai nap lelki élményéről s a jövő kirándulásig gyakorlandó, már megbeszélt jó feltételről, hogy még egyszer emlékezetükbe vessük. (Azért alkalmasabb itt, mint a villamosban, mert mindnyájan idefigyelnek.)

Utközben, villamoson énekelnek, beszélgetnek.

Felszállásnál minden család tartson össze.

A villamosban némely gyermek elalszik, hagyjuk, a többivel megtá gyaljuk a napot, mi volt jó, mit tehettek volna jobban. Felkelti bennük a hála érzetét. Akad köztük sok gyengédlelkü, aki magától tereli erre a szót. Bámulatosan bizalmasak néha, elmondják kisebb-nagyobb családi bajaikat, elpanaszolják bánatukat. Ilyenkor szeretettel és okosan vigasztaljunk, bátoritsuk őket. Ha van rá lehetőség, módot keresünk, hogyan segitsünk rajta. A rakoncátlanokból is következetes bánásmóddal szelid báránykákat nevelhetünk.

Baleset esetén a családfője kiséri a gyermeket s a vezető gondoskodik a család helyettes felügyeletéről.

Leszállás után zárt sorokat alkotva esetleg ismét a templomukba vonulnak, plébános urnak megköszönik a kirándulást.

Igen üdvös a kisérők rövid megbeszélése, mi volt a mai nap tanulsága. (Lásd 26. old.)

3. A vezető egyénisége és hatásköre.

I.

A vezető egyéniségén fordul meg az üdültetés minden sikere. Kirándulások alkalmával a gyermeklélek, ha kikapcsolódott az otthoni környezetből egészen az övé s igy erősen tud reá hatni.

Jöjjön létre lelki kapcsolat vezető és gyermek között. A vezetőnek kell beleilleszkedni a gyermek világába. Itt nem tanitó és tanitvány, hanem barát áll a baráttal szemben. Személye lehetőleg olvadjon fel a gyereksereg életébe s csak a háttérből használja irányitó erejét. Hagyja a gyermek igazságérzetét, megfigyelő képességét szabadon müködni, mert ők is nevelik egymást, ha a nevelő megfelelő irányt ad erre.

Tisztában kell lennie önismerete révén esetleges hibáival is, melyek az együtt töltött hosszu idő folyamán jobban megnyilvánulnak. Ezért ha netalán a gyermek előtt, hibázna valami-

ben, vallja be és tegye jóvá, ezzel tekintélye csak megszilárdul.

A vezetőnek egész komolyan kell venni a gyermekeket, ugy kell bánni velük mint ahogy barátjával érintkezik. Csak igy érhető el a fesztelen viszony, a közvetlenség, mely a sikert legjobban biztositja. De eltekintve attól, hogy ez paedagógiailag szükséges, egyuttal a legalkalmasabb mód a vezető számára. Mert tartósan 10—12 óra tartalmára tulfárasztó lenne, ha a vezető bizonyos szempontokból vezettetve egyéniségét korlátok közé szoritaná. A vezetőnek tehát adnia kell magát, egészen ugy, mintha családjával rándulna ki. Ha nem jön létre közvetlen viszony a vezető és az ifjuság között, akkor elő áll az unalom, mely a fegyelmet leginkább veszélyezteti.

A fegyelmezés megelőző legyen. A gyermeket vezessük ugy, hogy azoknak a hibáknak, melyekre hajlamos, tudatára ébredjen s igy küzdjön ellenük. Igen bevált dolog a gyermeket a jóban megerősiteni azzal, hogy nem mulasztjuk el dicsérni akkor, ha erre alkalmat ad.

De gondoljunk ezen kirándulások alkalmával arra is, hogy itt többnyire olyan gyermekekről van szó, akik a szülői házban a szociális viszonyok folytán nem kapták meg azt, amire szükség

van s nem egy van közöttük, akit az utca nevelt. Igy hibáival szemben, mely főleg a környezet hibája, fokozott gyengédséget kell tanusitanunk.

A testi fenyitést, bármilyen formában történjék is, teljesen ki kell küszöbölni. Hogy a testi fenyités csak dacot és egyéb destruáló indulatot vált ki a gyermekből, azt e helyen talán fölösleges hangoztatni. De ettől eltekintve, egyetlen fenyités is az egész mozgalom jóhirnevét veszélyeztetheti. Egészen sulyos esetekben, kivételesen ki lehet zárni a gyermeket hosszabb rövidebb időre a kirándulásokból.

A fegyelem belső, önkéntes fegyelem legyen. Az a fegyelem mely a félelmen alapszik, csak külső, látszólagos fegyelem, s csak annyi ideig tart, mig a nevelő jelen van Az igazi fegyelem a nevelő távollétében is tovább müködik. Egyik külföldi jezsuita mintainternátusban a tanárok bizonyos napokon az ifijuságot órák hosszat látszólag felügyelet nélkül hagyják, s csak észrevétlenül, messziről figyelik. Ilyenkor válik nyilvánvalóvá, hogy a fegyelmet milyen szellem hatja át.

A fegyelem az ifjuság belátásán kell alapuljon. Érezze, hogy ezt nem az ő kényelmetlenségére találták ki, hanem ellenkezőleg, a közösség érdekében, melynek ő is tagja. A fegyelem egy

szóval kifejezve, kereszténynyi legyen, hassa át a szabadságra való törekvés, szabadság a gyarló emberi természet, az önző „én" és a tömeg szeszélyével, kényelmességre való törekvésével szemben. A gyermek lássa, hogy a fegyelem vezetőit is köti.

Azáltal, hogy a gyermek érzi a vezetőben a több szeretetet, a több jóakaratot, a több tapasztalatot, a több tudást, a több önfeláldozást, felébred benne a szereteten alapuló tisztelet. A gyermek lelkében ez meg van ösztönszerüleg, mert jólesik neki az érzés, hogy a vezetőre rábizhatja magát. A helyes uton járó paedagógus sohasem panaszkodik, hogy a gyermekben nincs tekintélytisztelet, ellenkezőleg, azt látja, hogy a gyermek jóérzéséhez hozzátartozik az, hogy tisztelje a nevelőjét. És ez az igazi alapon nyugvó tekintély, ez a belső tekintély, melyet nem ingat meg, ha a vezető a gyermekek játékaiba elvegyül s ott esetleg a gyermekek, mint játszótársukat néha meg is tréfálják kicsit.

A vezető jótulajdonságai hasonlókat termelnek ki a gyermekekből, a szeretet: szeretet, a jóakarat: jóakaratot, a megbecsülés: megbecsülést, az önfeláldozás: önfeláldozást. Valóban: Szigoru önismeret, önnevelés, önmegszentelődés és szeretet a keresztény vezetés titka.

II.

A vezetőnek a kirándulások minden részletét előre át kell gondolnia. Minden esetben olyan tervet állit össze, mely ha nem is 100%-ig de nagyjában betartható. Ötletszerüség és véletlen csak magánkiránduláson érdekes, de gyermekek tömeges vezetésénél az előkészités hiányára vall. A tervet ugy kell elkésziteni, hogy a részvevők az egész nap tartama alatt jól érezzék magukat.

A vezető egyénisége dönti el a napirend keresztülvitelét, (11. oldal), mert a családfők, munkaterv, napirend csak segitői, de a fő mégis a kapitány kormányzó keze.

Mindig a felelős vezető irányitja a csoportot. Megkönnyiti vezénylését a sipjel. Begyakorlása gyorsan megy és tetszésre talál. Erre kötelesek a felnőttek is felfigyelni. Egy sipjel: Állj, figyelj! Két sipjel: Sorakozz! Három sipjel: Oszolj!

Délelőtt, délután minden családot sorra látogat, irányitja őket. Ha a mesét ő mondja, vagy a játékot ő vezeti, összevonhatja a családokat. A napirend betartása az egyes családoknál fő gondja legyen.

Étkezésre a missziós-telepvezetőtől kapott időpontban sipjellel indit.

Az asztalnál a rövid imát ő kezdi: „Édes Jézus, légy vendégünk, áldd meg amit adtál nékünk. Amen." Az ebéd elköltése után: „Aki ételt italt adott, annak Neve legyen áldott." Étkezés közben mindenre figyel, mindenütt ott van.

A családfők együtt étkeznek a gyermekekkel, a vezetők legutoljára. Délután ismét a napi programm.

Este, megérkezés után a vezető a családfőkkel még rövid megbeszélést tart. Mindenki sorban, természetes egyszerüséggel megmondja mi jót és rosszat tapasztalt. Ennek a beszélgetésnek nagy gyakorlati haszna van. A mindennapi élet észrevétlenül tanit csupán az események elmondásával. Igy lehet eredményes a munka, igy fejlődhetik, hasznot huzva a következő kirándulásra. Ha már fáradunk és áldozatot hozunk a gyermekekért, tegyük ezt legjobb belátásunk szerint, hogy ne csak testi üdülést, hanem folytonos lelki megujulást, nemesedést jelentsenek ezek a kiránduló napok, a gyermekekre és kisérőkre egyaránt.

A jó vezető rövid naplót vezet a kirándulásokról. Létszámot, időt, kedves vagy tanulságos eseményt feljegyez a füzetkébe, hogy esetleg a kirándulások végén könnyen tudjon minden tapasztalatáról beszámolni.

4. Családbeosztás családfőkkel.

Hogy a gyermeküdültetési akció lelkileg is eredményes legyen s vezetésük alatt a kis gyermek testi gyarapodásán kivül, erkölcsi növekedéssel is megörvendeztesse az ő isteni Parátját s a szerető szülőket — ezért a szervezés mellett a nevelés is fontos programmunk. Ezt hangoztattuk a vezetőről szóló fejezetben is.

Igen, de a felelős vezető egész nap száz és egynehány gyermeket irányit, a kisérők pedig itt-ott segédkezve szintén csak a tömeget figyelik s igy megesik, hogy egy-egy kis l é l e k talán egész napon át nem kerül a szemük elé. Pedig, amig a kis szivbe be nem nyitunk — nincs mód ráhatásra. Egyéni gyomlálás, ültetés nélkül, marad az a kis csintalan, verekedő, szomoru vagy neveletlen gyermek, este az, ami reggel volt, őszre az, aminek tavasszal indult, sőt a rossz példa elhintett magva talán még ujabb dudvát is növesztett benne.

Mikor mi lelki és nemzeti ujjászületése után áhitozunk, szebb jövőt akarunk, egészségesebb,

becsületesebb, reálisabb életerőket, akkor ennek a kitermeléséhez vajjon mi mivel járulunk hozzá?...

Kezünkben az ifjuság legfogékonyabb korszakában, a természet kezünkbe adta két hónapon át a legalkalmasabb eszközöket, amivel eszméinknek meghódithatjuk. Most már csak rajtunk a sor, hogy mindezt Krisztus és a lélek érdekében kihasználjuk.

Eddigi tapasztalatok alapján minden vezető belátja, hogy tömegben szervezni a gyermeket lehet, de ott nevelni nem. Nevelés céljából részekre kell bontani a csoportot és minden sejtjét külön-külön szoktatni és alakitani, máskép nem jutunk eredményhez.

Erre kitünő eszköz a családbeosztás. 15—20 gyermeket vállal egy „családfő", de még neki is legyen helyettese, aki vigyáz a többiekre, mig ő esetleg eggyel foglalkozik.

Már a villamosban lehetőleg együtt helyezkedjék el a családfő családjával. Ha eleinte ismeretlen lenne a családfő vagy egy-két gyermek, a felelős vezető bemutatja őket egymásnak. A családfő egyenkint, néhány kedves szó kiséretében elszedi tőlük az igazolólapot s jelvényt ad cserébe érte. Közben figyelmezteti védenceit, hogy vigyázzanak a szalagra, mert este vissza kell adniok, ne hoz-

zanak erre a jelvényre szégyent, kérjék az Őrangyalukat stb. Tőlük kérdi meg mit jelent? Ha ügyesen végzi a családfő ezt a bevezető gyakorlatot, már is megismerte és megnyerte a kicsinyeket. A villamostól kezdve kiszállásnál, menetelésnél, játéknál, étkezésnél, pihenésnél, hazajövet állandóan velük van.

Hihetetlen, mily nagy hatást gyakorol ez a szükebb, családias együttlét a gyermek jóirányu fejlődésére.

A családfőtől áldozatot kiván, de jutalma az lesz, hogy a gyermekek szerető szivvel ragaszkodnak hozzá és igy szivesen engedelmeskednek neki. Hamarosan élvezni fogja nevelő munkájának eredményeit.

Mig a felelős vezetőnek jó szervező egyéniségnek kell lennie elsősorban, a családfőnek gondos, érző szivü lelki embernek . . . Az édesapa és édesanya szerepe közötti különbséggel lehet legjobban rávilágitani. De, mint a családban az erősszivü, jó anya szükség esetén az apa helyettese is, ugyanugy a családfőben is meg kell lenni a szervező vezető tulajdonságainak, hogy ha kell, helyettesitsen, önállóan intézkedjen

Ma a családokat legjobban veszélyezteti, a

gyermek helyzetét legkedvezőtlenebbül befolyásolja a jókedv, a bizalom hiánya. A nyomott hangulat kihat a gyermekekre s kedvetlenné, passzívvá teszi azokat. A mi családjainkban bizalom legyen a jelszó. A családfő legyen az, akihez feltétlen bizalommal menekül a gyermek, ha csalódás vagy bánat éri.

A jó anya, ha sok gyermeke van is, mindig vidám és nyugodt; sohasem ideges, tud bánni a gyermekekkel. Ugyanigy a családfő sem esik kétségbe, hogy ennyi gyermekre kell vigyáznia, enynyit kell gondoznia vezetnie. A jó anya minden gyermekét egyformán szereti. Az iskola, ha bármilyen tárgyilagos is, jobban szereti a tehetségesebbet, ügyesebbet, munkabiróbbat, de az anyának minden gyermeke egyformán kedves.

A jó anya a legnagyobb gyermekével éppen ugy tud foglalkozni mint a legkisebbel. mindegyikkel máskép, mindegyikkel a maga módján és mindegyik számára van mondanivalója. bele tud hatolni gyermeke érdeklődési körébe Ilyen lelki készségre van szüksége a családfőnek is.

A jó anya körültekintő, élesszemü, nem kerüli el figyelmét a gyermek bágyadtsága, rosszkedve sem. A legtöbb gyermek olyan, hogy nem panaszkodik még betegség esetén sem, mert fél

az ágybafektetéstől s csak az anya gondos szeme ismeri fel csirájában a jelentkező betegséget. A kirándulások alkalmával mennyire fontos, főleg a gyülekezésnél, hogy észrevegyük, ha valamelyik gyermek esetleg betegen, lázasan jön s igy idejében hazaküldjük, vagy másnap orvoshoz visszük.

Végül mindenben p r a k t i k u s. Megtalálja a lehetőségeket, hogy a gyermek az adott körülmények között a legjobban érezze magát, találékony abban, hogy örömöt szerezzen. De hol nyilik alkalom praktikusságra egy ilyen néhány órás kirándulás kapcsán, kérdezhetné valaki? Ó, erre sokkal több alkalom van, mintsem gondolnók. A gyermekkel ugy vitetem a csomagjait, hogy ez a legkisebb kényelmetlenséget jelentse számára, felsőkabátját szükség szerint levetetem, vagy felvétetem, az ételét észszerüen beosztom, ügyelek arra, hogy tizórakor ne fogyassza el egész napi elemózsiáját. Ügyelek arra, hogy felhevült állapotban ne igyék, amit ugy érhetek el, hogy az iválról figyelmét elterelem. A legjobb játszóhelyet szemelem ki, kiaknázom az összes játszási és foglalkoztatási lehetőségeket. Ime, mily végtelen láncolata a találékony szeretetnek.

A családban élő harmóniát teremteni, a legnagyobb művészetek egyike. Ha a gyermekkel ezt

a mi alkalmi családunkban egész nyáron át gyakoroljuk, ki tudja nem visz-e a gyermek harmóniát, nemesebb szokásokat az örömtelen, egymással durván érintkező családtagok közé? Ha ez sikerült, a gyermeken keresztül nemzetünkön segítettünk.

—⊡⊡—

II.

Az üdültetés nevelő hatása.

1. Egészséges légkör.

A városi gyermek, a szűk utcák börtönéből a szabad természetbe kikerülve, fogékonyabb lesz minden benyomás iránt. Az öröm hajlithatóbbá teszi.

A várost elhagyva, a zöld erdőn, a hegyek között, fellélegzik még a legszomorubb gyermek is és boldog lesz. A boldog ember pedig a legkitünőbb emberanyag paedagógiai szempontból. Foerster óriási nevelő hatást tulajdonit az örömnek és nem egy megtévedt, elkallódott, a társadalomra káros embersorsot a gyermekkori öröm hiányára vezet vissza. Örömteljes játék és erkölcs szoros összefüggésben vannak egymással. Chikágóban pld. a mult század utolsó éveiben az ifjukori bünözők nagy száma szükségessé tette a kiskoru bünözők birósságának felállitását. Nehány

évre rá a város a szegénynegyedben játszószereket létesitett, s ez a körü'mény 10 év leforgása alatt a kiskoru bünözők számának 60%-os csökkenését eredményezte.

A magyar közmondás olyan mély pszichológiai érzékkel mondja a boldog, jókedvü emberröl: „legyet lehet fogatni vele", tehát mindenre, olyanra is hajlandó, amire máskor nem. Kedves vezetők, a szabad természetben használjuk ki ezeket a boldog pillanatokat, mikor olyan könnyü a gyermeklélekhez férkőzni. Adjuk neki játékban, beszélgetésben, szórakozásban, foglalkoztatásban a legjobbat, azt, amire leginkább szüksége van. Figyeljük mindig, a tömegben is az egyes gyermeket lássuk meg jó és rossz tulajdonságait, neveljük, vezessük, irányitsuk, hogy saját magát és környezetét boldogabbá tehesse. Mikor a gyermekszív megnyilik egészen és ugy formálhatjuk, ahogy akarjuk.

A kirándulás tulajdonképpen sokoldalu foglalkoztatás, mely játékból tornából, énekből, meseórából, menetelésből, természetrajzi ismeretek közvetitéséből tevődik össze. Meg kell tanitani a gyermeket arra, hogy — lásson. Egy igen intelligens lélek elmesélt egy élményt gyermekkorából. Az a rossz szokása volt, hogyha utcán, szabad-

ban járt-kelt, mindig a földet nézte. Egyszer egy jóakaratu felnőtt figyelmeztette erre a hibájára és felhivta figyelmét a szép égre, pázsitra, természetre. Ő ezentul igyekezett hibájáról leszokni és erre az eseményre vezeti vissza azt, hogy megtanult gyönyörködni a szépben.

A gyermek rendkivül erős képzeletü, hisz mindnyájan tudjuk, hogy fantáziája egy satnya ligetből őserdőt, egy kis turista menedékházból várat varázsol, felvonó hidakkal, ágyukkal, lovagokkal. Micsoda hatalmas misszió az esetleg mozin táplálkozott gyermeki képzeletet átültetni a természetbe! Ehhez azonban nem elegendő az, hogy kivisszük a gyermeket a szabadba, hanem ehhez tervszerü foglalkoztatás, látóképességének fejlesztése is szükséges. Statisztika mutatja, hogy a nagy emberek tulnyomóan vidéken nevelődött emberekből kerültek ki. Mit mond ez? Nemde azt, hogy a természet a legnagyobb tanitómesterek egyike. E tanitómesterhez a gyermeket közelebb vinni, elsőrangu feladat.

De a kiránduláson a gyermek nemcsak a természet, hanem a vezető jó hatása alá is kerül. Az ő egyénisége önkéntelenül is befolyásolja az egész gyermeksereget. Stilusát átveszik a gyermekek. Egy-egy szavának, mozdulatának döntő ha-

tása van, minden szó, cselekedet visszhangot kelt. Ezenkivül a rossztól védő felügyelet a boldog gyermekek társasága; a jó szó, a kedélyképző, fegyelmet kivánó játékok, no meg a jóizü táplálék mind-mind tervszerüen, biztosan épitik benne a jobb jövő templomát.

Ha elérjük azt, hogy a kirándulások valóban testet lelket épitőek lesznek, akkor ezek élménnyé fokozódnak benne s ily kedves emlékkel szivében könnyebben fogja átélni nagyvárosban, szegénységben az ujabb iskolaévet.

A gyermekkor kedves emlékei pedig ragaszkodást váltanak ki benne Egyháza iránt még felnőtt korában is.

2. A mese, ének és a játék pedagógiája.

Gyermek-tragédia, hogy a nehéz viszonyok folytán idő előtt besodródott a felnőttek reális, küzdelmes életébe.

Szines mese helyett szomoru valóság, gondtalan játék helyett kenyér-gondok, énekszó helyet mindenütt csak siránkozás ez ma a légköre. Pedig a gyermek most is gyermek. Szines fantáziája mozgékony, hangos, virgonc természete kielégülést keres ebben a környezetben is, mert ez a fejlődés törvénye benne. Ha jó anyagot nem kap, keresi a rosszat s nekünk itt kell segitségére sietnünk azzal, hogy preventive még mielőtt a rosszra rátalálna, mesébe, játékba, énekbe fogjuk le feszülő energiáit.

A jó mese.

Mi felnőttek, meseszóból ismertük meg az

élet hőseit. Fehérhaju, békés nagymamák, mélyhitü dajkák varázsszavaira ismeretlen világban jártunk, ahol a jó mindig győzött, a rossz pedig elvette méltó büntetését. Igy nevelték bennünk az ideálokat, a hősök szeretetét. Azóta a mesélő öregek is eltüntek körünkből, hogy a jelenkor ezzel is sivárabb legyen. Már rájöttünk arra, hogy ha mesterségesen is, de pótolni kell őket. Mert a mese hozzátartozik a boldog gyermek lelkivilágához, ha boldoggá akarjuk tenni a gyermeket.

Melyek a jó mese kellékei?

1. ÉRDEKES.

Vonzó legyen a tárgy, eleven a cselekvés, fordulatokban gazdag, megfelelő bonyodalommal és happy-enddel, boldog végződéssel. A gyermek egészen beleéli magát a mesehős szerepébe és ha ez a végén nem éri el a boldogságot, ez olyan vigasztalan érzést hagy a gyermekekben, mely károsan befolyásolja és lehangolja.

Alkalmatlanok az olyan mesék, melyekben sánta, pupos vagy más testi hibákban szenvedő emberek gonosz tulajdonságoknak megszemélyesitői (pl. irigység, fösvénység stb.) Előfordulhat, hogy jelen vannak testi fogyatkozásban szenvedő gyermekek, akiknek ez nagyon fájna. Ellenben a

mese alkotta testi hibák, pl. az orr, melyre kolbász nőtt, a haj mely kigyókból van, nem sérthet semmiféle érzékenységet.

2. ERKÖLCSÖS.

A jó mindig diadalmaskodjék a rossz fölött. A gyermek élénken állást foglal a mese alakjaival szemben, rokonszenvével és ellenszenvével ajándékozza meg őket. Ebben mély erkölcsi gondolat rejlik, mert a gyermek itt sem ismer megalkuvást és csak a jó után törekvő alakot, a hőst tünteti ki rokonszenvével.

A mesehős választás előtt áll, hogy melyik uton akar haladni a veszedelmes, de végül dicsőséges vagy kényelmes uton? A gyermek subjektiven hallgat mesét és önkéntelenül elhatározza, hogy az életben a nehezebb utat fogja keresni.

Nagy feladat elé állítja a nevelőt, hogy a helyes hősiességet alakitsa ki a gyermeklélekben. A gyermeklelket rá kell vezetni arra, hogy nem a verekedésen, a sárkányokkal és boszorkányokkal való viaskodáson van a hangsuly, hanem a mesehős küzdelmein. Azon, hogy a hős a célt, melyet maga elé kitüzött, nagy fáradalmak és nehézségek árán is el akarja érni. Ezzel kapcsolatban rá lehet mutatni arra, hogy a szentek a legnagyobb

hősök, akik felvették a harcot a rosszal s azon diadalmaskodtak.

A hazai népmesék és mondák erősen fejlesztik a nemzeti érzést. A népmeséből megismeri a magyar nép tiszteletreméltó vonásait, magába szivja a hazai föld szeretetét.

3. A JUTALOM.

Emeljük ki, hogy a jutalom mértékét nem annyira a gazdagság teszi, hanem a boldogság tudata. A királyfi, aki a fél országot kapja, nem azért lesz szerencsés, mert ekkora terület lett az övé, hanem mert a királyleányt és a nép szeretetét is megszerezte.

4. RÖVIDSÉG, TÖMÖRSÉG.

A stilus legyen egyszerü, a mese menetét hosszadalmas leirások ne lassitsák.

5. TISZTASÁG.

Olyan népmesék, melyekben erotikai vonatkozás van, kerülendők.

6. IJESZTŐ MOTIVUMOKTÓL VALÓ MENTESSÉG.

Gyilkosságokat, kisértetjárást stb. szóval minden idegborzongató elemet tartalmazó mesét kerüljenek.

Ének.

Énekléskor főcélunk a lélek nemesitése, a kedély képzése.

A gyermekek kedvvel és szivesen énekelnek, de csak akkor, ha érdekli őket az, amit meg kell tanulniok s ha tetszésüket a neki bemutatott ének vagy dal megnyeri. A vezetőnek feladata a dallam és szöveg szempontjából értékes, de egyuttal a fiatal szivekhez közel álló dalokat, énekeket kiválasztani. De nyerjék meg a kiránduló hallgatóság szivét is, ki gyermekcsapataink körében érdeklődéssel figyel, hogy a mi kis énekkarunk által előadott szép énekkel Istenhez közelebb emeljük őket is vagy egy-két jó világi dallal jó hangulatot keltve az előadók és hallgatók kedélyére nemesitőleg hassunk.

A TANITÁS MENETE.

1. Teljes egészében mutassuk be a dalt fiatal hallgatóinknak A vezető vagy maga énekelje elő a betanitandó dalt vagy ha ez bármely okból nehezére esnék, az egyik előre betanitott taggal énekeltesse el azt. Jó előadásu és kellemes hangu leányt vagy fiut válasszunk ki erre a feladatra, mert nagyon sok függ a dal bemutatásától. A tetszést mindig nyomon követi a kedv, az uj ének elsajátitására.

2. Néhány hangulatkeltő mondattal megkedveltetjük a betanitandó éneket.

3. Ezek után kezdhetjük a tényleges betanitást.

Miután a betanitandó éneket már előzőleg szakaszokra osztottuk, megkezdhetjük az egyes, kis, zeneileg egységes részek betanitását Az egyes motivumoknál ne sokat időzzünk. Tul sokszor nem kell egy részt ismételnünk, mert a fiatalság megunja, még mielőtt megtanulná. Ha egy kicsit megy, rögtön át kell térni a következő motivumra s az elsőt hozzákapcsolva, mindig elölről ismételni, hogy a dal eleje feledésbe ne menjen.

Ha végig vettük, ismételjük át az egészet s utána rátérünk a szinezésre Nem szabad megelégednünk a nyers betanitással, hanem a jó és szép előadásra is kell törekednünk. A szinezés által tehetjük széppé az énekeket, azért erre sok gondot forditsunk.

Természetesen nem tanithatunk csupa vallásos tárgyu éneket, hanem értékes világi dalok betanitását is vegyük rendszeresen programmba, hogy társas kirándulásaink alkalmával néhány jó menetelő, talpalávaló, friss tempóju vidám dal álljon rendelkezésünkre.

A szabadtéri játékok.

Ami felnőttnek a munka, az gyermeknek a játék. Az u. n. játékos gyermekekből lesznek a legszorgalmasabb emberek s az a gyermek, aki a játékban nem leli kedvét, később, serdült korában is igen gyakran nem tud az idejével mit kezdeni.

A gyermeküdültetés egyik élvezetes programmpontja a szabadtéri játék. Testi és lelki nevelésre egyaránt kitünő alkalom. De, hogy valóban az legyen, tervszerü játékra van szükség.

Fejleszti a gyermek megfigyelőképességét, tapasztalatokat ad, értelmét, itélőképességét fejleszti. Igen nagy akaratnevelő hatása van, mert megtanitja a gyermeket arra, hogy erőfeszitések után jusson célhoz. A játékban határozott célkitüzések vannak, melyek elérése kitartást, türelmet, megbecsülést kiván. Mind meg annyi jellemnevelő momentum! A közös játék alkalmas a szociális és kollektiv szellem kifejlesztésére, amennyiben játékszabályok betartását, játékfegyelmet követel a közösség érdekében, bizonyos alárendelést a közös cél szolgálatában. A játék megszervezésénél a szervező talentum is kifejezésre

jut. Önbizalom, bátorság szintén érvényesül. A játék irányitásánál a játékvezetőnek, családfőnek, rendkivül türelmesnek, igazságosnak, pártatlannak kell lennie. Ő jelöli ki az egyes csoportok helyét, és amennyiben két ellenséges tábor áll egymással szemben, ügyel arra, hogy kor és erő szerint a megoszlás egyenletes legyen. Ő tart rendet, vitás esetekben ő dönt. Gondoskodik a játészerek kiosztásáról és beszedéséről.

A játszótér megválasztásánál ügyeljünk arra, hogy gyepes legyen, tehát porment es, a felület pedig vizszintes. Árnyék, viz közelsége előnyök, továbbá az a lehetőség, hogy eső esetére van közeli menedék. Igen fontos a játékok sorrendje is. Első alkalommal, mikor a városból kiszabadult gyermekcsapat első játszóóráját tartja, olyan játékot kell választani, mely a gyermekek mozgási képességét legerősebben veszi igénybe. Később, ha már jól kifutották magukat, ha már kissé elfáradtak, könnyebb őket komolyabb, csendesebb, bizonyos szabályokat igénylő játékban tömöriteni.

A nagyobb, 10—14 éves gyermekek játékainak vezetése azért könnyebb, mert ezek már értelmesebbek és fegyelmezettebbek s ezért esetleg külön vezető nélkül is tudnak játszani. Kivánatos,

hogy minden délutánra előzetes játéktervet készítsünk, mert ez biztonságot ad a vezetőnek.

Minden egyes játékot alaposan elő kell készíteni. a játék szabályait esetről-esetre meg kell magyarázni. Kitünő eszköz a játék előkészitésére, ha ügyes és a játékot már ismerő gyermekekkel előjátszatjuk. A játékterv felállitásánál tekintettel kell lennünk arra, hogy először a könnyebbeket, az egyszerübb felépitésüeket játsszuk, azután fokozatosan az összetettebbeket.

Nem jó, ha a gyermekek a játékot gyakran változtatják, hanem inkább arra kell törekedni, hogy minél tökéletesebben játsszák, minél jobban megismerjék annak fogásait, részleteit, változatait.

A vezető legyen résen, hogy egyesek ki ne maradjanak, hogy erőszakos természetüek ki ne turják a gyengébbeket. Feladat továbbá bátoritani azokat, akik félszegség vagy ügyetlenség miatt maradnának ki a játékból. Ha a vezető ezeket nem karolja fel, kimaradnak, a játéktól távolállnak s ez őket egész napra duzzogóvá, elkeseredetté tenné. Az egészséges gyermekben él a vágy a játékban résztvenni. Az már beteges lelkületre vall, ha a játéktól visszahuzódik. Az ilyenekkel külön foglalkozni valóságos szociális misszió. Mert mennyi keserü

nyomor lehet az ilyen lelkület mögött, mennyi szeretetlenséget élhetett már az ilyen gyermek át!

Az egy csoportban való játék erősen fejleszti a szolidaritás érzékét a játszók között, de valami hamis lokálpatriotizmust is kivált, amennyiben azokat, akik ebbe a közösségbe nem tartoznak, lenézik és ellenségnek tekintik. Itt a szociáli gondolatot domboritjuk ki azzal, ha alkalomadtán egy-egy más csoporttal együtt játszanak, ahogyan azt a vezetők megbeszélik egymás között. A jó közös játék ellenszere az elkülönölésnek és önzésnek, elősegiti egymás megbecsülését.

3. Gyakorlati jellemnevelés.

Az üdültetésnél ez nem külön munka. Mégis közvetve, elindulástól hazaérkezésig voltaképen minden ezt szolgálja.

Itt feltesszük a kérdést határozottan — mit is akarunk a gyermekből nevelni? Erkölcsös, becsületes munkás embert. Enélkül veszedelme önmagának és a társadalomnak. Keresztény jellemet. A keresztény jellem ereje a vallás. Isten atyai jóságát, szerető gondviselését, megbocsátó irgalmát a gyermek először vezetőin át érzi meg. Legyen tehát a vezető, családfő Istenből élő kegyelemteljes lélek, mert csak így tudja a kicsinyek ártatlan lelkét maradandóan Istenhez kapcsolni.

A gyermek, még a legkisebb képességű is, ha őszinte tud lenni hozzánk, hibái dacára is, meglepően kellemes és kedves valaki, akivel el lehet beszélgetni, akiben gyönyörű értékek vannak. A közvetlenség folytán feltárul a gyermeklélek és

a családfő játszi könnyüséggel tudja a gyermeket jó utra vezetni, hajlitani, minden szigorubb eszköz igénybevétele nélkül.

A szeretet az önkéntes megnyilatkozás titka. Ha a gyermek megérzi azt, hogy szeretet vezeti a nevelőt, akkor habozás nélkül fogja elfogadni tanácsait is. Általános tapasztalat, hogy éppen olyan egyénekre, kik az élet, az emberek részéről keménységgel találkoztak, lenyügöző, ellenállhatatlan hatása van a szerető nevelésnek. Éreztessük ezekkel az otthon talán kemény fenyitékhez szokott gyermekekkel szemben a megbecsülést és akkor nyert ügyünk van

A jellemnevelés nagy feladatát egészen apró részekre bontva, az ő érdeklődési körükbe illesztve oldjuk meg sikeresen. A céltudatos nevelő minden alkalmat felhasznál, hogy a neveléssel, ami nem más, mint szoktatás és beláttatás, hogy a gyermeklelket előbbre vigye.

Nem fárad ki, ha tizszer, huszszor is kell ismételni valamit, mert önismerete révén tudja, hogy az emberi önzés mily nehezen enged. Sok erő, ujrakezdés következetesség kell hozzá, mig végre rászokik a gyermek a jóra.

Belátásra segit az erkölcsi tanulságot rejtő mesemondás, a jó példák, a jó és rossz következ-

ményekre való utalás, de főleg az egyéni beszélgetés. Ezt folytonos éberséggel, a Szentlélek kegyelmét kérve, jól ki kell aknázni. (Lásd a családfőről szóló fejezetet 27. old.)

Ha előtte való napon kitüztük a programmot, hogy holnap pl. a jószivüségről fogunk mesélni, akkor már utközben ilyirányu megfigyeléseket teszünk, beszélgetés közben érdeklődésüket felkeltjük, sőt próbára is teszünk egy-két gyermeket stb. Igy az aznapra kitüzött célt minden oldalról támogatva, okvetlen sikert érünk s mily eredmény lesz ez, ha 8 hét után mintegy 8 erényt közelebb vittünk a gyermek lelkéhez és ugyanennyi hibáját gyöngitettük.

Megkönnyiti a munkát, ha minden hétre, ill. kirándulásra kitüzünk egy kis gyakorlatot s ezt a jövő alkalommal ki is kérdezzük. (Lásd az anyagtár 1. fejezetét). Megható esetekről fognak beszámolni és ez lelkesiti majd nemcsak a gyermeket, de a velük fáradozó felnőttet is. Ajánljuk, hogy amenynyire lehetséges, a családfő is gyakorolja, mert mint már hangoztattuk, az önismeretből származó tapasztalatok érnek a legtöbbet, ezek tesznek emberismerővé, elnézővé, gyakorlatiassá mások vezetésénél.

A cserkészeknél egyik fegyelmezési elv az,

elkövetett hibát megfelelő erénygyakorlattal jóvá tenni, melyet a gyermek önként ró magára. Aki lusta volt, buzgalmi munkát vállal, aki egyik társát megsértette, szeretetszolgálatot ajánl fel érte stb.

Egyik formája az erénygyakorlatoknak a napi jótett. Legfontosabb eszköze a jellemnevelésnek. A cserkészeknél, szivgárdistáknál látjuk, hogy szociális szempontból egész életére kiható erőt jelent, ha rászoktatjuk: naponta nemes lelki feladatot tűzni maga elé és keresni a teljesitésre kinálkozó alkalmakat.

Mikor kikérdeztem, hogy sikerült-e vagy nem és miért? önismeretre vezetem. Ez az életre a legnagyobb ajándék, amit kicsi lelkének adhatok. (Nemde ennek hiányát siratjuk sok-sok felnőttnél is?)

Hogy a vezetőnek, családfőnek munkáját megkönnyitsük kidolgoztunk minden összejövetelre egy tervet (Anyagtár 2 fejezete). Ha hetenkint két kirándulást tesznek, akkor a terv felét: a délutáni programmot tegyék a másik napra. Csak a sorrendet kell megforditani. Ugyis bő az anyag, hogy válogatni lehessen benne és a kihagyottak helyébe egy-egy megkedvelt régibb játékot illesszenek.

4. Apró foglalkoztatások.

A gyermekek, kik egész napon át a vezető, családfő közelében tartózkodnak, önkénytelenül apró szolgálatokat teljesitenek vagy pedig önmaguktól valami egészen csekély, de az ő szemükben fontos kis munkába fognak. Ugyanis, a játék, a sport nem elégiti ki az embert teljesen, mert alkotó erejét nem foglalkoztatja. A gyermeknek kell valami komoly megbizatás is, feladat, terv, ami képzeletét erősen leköti.

A jellemnevelésnél, mint kisérletet, mint próbára tételt, sikeresen alkalmazzuk a kis megbizatásokat. Váltakozó beosztást készitünk, amelyben minél több apró tisztség szerepeljen. Legyen pl. „sereghajtó“ a sorok végén, a villamosból kiszálláskor stb., papirhulladékot felszedő, „telepgondnokság“, ivóvizet szállitó „tüzoltók“, szanitészek stb., stb. De legyen egy-egy gyámolta-

lan vagy beteges kisebbnek oltalmazója, csintalannak őrangyala, vagyis minél több „felelősségteljes," „gonddal járó" megbizatás.

Nem szabad azonban sokat kivánni tőlük; az ügyetleneket se hagyjuk ki, mert éppen ezekért fáradunk, hogy bátortalanságukból kilépve, őket a gyermekközösség hasznos, vidám, önbizalmat érző tagjaivá tegyük. Viszont a nagyon önérzetes, természettől ügyes gyermekekkel meg kell értetnünk a keresztény alázatot, hogy Istentől kapott tulajdonságaival szolgálni kell s nem lenézni másokat. Mindig tisztelettel, komolyan kell kezelni a gyermek munkáját.

Jó ha a kiválóbbakat kis apostolokká nevelhetjük, akik „nem üvöltenek a farkasokkal", hanem az igazsághoz ragaszkodva, esetleg gunyt, megvetést is el tudnak viselni, de mindig lelkiismeretesen cselekszenek. Őket különösen nevelő gondjainba kell vennünk, mert érdemes fáradni velük.

Kis megbizatásokon kivül a gyakorlati kézügyességet is fejleszteni kell. Alkotó munka-vágyát elégitem ki azzal, ha egészen egyszerü anyagot: papirt, pálcikákat, erdei mohát, fenyőt stb. adok a kezébe és megmutatom, mit „remekelhet" mindezekből.

A missziós telepvezető a helyszínen ad anyagot és irányitást pl. a záró ünnepély apró zászlócskáinak elkészitésére, csákó-gyártásra és egyebekre. De a családfő, ha alkalom kinálkozik a kirándulás keretében nyithat „mühelyt az erdőben", ahol az alábbiak szerint kedves dolgokat készithet a gyermekekkel. Esetleg hasonlókat juttatnak eszébe ezek a kis gyakorlatok. Például a fenyőfa jó anyagot nyujt kis mühelyünk számára. Bár a budai hegyekben a fenyvesek ritkák, de a legtöbb kirándulás alkalmával egyes fenyőfa csoportokra mégis akadunk. Nyilegyenesen törnek a fenyőfák a magasba. Azok a fenyők, melyeket egyidőben ültettek el, szinte egyforma magasak és vastagok, mintha egyik sem akarna a másik elől több helyet és fényt elvonni. Az alsó gallyakon, melyek kopárak és szinte elhaltak, szürkésfehér vagy szürkésen csillogó moha található, a legkülönbözőbb formákban. Az egyik csipkézett, a másik leffentyüs, a harmadik kehelyszerü, ismét máshol mintha szürke szakáll lógna a fáról.

A szakállas zuzmó tényleg olyan, mint egy lefelé hegyesedő szakáll. Nini! Mivel lehetne felragasztani? Megvan! Mire való a gyanta, mely a fából kiszivárog, ha nem erre? Ha nem volna,

nyár hanem farsang, ilyen módon kiöltözve álarcosbálra mehetnénk.

ÉPITSÜNK HÁZAT!

Mohából vagy homokból házat lehet épiteni, melynek egyik oldalon kijárata van, tehát a negyedik fala nincsen beépitve. A három fal ugy készül, hogy erős pálcikákat illesztünk a földbe és a falakat bevonjuk. Külön tetőt is épithetünk pálcikákból. Tüzhelyet kavicsokból, kövekből. A ház elé kert kerül, keritéssel, virágokkal és fákkal. A házban laknak is, a pipacsbimbók a lakók. Ha pipacsbimbó leveleit szétbontjuk, a ház lakói mintha zöld gallért viselnének piros ruhájuk fölött. Egész háztelepet épithetünk, mindegyiknek más a rendeltetése. Az egyik az iskola, a másik a tanitói lak, a harmadik egy kis paraszthäz, melyhez istállót, fészert is épithetünk, vastag fenyőtobozok a tehenek, makkok a disznók, tarka tollak a baromfiak stb.

KÉSZITSÜNK PÖRGETTYÜT!

Makkból igen könnyen lehet pörgettyüt készitenі. A makkot kilyukasztjuk, a lyukon keresztül egy kis pálcikát huzunk át s kész a pörgettyü. Nagyobb makkoknál (pld. az amerikai

ANYAGTÁR.

tölgyé) fogpiszkáló nagyságu pálcikát alkalmazhatunk. Kisebbeknél megfelelően kell röviditeni. Ügyelni kell arra, hogy a felső rész nagyobb legyen az alsónál.

NYISSUNK KALAPSZALONT!

Nagyobb levelekből, pld. komló, platán, jávor levelekből csinos babakalapok készithetők. Marti-lapuból, bogáncsból a gyermekek maguk számára is készithetnek A leveleket a szárral, vagy fenyőtükkel tüzdeljük össze. Levelekből karimát is készithetünk a kalaphoz, virágokból pedig diszt. A sarkantyuvirágból csinos főkötőt készithetünk a baba számára, melyet a telepvezető kioszt.

FONJUNK KOSZORUT!

Mily kedves látvány, ha a legjobb gyermeket minden kiránduláson kiválasztva, kis családi ünnep keretében a gyermekek megkoszoruzzák s ő igy megy haza, hogy kedves szülei is örüljenek . . . Általában találjunk ki apró jutalmakat is, amivel a kicsinyeket lelkesitjük. Pld. a legjobbnak kokárdaszerüen felvarrt érmet, amit azután a következő kirándulásra visszahoz stb. stb.

1. Jellemnevelő heti programm.

A *mesemondásból folyó nevelő-szempontok*:

I. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Az isteni Gondviselésnek hálával tartozunk.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: a hálaról

Mese: 1. Az igazi imádság

Önvizsgálat: Megszoktam-e köszönni mindent?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: A hálátlanságról.

Mese: 2. Hálátlan a világ.

Önvizsgálat: Nem mulasztom-e el kötelező imámat is?

Heti gyakorlat: Reggel-este imádkozom jótevőimért is!

Napi jótett: Ezt szabadon választja mindenki s beszámol róla a jövő héten.

II. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Törvények betartása nélkül nem volna rend a világon.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: Az engedelmességről.

Mese: 3. A csodakalap.

Önvizsgálat: Milyen szófogadó vagyok én?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: Gőgről, kevélységről.

Mese: 4. Kenyértipró kisleány.

Önvizsgálat: Nem szégyeltem-e szegény szüleimet vagy rokonaimat?

Heti gyakorlat: Szüleim és vezetőim szavát rögtön követem, különösen ebben és abban az esetben . . . (Meghatározni).

Napi jótett: Beszámoló a mult hétről. (Eseteket mondanak el.)

III. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Mindenki szereti a szives embereket.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: Az önzetlenségről.

Mese: 5. Tündöklő Jánoska

Önvizsgálat: Szivesen segitek-e másnak?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: Az önzésről.

Mese: 6. Az önző óriás.

Önvizsgálat: Miben vagyok különösen önző?

Heti gyakorlat: Örömet szerzek másoknak, különösképpen hol?

Napi jótett: Mult heti beszámoló.

IV. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Sohasem szabad hallgatni a rossz, csábító szavakra.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: Az igazmondásról.

Mese: 7. Jancsi és az ezüst pengő.

Önvizsgálat: Őszintén mondok el mindent?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: A hazugságról.

Mese: 8. Kőmesgye.

Önvizsgálat: Miért nem mondok néha igazat?

Heti gyakorlat: Igazán megmondom azt is, ami nehezemre esik.

Napi jótett: Mult heti beszámoló.

V. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Isten mindent tud és lát, Ő szól a lelkemben.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: A lelkiismeretről.

Mese: 9. Szent Médárd csengője.

Önvizsgálat: Hogyan szoktam a figyelmeztetéseket fogadni?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: A lopásról.

Mese: 10. Bobó és Zum.

Önvizsgálat: Miért nem hallgatok néha a lelkiismeret szavára?

Heti gyakorlat: Jóvá teszem a hibáimat.

Napi jótett: Mult heti beszámoló.

VI. Összejövetel.

Vezérgondolat: *A bün bemocskolja a lelket, mint a piszok a ruhát.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: A tisztaságról.

Mese: 11. Aranyszőrü kis malac.

Önvizsgálat: Hogy vigyázok ruhám tisztaságára és a rendre?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: A rendetlenségről és a csunya beszédről.

Mese: 12. A Jézuska bánata.

Önvizsgálat: Mi piszkolja be a szivemet?

Heti gyakorlat: Kerülöm a mocskos szavuakat.

Napi jótett: Mult heti beszámolója.

VII. Összejövetel.

Vezérgondolat: *Nagyobb öröm adni, mint kapni.*

DÉLELŐTT:

Beszélgetés: A jószivüségről.

Mese: 13. A kis herceg története.

Önvizsgálat: Megszánom-e szenvedőket?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: Az irigységről.

Mese: 14. Az irigy kis fiu.

Önvizsgálat: Mit nem osztok meg szivesen társaimmal, testvéreimmel?

Heti gyakorlat: Szivesen adom oda, amit tőlem kérnek.

Napi jótett: Mult heti beszámolója.

VIII. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

Vezérgondolat: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat.*

Beszélgetés: A testvéri szeretetről.

Mese: 15. A jó testvérekről.

Önvizsgálat: Mivel mutattam ki eddig mások iránti szeretetem?

DÉLUTÁN:

Beszélgetés: Szeretetlenségről.

Mese: 16. A kis virág meséje . . .

Önvizsgálat: Mikor voltam szeretetlen?

Heti gyakorlat: Igyekszem tettekkel szeretni.

Napi jótett: Mult heti beszámolója

2. Szórakoztató heti programm.

I. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK. Hazádnak rendületlenül.
MESE: Az igazi imádság. 68. old.
TÁRSASJÁTÉK: Hol a harmadik. 155. old.
TÁRSASJÁTÉK: Három kapás, egy dobás. 157. old.
ÉNEKES KÖRJÁTÉK: Szitakötő 215. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES KÖRJÁTÉK: Erdőben-berdőben.. 217. old.
TÁRSASJÁTÉK: Madárász. 158. old.
TÁRSASJÁTÉK: Nemzetes. 160. old.
MESE: Hálátlan a világ, 73. old.
ÉNEK. Tornainduló. 241. old.

II. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK. Kirándulás. 242. old.
MESE: A csodakalap. 82. old.
TÁRSASJÁTÉK: Fekete Péter. 162. old.
TÁRSASJÁTÉK: Páros fogócska. 163. old.
ÉNEKES KÖRJÁTÉK: Hivja a nyul. .. 219. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Hosszu lábu gólyabácsi. 221. old.
TÁRSASJÁTÉK: Add tovább! 164. old.
TÁRSASJÁTÉK: Szoborjáték. 166. old.
MESE: Kenyértipró kisleány. 86. old.
ÉNEK: Hivogató 243. old.

III. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK. Ejnye Kati . . . 244. old.
MESE: Tündöklő Jánoska. 92. old
TÁRSASJÁTÉK: Fehér és fekete. 167 old.
TÁRSASJÁTÉK: Ez az én orrom. 169. old.
ÉNEKES JÁTÉK: Saskergető. 222. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Beültettem . . . 223. old.
TÁRSASJÁTÉK: Vadászat. 170. old.
TÁRSASJÁTÉK: Állatsereglet. 172. old.
MESE: Az önző óriás 101. old.
ÉNEK. Csak azért is. 245. old.

IV. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK: Megfogtam egy szunyogot. 246. old.
MESE: Jancsi és az ezüst pengő. 109. old.
TÁRSASJÁTÉK: Sánta róka. 173. old.
TÁRSASJÁTÉK: Kotló és a róka. 174 old.
ÉNEKESJÁTÉK: Nincs itthon a cica-mica. 224. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKESJÁTÉK: És mindenki igy csinál. 225 o
TÁRSASJÁTÉK: Béka a körben. 175. old.
TÁRSASJÁTÉK: Éjfél. 176. old.
MESE: Kőmesgye. 116. old.
ÉNEK. Ica-Rica. 247. old.

V. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK: Mindent a hazáért. 248. old.
MESE: Szent Médárd csengője. 121. old.
TÁRSASJÁTÉK: Üldözd a rókát. 177. old.
TÁRSASJÁTÉK: Hogy a turó komámasszony? 178. o.
ÉNEKES JÁTÉK: A vonat. 228. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Ispilang-ispilang . . . 229. old.
TÁRSASJÁTÉK: Sólyom és a galambok. 179. old.
TÁRSASJÁTÉK: Hivogató. 180. old.
MESE: Bobó és Zum. 124. old.
ÉNEK: Legyen ugy, mint régen volt. 249. old.

VI. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK. Árpádházi szent Erzsébet. 250. old.
MESE: Aranyszőrü kis malac. 128. old.
TÁRSASJÁTÉK: A rabló és pandur. 181. old.
TÁRSASJÁTÉK: Szegény Micus. 183. old.
ÉNEKES JÁTÉK: Süssünk, süssünk... 231. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Megérett már . . . 232. old.
TÁRSASJÁTÉK: Tanyás fogócska. 183. old.
TÁRSASJÁTÉK: Fogoly szabaditás. 184. old.
MESE: Jézuska bánata. 132. old.
ÉNEK: Rajta fiuk. 213. old.

VII. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK. Örömdal 212. old.
MESE: A kis herceg története. 136. old.
TÁRSASJÁTÉK: Hajsza a csákóért. 185. old.
TÁRSASJÁTÉK: Labda futás. 186. old.
ÉNEKES JÁTÉK: Szedem szép rózsáját. 234. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Virágének. 235. old.
TÁRSASJÁTÉK: Kapos . . . 187. old.
TÁRSASJÁTÉK: Lóverseny. 188. old.
MESE: Az irigy kisfiu. 143. old.
ÉNEK: Krasznahorka büszke vára.

VIII. Összejövetel.

DÉLELŐTT:

ÉNEK: Hiszekegy 214. old.
MESE: A jó testvérkéről 148. old.
TÁRSASJÁTÉK: Kigyós fogócska 188. old.
TÁRSASJÁTÉK: Medve a veremben. 189. old.
ÉNEKESJÁTÉK: Aranyos kismadár. 238. old.

DÉLUTÁN:

ÉNEKES JÁTÉK: Kis egérke, éhes... 240. old.
TÁRSASJÁTÉK: Hol a gyürü? 190. old.
TÁRSASJÁTÉK: Szökdelő. 191. old.
MESE: A kis virág meséje. 152. old.
ÉNEK: Isten áldd meg a magyart.

MESÉK.

1. Az igazi imádság.

Anyuska már három nap óta forró lázban feküdt és Klárika kétségbeesetten járkált künn a a nagy kertben.

A beteg szobájából kiküldték, hogy a szenvedőt ne zavarja semmi. Olyan nehéz volt a szive, mikor elvezették édesanyja betegágyától, de az orvos bácsi szava parancsolat és Klárika lehajtván fejét, némán engedelmeskedett.

Most künt járkált a kertben és szomoruan nézett körül. A nap vidáman ragnogott, a madarak élénken csicseregtek, a virágok nyájasan mosolyogtak Klárikára. De a kisleány mindebből semmit se vett észre. Sőt mintha bántotta volna lelét ez a nyári verőfény és vidámság. Szinte lelketlenségnek tartotta, hogy minden oly derült, vidám, virágzó, mikor az ő édesanyja betegen szenved szobájában.

Körülnézett és fölemelte szemét a kéklő égboltozatra. Ott, ott fent lakik az, aki segiteni tudna nagy bánatán. Klárika sok imádságot tudott. Imádkozni kezdett de csodálatosképen most egyik imádság se fejezte ki azt, amit szive akart: összetette kezét és halkan mondta egymásután többször:

— Édes jó Istenkém, gyógyitsd meg az én édes anyuskámat!

De hiába, még mindig igen nyugtalan volt és tétova léptekkel járt fel és alá a kertben. Egyszer csak egy erszény hullt ki a zsebéből. Fölemelte és egy percig kábultan nézegette, mintha nem is tudná hogyan került oda? Mióta édesanyja beteg volt, ugy érezte, mintha vasmarok szorongatná a szivét.

De lassankint eszébe jutott, hogy ebbe az erszénybe tette megtakaritott pénzét. Elhatározta, hogy ha jobban lesz édesanyja, pompás déliviragot vesz érte és földisziti vele a lábadozó szobáját. Önkéntelenül is számolgatni kezdte, hogy mennyi pénz van erszényében. Mikor a kert ajtajához ért: egy sápadt kisleányt látott a kerités külső oldalához támaszkodva.

A kisleány arca halvány volt és fekete, kopott ruhája tele volt folttal. Látszott, hogy a kelme alig birja már a sok javitást. Sok helyütt vásott

volt és néhol már a tü után szakadt. A gyermek szomoru, epedő pillantással nézett be a szép kertbe, de amikor Klárikát meglátta, ijedten visszahuzódott.

Klárika látta a kisleány arcán a rémületet és rögtön megszólitotta:

— Miért szaladsz tőlem?

— Én nem szaladok, csak..

— No mit akarsz? Mond ki bátran

— A maguké ez a szép kert?

— A miénk.

Csönd volt egy pillanatig, aztán megint Klárika kezdte!

— Miért jársz fekete ruhábm?

A másik gyermek szemét elöntötte a könny:

— Mert az édesapám meghalt.

Klárika belenézett a könnyező szempárba és érezte, hogy az ő szeme is nedvesedni kezd.

— Régen halt meg? — kérdezte halkan, mintha a hangos szó sérteni találná a gyermek lelkét.

— Egy fél esztendeje.

Megint hallgattak, aztán megint Klárika kérdezett:

— Hol laktok?

— Oh mi messze lakunk, arra lefelé a külső

részben. Ma is csak azért jöttem be ide, mert az édesanyám beküldött a keresztapához. Visszafelé aztán megálltam ez előtt a kert előtt, arra gondoltam . . .

— Mire gondoltál ?

— Hogyha kaphatnék innét egy száll virágot. Édesanyámnak ma van a születés napja. Ugy szeretnék neki vinni valamint, ha csak egy szál rózsát is.

Klárika hirtelen kinyitotta a kert ajtaját.

— Gyere be és szedj annyi virágot, amennyit csak akarsz.

A kisleány szomoru arcán mosoly futott végig. Bement a kertbe és pár perc alatt csinos kis bokrétát szedett össze.

Klárika csak nézte, hogy dolgozik.

— Van még több testvéred ?

— Hárman vagyunk. Az édesanyám varr, himez és abból tart el bennünket. Nagyon sokat kell neki dolgozni, néha éjszaka is dolgozik.

Klárika a saját édesanyjára gondolt, aki ott gyötrődik fent a beteg szobában. Megint imádkozni akart érte, de megint nem találta el : mit kell mondania ? Csak nézte a derült eget, a pompázó virágokat, a kósza napsugárt s az a láthatatlan vaskéz megint szorongatni kezdte a szivét.

Egyszerre pillantása az erszényre tévedt, amelyben megtakaritott pénzét tartotta. Hirtelen nagyot sóhajtott, mintha megkönnyebült volna összeszorult szive és átnyujtotta az erszényt a kisleánynak.

— Vidd haza ezt az édesanyádnak. Mondd meg neki, hogy tiszteltetem és használja fel a pénzt arra, amire a legnagyobb szüksége van.

Az idegen gyermek félve, ijedten nézett reá és nem mert az erszény után nyulni, de Klárika erővel a markába nyomta:

— Menj, menj és a jó Isten áldjon meg!

Hirtelen homlokon csókolta a kisleányt és elfutott. A szive csodálatos módon megenyhült. Bizalommal, áhitattal nézett fel az égre. Egy szót se szólt, csak nézett, nézett!.. Ő már elmondta az imádságát: az igazi imádságot, mellyet mindig meghallgat az egek Ura...

— Klárika! Klárika! — hallatszott a tornácról az apa hangja. — Gyere gyorsan, édesanyád jobban van és látni akar téged. Azt hiszem, ha a jó Isten tovább is megsegit bennünket, reggelre tul leszünk minden veszedelmen.

2. Hálátlan a világ.

Vol egyszer, hol nem volt egy szegény, becsületes péklegény. Ez a péklegény összeveszett a gazdájával, mert azt tartotta, hogy a legény nagyra formálja a pereceket és a zsemlyéket és ő kèveset nyer rajtuk. Szó, szót kergetett, végre a mester azt mondta: „Én vagyok az ur, a te neved: hallgass! és ott kint tágasabb.' Mi e a szegény legény azt mondta: „Rendben van mester!" azzal vette a tarisznyáját és bucsut vett a kapufélfától.

Jó ideje ment, mendegélt, amikor egy lassu járásu, görnyedt vándort látott szembejönni. Köszönt neki megkérdezte tőle, honnan jön és mi a foglalkozása; mire a vándor panaszos hangon felelt:

— Óh barátom én egy szegény szamár vagyok. Sokáig hüségesen szolgáltam a volt gazdámat, egy molnármestert, de nem sok köszönet volt benne, mert ütött, vert és koplaltatott. Mégis

ott maradtam és hordtam, hordtam a nehéz gabonás és lisztes zsákokat. Utoljára elgyengültem, megöregedtem, mire a molnár elkergetett a háztól. Hiába, hálátlan a világ! — No szogény Csacsi, akkor kezet foghatunk, mert én is éppen igy jártam, — mondta a péklegény. Tudod mit? Vándoroljunk együtt. Mindjárt könnyebb lesz a bánat, ha kétfelé osztjuk, meg aztán pék és molnár ugyis összetartoznak.

A szamár beleegyezett, de nem sokáig ballagtak, mikor az ut szélén keservesen vonitó, fázó, éhező kutyát találtak. Alig volt már szegénynek jártányi ereje; megtört, hüséges szemeivel bánatosan tekintett a két vándorra.

— Ugy látszik, neked se fenékig tejfel az életed, öreg Bodri vagy hogyan hivnak, — mondotta a péklegény. Ha rád nézek, azt tartom, megsütötték már az utolsó utravaló kenyeredet! Bár igaz volna! — sóhajtott a kutya. Szivesen meghalnék; meg aztán örülnék, ha valamely jótét lélek kenyeret sütne nekem. Nem bánnám, hogyha az utolsó volna is. Évekig öriztem a gazdám házát egyszer az életét is megmentettem a rablógyilkosoktól a magam életének kockázatásával, mégis ennyire jutottam. A hangom meggyengült, elrekedt a sok ugatásban, a fogaim elkoptak, hát

a gazdám husánggal vert ki az udvarából. Hiába, hálátlan a világ. A péklegény megsajnálta a kutyát, egy darab kenyeret adott neki, amit az mohón felfalt és mindjárt erőre kapott tőle. Szegény tatár! — mondta a legény. Tudod mit, legjobb, ha velünk tartasz, mert a mi sorsunk is hasonlit a tiédhez. A kutya ráállt és ettől fogva hármasban folytatták a vándorutat.

Amint mennek, mendegélnek, egyszerre csak szemközt találkoznak egy csodálatos párocskával. Egy öreg, sánta macska és egy megtépett, vén kendermagos kakas közeledtek fáradtan az országuton.

Mikor összekerültek, udvariasan köszöntötték egymást, azután a szegény macska, amely oly görhes volt, mintha sorvadásos lenne, elmondta az élete folyását.

„Miau, hálátlan a világ! Egész életemben azon fáradoztam, hogy a gazdasszonyom házából kiirtsam az egereket. Megvénültem a becsületes munkában és most már nem vagyok olyan munkabiró; az egerek kicsit elszaporodtak a háznál. A gazdasszonyom megharagudott és az mondta, a macska megél az egérpecsenyéből; ha nem fog magának annyit, hogy megéljen, nem érdemes a háznál megtürni. Ettől fogva nem kaptam enni,

még gyengébb lettem és még kevesebb egeret fogtam. Nem csoda, hogy egy napon rávitt a lélek a tolvajlásra: a konyhában, asztalon tejesfazék állt, rettenetes szomjuságomban és éhségemben nekiálltam, hogy iszom belőle. Az asszony rajtakapott és megijedtem, hogy megver, nekirugaszkodtam, hogy elmenekülök és véletlenül felboritottam a fazekat, mely leesett az asztalról és dirib-darabra tört. Erre az asszony irgalmatlanul hozzám vágta a vaslapátot. Az életemet csak ugy mentettem meg, hogy áttörtem a becsukott ablaktáblát és kiugrottam rajta; de a törött üveg össze v ssza vagdalt. Még egyszer mondom: hálátlan a világ!"

Mikor a macska elvégezte beszédét, a kakasra került a sor. Ő is becsületes munkában töltötte életét és bátran, hüségesen kormányozta az udvar népét, a baromfiakat. A haszontalan tyukok az utóbbi időben csupa lustaságból nem tojtak; de ennek nem ő az oka, mert ő mindig munkára biztatta őket. Mikor a cselédek későn keltek, ráfogták, hogy azért aludtak el, mert ő nem kukorékolt elég korán. Ő az öreg, kendermagos kakas. A gazdasszony uj, fiatal kakast szerzett, a szakácsné pedig azt mondta, el kell vágni az öregnek a nyakát; a husa ugyan rágós lesz, de a leve

sárga lesz, mint az arany. Meghallottam ezt a szörnyü beszédet — végezte a szegény pára — és elszöktem a háztól. Amott a falu végén találkoztam a macskakomával és elpanaszoltuk egymásnak a bajunkat. azóta együtt bandukolunk és egyre azt hajtogatjuk: Hej, de hálátlan a világ!

A jó péklegény megsajnálta a rokkant állatokat. Elhatározta hogy magával viszi valamennyit, legalább megtudja, ki a hálátlanabb, az ember vagy az állat?

A három kisebb állat alig állt a lábán: a péklegény szeretettel rábeszélte a szamarat, engedné meg, hogy a kutya a hátára üljön. A szamár beleegyezett, mert ugymond, a kutya jóval könnyebb mint egy gabonás zsák, ő pedig néha napján három gabonás zsákot is vitt. hát a kutyát is csak elbirja. A kutya boldogan mászott fel a szamár hátára és hosszu idő óta most nevetett először.

— Most vedd öledbe a macskát — mondta a legény a kutyának, mire az vakarta a füle tövét, mert a természeténél fogva nem volt barátja a macskáknak, de azután mégis azt mondta: — Nem bánom, ha szépen behuzza a körmeit, felülhet.

A kakas erre azt mondta, ő meg felül a macska pupos hátára: a macska eleinte erről

hátán, a szamár vidáman ügetett az állatpiramissal mondott irányban. Nemsokára odaérkeztek; meglehetősen barátságtalan, sötét külsejü, magányos erdei korcsma volt, de ha éhes az ember, nem sokat törődik a hely barátságtalanságával, csak enni kapjon. A kocsmában csakugyan vendégség volt; a róka koma leányának a lakodalmát tartották. Az asztal meg volt rakva tyukkal, kaláccsal, mindenféle jóval és a róka társaság ugyancsak jól mulatott. Vándoraink benyitottak az ajtón. Mikor a rókák meglátták az egymáson gubbaszkodó állatokat, azt hitték, valami mesebeli szörnyeteget hozott a nyakukra rossz sorsuk, azzal uccu, vesd el magad, iramodtak ajton, ablakon át, amerre láttak és otthagyták a finom lakomát és a fáradt vándorokat. Még a kocsmáros is kereket oldott.

A péklegény és állatai nem sokat kérették magukat, hanem neki ültek a tömérdek jó harapni valónak és jólaktak mint a duda. Aztán kezdtek laposakat pislantani és fekvőhely után láttak. A péklegény belefeküdt a korcsmáros ágyába, a macska bebujt a kályhalyukba, a kutya a hálókamra küszöbén helyezkedett el, a kakas a tyúkólban, a szamár az istállóban keresett menedéket.

Közben a korcsmáros magához tért a nagy

hallani sem akart, de a péklegény rábeszélésére ő is beleegyezett ebbe a kényelmetlenségbe. Igy történt, hogy a szamár a kutyát, a kutya a macskát, a macska a kakast vitte és igaza lett a közmondásnak: Összetartásban az erő. A péklegényben pedig örült a lélek, amiért a négy állat olyan szép egyetértéssel viseltete magát.

Nemsokára beálll az éjszaka és utasaink megéheztek, megszomjaztak. Hiába tekingettek emberi hajlék után, nem láttak semmit, mert erdőn vezetett át az utjuk. Egyszerre a macska elkezdte a fülét hegyezni és azt mondta, hogy messziről olyanforma lármát hall, mintha ünnepi vendégsereg ujjongatása volna. Neki volt a legjobb füle. A kutya szimatolni kezdett és azt mondta: pecsenyeillatot orront a levegőben. Neki volt a legjobb orra. A szamár ujjongva kiabált, mert előre örült a nyugalmas istállónak és az illatos szénának. A kakas pedig felrepült egy magas fára, mert szárnya csak neki volt és onnan szétnézett, hogy merre lát villágosságot — Kikiriki! — kukorékolt boldogan. — Nem messze ide — házat látok, annak az ablakai fényesen ki vannak világitva; ott bizonyosan vendégek vannak! Kikeriki! — Nohát akkor tartsunk arrafelé — mondta a péklegény. A kakas ujra elfoglalta helyét a macska

ijedségtől és haza sompolygott, hogy megnézze a dörgést; hátha már odébb állt a gonosz lélek? Amint az udvarba betette a lábát, csak elkukoritotta magát a kakas, mire a kutya felébredt és amint a korcsmáros átlépte a küszöböt, derekasan a lábikrájába harapott. Bemenekült a szobába, mire a macska sziszegve rontott neki és összekarmolta A megrémült ember kifutott a házból és az istállóba akarta magát meghuzni, de a szamár sem volt rest, ugy megrugta, hogy a szeme zöld karikát vetett.

Reggel mindnyájan uj erőre kapva ébredtek fel és az állatok elmondták a péklegénynek, mi történt az éjjel és hogy elbántak a korcsmárossal. A péklegény jól összeszidta őket, amiért a korcsma jogos birtokosával szemben igy viselték magukat. Azzal elküldte a kutyát, keresné meg a korcsmárost és hivná ide.

A korcsmáros nemsokára nagy reszketve beállitott; a péklegény bocsánatot kért tőle, amiért a saját házából az éjjel kizavarták, azután kezet nyujtott neki és azt mondta, hogy ő és állatai barátságos szándékkal jöttek ide és ezentul is jóban akarnak maradni a korcsmárossal. Jöjjön ujra a házba és vegye ujra kezébe a gazdaság vezetését, de a rókákat tiltsa ki a házból, mert felfal-

hatnák a kakast. A kakas öreg, éljen nyugodtan és kukorékoljon annyit és amennyit akar és akkor, amikor neki tetszik. A macskának kötelessége az egereket és patkányokat a háztól távoltartani és ezért a szolgálatért mindennap jóllakhatik tejjel és fehér kenyérrel. A szamár az istállóban fog lakni, hazahordja az erdőből a tüzifát és ennekfejében kegyelemszénát kap. A kutya a legöregebb köztük, ugat, ha akar — nem ugat, ha nem akar és tetszése szerint beszélget a holddal a világos éjszakákon. Ő, a péklegény, mindnyájukért fog dolgozni, kenyeret süt, ebédet főz, megmunkálja a konyhakertet és segit a korcsmárosnak a sörfőzésnél.

A kocsmárosnak tetszett az alku, belecsapott a péklegény tenyerébe: valamennyien békességben és elégedettségben éltek ezentul az erdei korcsmában, emberektől messze és elfelejtették, amit annyiszor mondtak, hogy: Hálátlan a világ!...

3. A csodakalap.

Hol volt, hol nem volt hetedhét országon tul, volt egy mesebeli nagy város. Abban a mesebeli városban minden ember és minden gyerek egyformán jó volt. Azaz nem mondok igazat, egy gyerek mégsem volt olyan jó, mint a többi, mert a fejébe vette, hogy ő bizony mindent megtesz, amit a nagyok tanitanak, de köszönni nem fog senkinek soha. Ez a fiu a mesebeli nagy város polgármesterének volt a fia. Nem lehet azt leirni, hogy mennyire bántotta jó szüleit a haszontalan gyereknek ez a kijelentése! Hát még mikor azt látják, hogy igéretét csakugyan be is váltja. Peckesen megy végig az utcán pörge kis kalapjával és kerüljön eléje bármiféle magasrangu ur vagy dáma, fejéről azt le nem veszi soha!

Próbálták szép szóval rávenni, próbálták fenyegetéssel, semmi sem használt. Szobafogságra itélték, nem törődött vele. Vettek neki szebbnél

szebb ajándékokat, hiába. Minden másban engedelmeskedett, ebben az egyben hajthatatlan maradt

Mit volt mit tenni, fogta magát az édesapja és sorravette a legkitünőbb nevelőket, a legöregebb bölcseket, a legfurfangosabb varázslókat és kérte őket, találjanak ki valamilyen módot arra, hogy az ő fia is éppen olyan jó gyerek legyen, mint a többi mesebeli gyerek.

Adtak is azok tanácsot annyit, hogy 77 zsákkal sem birta hazacipelni, de hiába. A makacs kisfiut egyik sem javitotta meg Hanem az egyik varázsló (amelyiknek a leghosszabb süvegje volt) mégis csak kitalált valamit. Egy ócska ládafiából elővett egy kis pörge kalapot és igy szólt:

— Add ezt a kis kalapot az elvetemült ember-ifjunak, ez majd észretériti őt.

A mesebeli polgármester reménykedve sietett haza és kiváncsiságtól égve adta át fiának az ajándékot. A fiu fejébe nyomta a kalapot, megköszönte, mert különben egészen jó gyerek volt, és magányos sétára indult. Atyja titokban mindenütt utána.

Az utak meglehetősen néptelenek voltak, mert a mesebeli nagyváros emberei nem szaladgáltak, futkostak ugy ide-oda az utcákon, mint az igazié. Szépen otthon maradtak kis házacskáik-

ban, kertecskéikben és mert jók voltak, mindig békében és megelégedettségben éltek. Imitt-amott azonban mégis csak akadt dolga valakinek az utcán.

Most is már mindjárt az első utcasarkon szembejön valaki, a pörgekalapu, keményfejü mesebeli fiuval. Az a valaki pedig édesapjának a legkedvesebb szomszédja volt. A fiu azonban nemhogy illedelmesen köszönne neki, hanem még magasabbra emeli fejét és nagybegyesen el akar menni mellette. Csodák-csodája azonban a kalap hirtelen fölemelkedik, majd leesik a földre és utcu neki! Gurulni kezd. A meg'epett fiu utána. Egészen kifáradt, mire a második utca végében fejébe huzta. Alig volt azonban egy pillanatig a fején, másik ismerős jött szembe az uton. A gyerek nem köszönt, a kalap ismét magától fölemelkedett és elgurult, a harmadik ismerősnél mesebeli kispajtásunk már résen állt és amikor a kalap emelkedni kezdett, kezével utánakapott és visszanyomta helyére. Ohó! Hisz ez már valóságos köszönés féle volt és az ismerős, aki a kis haszontalannak neveletlenségét rég megszokta, csodálkozva nézett utána. Igy ment ez tovább az egész uton. Este pedig kimerülve érkezett haza a kis bünös, azzal a biztos tudattal, hogy ő ma min-

denkinek köszönt, aki a mesebeli város utcáin elébekerült. Bármennyire bosszantotta is a dolog, másnap mégis ujra sétálni ment. A kalap pedig nyugodt bizonyossággal emelkedett fel minden ismerős láttára, most már a fiu éber figyelme kíséretében, aki természetesen állandóan kapkodott utána hogy el ne guruljon. Egy hét mulva az édesatyja, aki minden lépését állandóan figyelemmel kisérte, belopódzott fia szobájába és a csodakalap helyére a régi kis pörge kalapot csusztatta be a szekrénybe. S a mesebeli polgármester megérte egy szép napon, hogy rakoncátlan fia, aki a csodakalap emelkedését megszokta, maga nyult a kalapja után, midőn az utcán ismerőst látott közeledni. Köszönését mindenkor nyájas, mosolygó arcok fogadták. S most már elölről kezdhetem a mesémet: Volt egyszer hol nem volt, volt egyszer egy mesebeli nagy város, ahol minden ember és minden gyerek egyformán jó volt . . .

Soha semmit megtagadni,
Mindig szépen szótfogadni,
Nem kell hozzá csodakalap.
Csak egy kicsi jóakarat.

4. A kenyértipró kisleány.

Volt egyszer egy kisleány, aki olyan hiu volt, hogy kenyérre lépett, nehogy lábait bepiszkitsa. És erről a kisleányról, aki ilyen hiu volt, szól most történetünk.

Klárinak hivták és szegény emberek gyermeke volt, de amellett gőgös és hiu. Már pici korában mutatkoztak rossz tulajdonságai. A legkedvesebb mulatsága volt, hogy legyeket fogott, szárnyukat kitépte és ujból eleresztette őket stb.

Ahogy nőtt, inkább rosszabb lett, mint jobb. És mivel szép is volt, nagyon öltözködött és ez még gőgösebbé tette. Szülei szegények voltak, azért Klári elszegődött egy urasághoz a városba.

— „Szüleidet is meg kell egyszer látogatnod“ — mondta az uraság egy év eltelte után. Klári utnak indult, de nem az anyja iránti szeretetből, hanem hogy lássák otthon, hogy kicsipte magát.

Falujába érkezett. A legények, lányok fecsegve álltak a kut körül. Édesanyja ott ült közelükben egy kövön, mellette csomó száraz galy az erdőből, oly nehéz volt szegénynek, hogy pihenőt kellett közben tartania.

Mikor meglátta Klári, menten visszafordult, restelte, hogy anyja olyan szegényesen van öltözve. Félév mulva megint intette a gazdája, hogy menjen szüleit meglátogatni. Nesze itt van egy szép, fehér cipó. Vidd nekik, bizonyára örülni fognak.

Elindult Klári. Szépen kiöltözködött és csakugyan gyönyörü volt, de nem helyes, hogy emiatt nagyra tartotta magát.

Falujában a gyalogösvényhez ért, mely a lápon keresztül vezetett. Attól félt, hogy bepiszkitja magát és ezért ledobta a kenyeret és arra lépett, hogy tiszta lábbal érkezzék a faluba. Ez a tette nagyon-nagyon gonosz volt. A kenyér a mi legdrágább kincsünk, Isten áldása! Ezt lábbal tiporni nem szabad. El is nyerte Klári rögtön a büntetését, mert amint a másik lábát emelte, hogy továbbhaladjon, a kenyér mind mélyebbre süllyedt vele, mig végre egészen eltünt

Hová jutott Klári? A láp fenekére, a lápi asszonyhoz, aki ködöt és mérges gőzöket főz,

melyek nyaranta a mezőkről felszállnak. Milyen csunya hely volt ez! Rettenetes büz mindenütt hatalmas hordók és ha valahol volt egy kis hely, melyen át lehetett volna bujni, ott undok varangyok és kövér csigák állták el az utat.

A Lápasszonynál éppen az ördög nagyanyja volt látogatóban. — „Ez éppen a pokolba való leány — mondta, mikor Klárit megnézte. Mai látogatásom emlékéül kérem ezt a kislányt. Jó lesz nekem a pokol tornácára falidiszül." Klári bizony ide került. Lehetetlen leirni milyen kinokat szenvednek itt is a lelkek. Klári a kenyéren állott, mert szinte hozzánőtt a lába. „Hogy rámbámulnak — gondolta. Jól eshetik nekik engem látni. Arcom, ruhám is szép, azért néz mind olyan merően rám". Nyaka merev volt, mozditani alig tudta, de amint magán végignézett, látta, hogy ruháját is iszap fedi. Piszkos csiga csüngött a haján, szoknyái ráncai közül csunya, nagy varangyos béka kandikált ki. Ez sehogysem tetszett a hiu Klárinak. Éhség is gyötörte. Rajta állott ugyan a kenyéren, mely oly puha és fehér volt, mintha most került volna ki a sütő kemencéből, de nem törhetett belőle, mert egész teste merev volt, mint egy kőszobor. Csak szemeit mozgathatta. Legyek másztak arcán végig, de hiába hunyorgatott, hogy

elkergesse őket csak nem repültek el, mert szárnyuk ki volt tépve.

„Ezt a kínt nem birom tovább“ — mondta Klári.

Ekkor egy forró könnycsepp esett a fejére, arcán, kezén végiggördült egyenesen a kenyérre. Anyja sirt gyermekéért, de ezek a könnyek nem váltják meg, hanem tüzes vasként égetik a rossz gyermeket és amellett a gyötrő éhség. Most tisztán és világosan hallotta, mit beszélnek róla a földön.

„Gőgöd volt a szerencsétlenséged oka, Klári! Istenem, hogy megszomoritottál engem“. „Gonosz gyermek volt“ — mondták a gazdái. Ha a gyermekeknek a gonosz lányról meséltek, mondogatták: ilyen nagy bünért keserves büntetés jár. Csak egyetlenegyszer szánták meg, mikor egy jó kislánynak mondták el a történetét. Ez, mikor meghallotta, hogy Klári a pokolban vezekel, sirt és azt kérdezte: „Már sohasem jöhet vissza szegény?“ „Nem, sohasem“. „De ha bocsánatot kér?“ Azt nem akar, kevély még most is. „Én pedig annyira szeretném, még a babaszobámat is odaadnám, ha bocsánatot kérne. Borzasztó lehet ott, szegény Klári!“

Különös érzés fogta el Klárit, de azért még

nem bánta meg bünét. Hosszu évek teltek el. Meghalt az édesanyja, jó gazdái és az a jó kislány is, aki megsajnálta és aki azóta öreg néni lett. Ez a jó öregasszony meglátta a mennyországbó! Klárit és ujra, mint gyermekkorában siratni kezdte. Klárit nagyon meginditotta ez a meg nem érdemelt szeretet. Tudatára ébredt annak, hogy semmi jót nem tett a földön és a korábbi életére gondolva, megremegett könnyei között. Belátta bünös voltát és őszinte megbánással érezte, hogy a kegyelem kapuja sohasem nyilik meg számára. Ekkor hirtelen fényes sugár tört át a sötétségen, minden eddig látottnál fényesebb s miként a hóember elolvad, ha nap melege éri, ugy olvadt el Klári is és madárrá vált, mely nyilsebességgel repült el e borzalmas tájról az emberek világába. A levegő tiszta, a hold fényes volt s a hó, mely a földet boritá ugy feküdt ott, mint egy finom teritő. A hely, hol a kis madárka ült, puha és meleg volt. Ő maga oly tiszta (bánat s szenvedéstől). Szerette volna dalba kifejezni mindazt, ami keresztül vonult szivén, de néma volt. De Isten, ki a szótalan háláját is megérti, a kis madárkát is meghallotta. Karácsony estéjén egy parasztember egy lécre teli buzakalászt kötött, hogy a madaraknak is ünnepük legyen. Mikor a

nap felkelt, odarepültek a madarak. A miénk is előjött az odujából, de nem akart résztvenni a többiek lakomáján, hanem az országuton lelt, a keményre fagyott keréknyomban egy-egy szemet. Az etető helyen néhány kenyérmorzsa is feküdt. Mindezt halomra hordta, de keveset evett belőle, majd mind az éhező verebeknek juttatta. Mindenhova elhivta a madarakat, ahová jótékony kezek eledelt szórtak, de ő maga a legszükségesebbre szoritkozott.

Elmult a tél, eljött a nyár. Már annyi morzsát osztott szét a kis madár, mint amennyit a cipó kitett, melyre a sárban taposott egykoron Klári, hogy cipője tiszta maradjon. S amikor az utolsó morzsát is odaajándékozta, szárnyai fehérre váltak és repült, repült a nap felé. Útközben a fehér fecske kisleánnyá változott és az égbe szállott.

Vezekelt, megbánta bünét, most már a jó Isten is megbocsátott neki.

5. Tündöklő Jánoska.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis szentjánosbogárka. Esténként, ha a nap lenyugodott, testvérkéivel az erdő bársonyos pázsitján sürgött és világitott Cserebogár, szarvasbogár, hétpettyeskatóka bizony eltévedtek volna a moha sürüjében, ha jánosbogárkák lámpája fel nem ragyog. De a jó Isten egyetlenegy teremtményéről sem feledkezik meg és az éjszaka sötétjében felgyujtja az erdő mécsvilágát. Szentjánosbogárka más fényforrás ám, mint a villany. A villanylámpák nem repülnek, jánosbogárka azonban ide-oda száll és mindig odaszáll, ahol legjobban kell. Tudjátok miért? Mert a villanylámpának csak fénye van, de jánosbogárkának fénye is van szive is van s ez mindig megsugja néki, hol kell fénylenie.

Valamennyi jánosbogárkáról most nem mesélhetek, csak egyetlenegyről, de ez az egy fényesebb volt valamennyinél. El is nevezték tündöklő Jánoskának.

Ha tündöklő Jánoska világitott, akkor az

erdő népe többet és szebbet látott, mint máskor. Tündöklő Jánoska minden szépre rávilágitott. Megaranyozta a moha csillagát, az erdő mély zöldjét, a pázsit bársonyát és a nefelejts nevető szemét. Tündöklő Jánoskának kopott volt a gunyája, mégis mindig ragyogott. Talán azért, mert a szivéből áradt a fény. Ezt mondta az öreg koldusasszony is, aki rőzsét szedett az erdőben, aztán mikor ráesteledett, eltévedt. De Tündöklő Jánoska eléje rebbent, szórta a fényt, szikrázott, nem sajnálta mécsvilágát az öreg anyókától és végre is hazavezette.

A tündérkének is világitott, ha aludni tért és a vadrózsa szirmára hajtotta fáradt fejecskéjét.

Élt az erdőben egy százesztendős bogár. Utcaseprő volt. Virradat előtt ki kellett sepernie az erdőt. Szegény öregnek már elgyengült a szeme világa. Tudta ezt a tündöklő Jánoska és mindig előtte repdesett. Nem is esett ám el az öreg. Még meg se botlott.

Az egész erdő ismerte és szerette tündöklő Jánoskát, hisz a fénye mindent bearanyozott, elárasztott, mindeneket boldogitott.

Egyszer aztán nagy baj történt. Tündöklő Jánoska addig-addig repdesett, mig végre megbetegedett. Hogyan történt? Elmesélem.

Nagy vihar, zugó zápor támadt. A kis bogarak riadtan menekültek odujukba. Tündöklő Jánoskát ide hivták, oda hivták. Oda szaladt ahová szólitották, világitott, ahol lehetett. Mit törödött azzal, hogy közben meg csurom viz lett. Tündöklő Jánoska át és átázott. Másnapra ugy megbetegedett, hogy nem tudott felkelni moha ágyacskájából. Egész testében remegett. A hideg rázta. Talán láz is gyötörte. A szomszédok felkeresték és ijedten látták, hogy beteg. Mihelyt a pók megtudta, a pókháló telefon drótjain át megtelefonálta az egész erdőnek. De enélkül is észrevették volna, hisz tündöklő Jánoskával eltünt az erdő fényessége. Tündöklő Jánoska! Gyógyulj meg! Ragyogj megint! Ez hangzott mindenfelé

Zarándoklat indult tündöklő Jánoska betegágyához.

Eljött az öreg anyóka. Megvetette a tündöklő Jánoska ágyát és mesét mondott neki.

— Hol a kis lámpásom, ég e még? kérdezte szomoruan tündöklő Jánoska

— Csak maradj nyugodtan és pihenj, válaszolt az anyóka.

— Felkelek és világitok!

— Most nem lehet Jánoska, majd ha meggyógyultál.

Szegény Jánoska nem is tudott volna. Erőtlenül hanyatlott vissza ágyacskájára és elalélt.

Tündérke is meglátogatta, virágott hozott. A réten szedte, csokorba kötötte és belefúzte szive vágyát, hogy tündöklő Jánoska mielőbb meggyógyuljon.

A patak keservesen zokogott, a fák bánatosan suttogtak és sóhajtoztak, amiért tündöklő Jánoska fénye kialudt.

Minden irányból láthatatlan ösvényeken, az erdő mohán át, a réten, jöttek a testvérek és jó barátok, hogy meggyógyitsák tündöklő Jánoskát.

A kis beteg végre magához tért aléltságából Szegényke bizony nagyon megtört. Fájt minden porcikája.

Testvérkéi: Csillogó és Villogó nagyon sajnálták. Kiszaladtak a rétre, hoztak mákvirágot és teát főztek belőle.

— Igyál Jánoska — biztatták — elalszol a mákteától és mig alszol, nem érzed a fájdalmat. Aztán meggyógyulsz.

Cserebogár doktor bácsi is eljött tündöklő Jánoskához.

— Hogy van tündök ő Jánoska? — kérdezte Csillogót és Villogót.

— Rosszul. Ágyban fekszik és a hideg rázza. Mákteát főztünk neki, bár gyógyulna meg tőle!

— Máktea! — Nevetett lekicsinylően Cserebogár. — Hoztam neki más orvosságot. Utilapu forrázatot. Ettől biztosan meggyógyul tündöklő Jánoska. De ha nem segit, itt a jó balzsamos kenőcs. Ez egy-kettőre talpra állitja. Legjobb kétfélével gyógyitani. Ha az egyik gyógyszer nem segit, segit a másik. Igaz-e?

Orvos bácsi megvizsgálta tündöklő Jánoskát, meghallgatta a szive dobogását. Elkérte az öreg anyóka pápaszemét és — biztonság kedvéért — még kanalas orvosságot is irt fel.

Futó bogár elszaladt a recepttel a patikába. Cserebogár doktor meg elköszönt Jánoskától és mint aki jól végezte dolgát, hazafelé indult. Utközben találkozott a méhecskével.

— Hogy van tündöklő Jánoska? — zümmögte aggódva méhecske.

— Rosszul. Ágyban fekszik és a hideg rázza. De ne féljen meggyógyitom. Kitünő orvosságot adtam neki. Utipalu forrázat. Kitünő, kitünő! Hozzá balzsamos kenőcs! Meggyógyit mindenkit a világon. Ha esetleg nem használna, irtam fel még kanalas orvosságot is.

Méhecske gyanakodva pillantott cserebogárra.

De mukkani sem mert félt, hogy majd talán neki is rendel kanalas orvosságot.

— Velem is jót tett tündöklő Jánoska, — mondta — azért hálából mézet hoztam neki. Jó lesz a sok keserü orvosság után kis édesség. Házi gyártmány ám. Friss, erdei méz.

Méhecske odaadta a mézet Jánoskának és vigasztalta.

— Meggyógyulok? — kérdezte Jánoska halkan.

— Meg biztosan Jánoskám. Még sokkal fényesebben fogsz tündökölni, mint ezelőtt.

Méhecske hazafelé szállott. Utközben találkozott darázzsal, aki szintén a kis beteghez sietett.

— Hogy van tündöklő Jánoska? kérdezte a darázs.

— Rosszul. Ágyban fekszik és a hideg rázza. De ne aggódj. Vittem neki mézet az biztosan meggyógyitja.

Mézet nem hoztam, — mondta a darázs — mert nem gyüjtök. Tudod, édességet csak akkor eszem, ha ajándékba kapok. Hanem valami mást hoztam. Nézd ezt az aranytálat, még a nagyanyámé volt. Odaadom Jánoskának, mert olyan ez a tálca, mint Jánoska szive: Szinarany.

Oda is adta. Az ágya mellé tették. Arra rakták rá a virágokat, meg a sok gyógyszert.

Darázs utjában ujabb beteglátogatóval találkozott. Nagy sebbel-lobbal jött. Találjátok ki, hogy kicsoda! Cserebogár doktor bácsi felesége. Mikor meghallotta, hogy tündöklő Jánoska beteg elsietett hazulról, még a tükörbe se pillantott be. Megis látszott rajta. A kalapja ferdén állt, a konyha kötényt meg magán felejtette.

— Hogy van tündöklő Jánoska? — kérdezte.

— Rosszul, ágyban fekszik hideg rázza.

— Sose aggódj szólt cserebogárné fuldokolva a sietségtől. Tudom én, jobban mint az uram, hogy mitől gyógyul meg a beteg. Kétféle teát is főztem: kamillát meg fodormentát. Ha az egyik nem a másik biztosan meggyógyitja tündöklő Jánoskát. Az uram is kétféle gyógyszerrel gyógyit. Nagyon fontos az elővigyázatosság!

— Cserebogárné átnyujtotta tündöklő Jánoskának a teát, közben beszélgetett vele és vigasztalta.

Hazafelé indult már, egyszerre csak találkozott dongóval. Dongó óriási csomagott cipelt a hátán.

— Hogy van tündöklő Jánoska? — kérdezte.

— Rosszul. Ágyban fekszik és a hideg rázza. De vittem neki kamilla teát meg fodormentát. Az majd meggyógyitja. —

— Nem gyógyszer kell Jánoskának, felelte dongó, akit kövérsége miatt dudi dongónak hivtak. — Nem. Jánoska éhes. Az a baja. Majd meggyógyitom. Most sem vagyok kövér, de valamikor igen sovány voltam. Az orvos megvizsgált és aranyigazságot mondott: ha eszik él, ha nem eszik, nem él. Hát én biz azóta eszem, eszem, eszem, amennyi csak belém fér. Tündöklő Jánoskának is hoztam.

Igy szólt dongó és eldöcögött Jánoskához.

— Hogy vagy kis tündöklőm? — kérdezte.

— Hoztam ám finom ennivalót!

Tündöklő Jánoska bágyadtan mosolygott.

Szerette dongót, de egy falatot sem tudott enni. Méz, tea, gyógyszer, kenőcs mitse használ. Tündöklő Jánoska beteg volt. Fázott és reszketett. Egyszer aztán valami csodálatos dolog történt. Tündöklő Jánoska nézte a sok ajándékot, mellyel elhalmozták. Kis barátjaira gondolt és nagyot dobbant a szive. Cserebogár, méh, darázs, dongó — itt volt az egész erdő. Hoztak gyógyszert? Igen

azt is. De annál sokkal többet hoztak. Hiszen elhozták a szivüket, a szeretetüket Többet ér ez minden patikánál!

— Szeretnek! Hisz ez a legdrágább kincs a világon! Szeretnek s' mind eljöttek hozzám! Tündöklő Jánoskát ujjongó öröm járta át és ez az öröm meggyógyitotta. Kibujt ágyacskájából. A teste kifényesedett. Megint a régi volt.

— Megyek, szállok mindenüvé, hogy visszasugározzam a szeretetet, mellyel áttüzesitettek! Méhecske, cserebogár, dongó, darázs, tündérke, öreganyóka, szép sürü sötét erdő: alkonyattól hajnalig világitok nektek, fejetek fölött ragyogok, a csillagotok leszek, hogy az utat el ne tévesszétek.

Leirhatatlan az öröm és boldogság. Tündöklő Jánoska meggyógyult! Ezt sugta a pókháló telefon, ezt hirdette vastag betükkel az Erdei Ujság. Szentjánosbogárkák szikratáncot jártak és tüzijátékot rendeztek. Futó bogár elszaladt az ünneplő közönségért, tücsök banda muzsikált, cserebogár doktor örömében táncot járt feleségével és büszkén hirdette, hogy ő gyógyitotta meg Jánoskát Igaz-e?

Tündöklő Jánoskának aranyszive volt Nem árult el semmit, csak szeretett, örült és tündökölt!

6. Az önző óriás.

Minden délután iskolából jövet beszoktak menni a gyermekek játszani az óriás kertjébe.

Szép nagy kert volt, puha, zöldpázsitos. Imitt-amott szépséges virágszálak tündököltek ki a fü közül, mint a csilllagok és volt a kertben 12 őszibarackfa, tavasszal tele gyönyörü rózsaszinü virággal, ősszel dus gyümölccsel. A fákon madarak ültek és oly édesen csicseregtek, hogy a gyermekek meg megálltak játékközben és a madarakat hallgatták. „Milyen boldogok vagyunk itt!“ Kiáltották oda egymásnak.

Egyszer csak visszatért az óriás. Barátjánál volt látogatóban, a cornwalli óriásnál és hét esztendeig ott maradt nála. Miután eltelt a hét esztendő, kifogyott a mondanivalójából, mert nem mindenről tudott beszélni s elhatározta, hogy visszatér a kastélyába. Mikor visszajött, ott látta játszani a gyermekeket.

— Mit csináltok itt? — Kiáltott rájuk nagyon nyers hangon és a gyermekek elszaladtak.

— Az én kertem, az én kertem, szólt az óriás — ezt mindenki beláthatja s azt akarom, hogy senki más ne játszék benne, csak én. —

És magas falat emelt a kert körül és tilalomfát állitott föl:

A kertbe lépni tilos.

Nagyon önző óriás volt.

Szegény gyermekeknek most már nem volt hol játszaniok. Próbáltak az országuton játszani, de az országut nagyon poros volt és tele volt nagyon kemény kövekkel, ezt pedig nem szerették a gyermekek. Járkálni szoktak a magas fal körül, mikor vége volt az iskolának s arról beszélgettek, milyen szép kert van tul a falon.

„Milyen boldogok voltunk benne," mondogatták egymásnak.

Majd megjött a tavasz és telisdetele lett az egész vidék apró bimbókkal és kicsi madarakkal. Csak az önző óriás kertjében volt még mindig tél. A madaraknak semmi kedvük sem volt a kertben énekelni, minthogy nem voltak benne gyermekek s a fák elfelejtettek virágozni. Egyszer ugyan kidugta fejét a földből egy szép virág, de mikor meglátta a tilalomfát, ugy megsajnálta a

gyermekeket, hogy visszahuzódott megint a földbe és tovább aludt. Nem érezte ott jól magát senki más, csak a hó és a fagy. — A tavasz megfeledkezett erről a kertről, kiáltották — itt fogunk hát lakni egész esztendőben. — A hó beboritotta a füvet nagy fehér köpenyével, a fagy pedig valamennyi fát beezüstözte. Aztán meghivták az északi szelet, hogy szálljon hozzájuk és az északi szél el is jött. Bundába volt burkolózva s naphosszat ott bömbölt a kertben és lefujta a kürtők tetejét. — Ez aztán pompás helyecske, szólt az északi szél — hivjuk meg vendégül a jégesőt is — s eljött a jégeső is. Mindennap három órahosszat bömbölt, dörömbölt a kastély fedelén, mig végül összetört csaknem valamennyi palatáblát s aztán körbeszaladgált a kertben oly gyorsan ahogy csak telt tőle. A ruhája szürke volt. A lehelete pedig, mint a jég.

„Nem értem mi az, hogy olyan sokáig késik a tavasz.“ — szólt az önző óriás, aki az ablakban ült és kitekintett hideg fehér kertjébe; — remélem nemsokára megváltozik az idő.“

De a tavasz csak nem jött soha és nem jött a nyár sem. Az ősz aranyos gyümölcscsel ajándékozott meg minden kertet, de az óriás kertjének nem adott semmit. Tulságosan önző, szólt az

ősz. Igy hát tél volt a kertben szakadatlanul és az északi szél, meg a jégeső, meg a fagy, meg a hó táncoltak a fák között.

Egy reggel éberen feküdt az óriás az ágyában, mikor egyszerre csak valami kedves zenét hall. Oly édesen csengett a fülében, hogy azt gondolta, bizonyosan a király zenészei vonulnak arrafelé. Pedig igazában csak egy kis kenderice csicsergett odakint az ablaka alatt, de az óriás oly régóta nem hallott madárcsicsergést a kertjében, hogy ugy rémlett neki, mintha a leggyönyörübb muzsikaszót hallaná a világon. S egyszerre csak a jégeső abbahagyta a táncot a feje fölött és az északi szélnek elállt a bömbölése s gyönyörüséges illat szállt be hozzá a nyitott ablakszárnyon keresztül.

Azt hiszem, megjött végre a tavasz, — szólt az óriás; és kiugrott az ágyból és kitekintett.

Mit látott vajjon.

Csodás látvány tárult eléje. Egy kis lyukon keresztül átbujtak a gyermekek a falon és odafennt ültek a fák ágain. Minden fán, amelyet láthatott egy kis gyermek ült. És a fák ugy megörültek ujra a gyermekeknek, hogy kivirultak és gyöngéden lengették karjaikat a gyermekek feje fölött. A madarak ide-oda röpdöstek és gyönyö-

rüségesen csicseregtek. Bájos jelenet volt, csak az egyik sarokban volt még mindig tél. A kert legtávolabbi sarka volt és egy kisgyermek állt ott a sarokban. Olyan kicsike volt, hogy nem birta elérni a fa ágait és ott tipegett keservesen sirdogálva a fa körül. A szegény fát fel a tetejéig dér és hó boritotta s az északi szél ott ült és bömbölt körülötte.

— Kapaszkodjál fel fiacskám, szól a fa és lehajtotta az ágait, de a fiucska még kisebb volt.

Az óriási szive ellágyult, mikor kitekintett.

— Milyen önző is voltam! — Szólt: most már tudom mért nem akart idejönni a tavasz. Föl-teszem majd ezt a szegény fiucskát a fa tetejére, aztán ledöntöm a falat, hadd játszhassanak kertemben örökkön-örökké a gyermekek. Igazán nagyon sajnálta, azt amit tett.

Leosont hát a lépcsőn, kinyitotta egészen csendesen a főkaput és kiment a kertbe. De mikor a gyermekek megpillantották, ugy megijedtek, hogy mind elszaladtak és csupa tél lett a kert megint. Csak a kis fiucska nem szaladt el, mert ugy tele volt könnyel a szeme, hogy nem látta a közeledő óriást. S az óriás odalopózott a háta mögé, gyengéden kezébe vette a kis fiucskát, föltette a fa tetejére. S a fa azon nyomban kivirágzott, a madarak

ellepték a fát, énekeltek, a kis fiucska kinyujtotta mind a két karját és átölelte az óriás nyakát és megcsókolta az óriást. S a többi gyermek mikor látta, hogy az óriás nem bántja többé őket, futva mind vissza jött és velük együtt megjött a tavasz is.

— Nektek adom a kertet kicsinyeim — szólt az óriás és fogott egy nagy fejszét és lebontotta a falat. S mikor az emberek déli tizenkét órakor a piacra mentek, látták, hogy az óriás játszik a gyermekekkel a leggyönyörübb kertben, amelynél gyönyörübbet még sohasem láttak. Naphosszat ott játszottak és mikor beesteledett a gyermekek odamentek az óriáshoz bucsuzni.

— Hát a kis pajtástok hol van? — szólt az óriás. A kis legény, akit föltettem a fa tetejére?

Az óriás ezt a fiucskát szerette legjobban, azért, mert ez megcsókolta őt.

— Nem tudjuk — felelték a gyermekek, — elment már.

— El ne felejtsétek megmondani neki, hogy holnap minden bizonnyal itt legyen megint, — szólt az óriás. De a gyermekek azt mondták, hogy nem tudják, hol lakik és nem is látták őt azelőtt soha. S az óriás nagyon elszomorodott.

Minden délután, amint vége volt az iskolának, a gyermekek eljöttek és játszottak az óriással. De

a kis fiucska, akit az óriás ugy szeretett, nem jött el soha többé. Az óriás nagyon nyájasan bánt valamennyi gyermekkel, de sovárgott lelke legelső kis barátja után és gyakran emlegette. „Hogy szeretném látni őt!" mondogatta.

Teltek az évek és az óriás nagyon megöregedett és nagyon gyönge lett. Ült egy rengeteg nagy karosszékben és onnan vigyázott a játszadozó gyermekekre és csodálta a kertjét.

„Sok szép virágom van, mondogatta; de a gyermekek a legszebb virágszálak a földön."

Egy téli reggel kitekintett az ablakán öltözködés közben. Nem gyülölte már a telet, mert tudta, hogy a tavasz szunnyad csupán és hogy a virágok pihennek.

Egyszerre csak elcsodálkozva megdörzsölte a szemét és kimeresztette, hogy jobban lásson. Mondhatom csodás látvány tárult eléje. A kert logtávolabbi sarkában az egyik fa telisdedteli volt a leggyönyörübb fehér virággal. Az ágai aranyosak voltak és ezüstös gyümöcs lógott rajtuk és a fa alatt ott állt a kis fiucska akit ugy szeretett.

Az óriás nagy örömmel rohant le a lépcsőn és ki a kertbe. Keresztül sietett a füvön és közeledett a gyermekhez. És mikor egészen közel ért hozzá, elvörösödött haragjában és igy szólt: ki

mert téged megsebezni? — Mert a gyermek tenyerén két szög nyoma látszott és két szög nyoma látszott két kis lábacskáján is.

— Ki mert téged megsebezni? — kiáltott az óriás, hamar mondd meg, hadd fogjam a nagy kardomat és hadd vágjam le vele.

— Nem — felelt a gyermek, hiszen ezek a szeretet sebei.

— Ki vagy te, — szólt az óriás és különös félelem fogta el majd térdrehullt a kisgyermek előtt. És a gyermek rámosolygott az óriásra és igy szólt hozzá: — Egyszer régen megengedted nekem, hogy itt játszam a kertedben, ma pedig te jössz el hozzám az én kertembe, amely a paradicsom.

És mikor a gyermekek aznap délután beszaladtak a kertbe, ott találták az óriást holtan a fa alatt, mely telisded teli volt fehér virággal.

7. Jancsi és az ezüst pengő.

Volt egyszer egy kisfiu, Jancsinak hivták. Édesapja régen meghalt, egyedül élt édesanyjával egy szük, kicsi szobácskában. Nagyon szegények voltak, anyja napszámba járt mosni és ugy kereste meg keserves munkájával kettőjük kenyerét. Sőt még iskolába is járata fiát, sokszor bizony még éjszaka is varrt, hogy rendes ruhában járjon a fia. Meg is érdemelte Jancsi, mert szófogadó, szorgalmas jó gyermek volt és sokat segitett anyjának. Ő takaritotta ki kis szobájukat, mig az anyja munkában volt. Hordta a fát a konyhára, ahol anyja mosott és emellett leckéit is szépen elvégezte. De különösen nyáron segitett sokat, amikor nem kellett iskolába menni. Ilyenkor még pénzt is keresett és ősszel aztán abból vették meg a szükséges könyveket, — néha még ruhára is tellett.

Egy napon a piacról jött hazafelé Jancsi. Nagy kosár gyümölcsöt segitett hazavinni egy néninek és egy szép piros almát, meg egy fényes pengőt kapott érte. Mosolygott is már előre, hogy mennyire fog majd örülni az édesanyja a keresetének. Utközben nagy csapat gyermekkel találkozott. Egykoruak lehettek vele, ismerte is őket, de nem barátkozott velük, mert az édesanyja nagyon a lelkére kötötte, hogy ne járjon olyan fiuk közé, akiktől rosszat tanulhat. Ezek bizonyára haszontalan fiuk voltak, egész nap az utcán csavarogtak és örökösen csinyeken törték a fejüket. Kócosok, piszkosak voltak és a beszédjük is olyan mosdatlan volt, mint ők maguk. Amikor meglátták Jancsit, az egyik, aki legelől jött és vezére volt a többieknek, rákiáltott: gyere te is velünk, megyünk golyózni amoda, arra az üres telekre. — Nem mehetek, dolgom van odahaza, — felelte Jancsi. — Nem mersz velünk jönni, anyámasszony katonája! — csufolódott a fiu. — Kiadjam a pengőt, amit az anyámnak akartam adni, habozott Jancsi és nézegette a fényes ezüst pénzt a tenyerében. — Nem olyan nagy dolog az, azt mondod, hogy elvesztetted, — nógatta a fiu. — Nem szoktam hazudni, emelte fel a fejét Jancsi, de látva a csufolódó arcokat maga körül, mégis megindult

a fiukkal. Megvette a fényes üveggolyókat és játszani kezdtek.

Eleinte igazán nem érezte jól magát Jancsi. A fiuk durván játszottak, lökdösődtek és közben csunya szavakat mondogattak egymásnak. De később már észre sem vette, hogy ő maga is szitkozódik, amikor egyremásra veszitette el a golyóit.

Az egyik fiu, aki az összes golyóit elvesztette, durván nekitámadt a többieknek, hogy csaltak a játékban és a vége az lett, hogy csunyán összeverekedtek Aztán hazafelé mentek. Jancsi is elvesztette az összes golyóit Amikor elváltak az utcasarkon még utána kiáltottak, hogy másnap is menjen velük fürödni a tóba. Jancsinak eszébe jutott, hogy az édesanyja megtiltotta neki, hogy fürödni menjen a tóba, melybe már sokan belefuladtak, — de nem akarta, hogy gyávának tartsák és ezért megigérte, hogy elmegy.

Édesanyja már várta otthon. Hol jártál fiacskám egész nap, — kérdezte aggódva — régen várlak már. — Kint jártam az erdőben, hazudta Jancsi, epret akartam szedni, de egy szemet sem találtam. —

Aztán megvacsoráztak, de valahogy nem izlett ugy Jancsinak, mint máskor. Valami nyomta a szivét. Aztán lefeküdtek — Nemsokára

kezdődik az iskolaév, sóhajtott az anyja és még nincs együtt a pénz, hogy cipőt vegyek neked. — — Jancsinak hirtelen eszébe jutott a pengő, — amiért golyót vásárolt és szégyenében a feje bubjáig elvörösödött. Jó, hogy sötét volt és nem látta senki. Édesanyja elaludt nemsokára, Jancsi szemére nem jött álom. És egyszerre az ijedségtől tágranyilott a szeme. Egy fehérruhás alak állott az ágya mellett. Most megszólal és a hangja parancsolóan csenget: Kelj fel és gyere velem — Jancsi szó nélkül engedelmeskedett A fehérruhás alak kézen fogta és vitte magával. Egyszerre kint voltak a nagy piactéren, fényes nappal volt, nagyban folyt a vásár. Jancsi észre vett egy kócos, piszkos kisfiut, aki azon settenkedett, hogy egy néninek a táskájából kicsenje a pénzt. De ez észrevette és nagy lármát csapott, jól elverték a fiut, akiben Jancsi felismerte Petit, aki játszani hivta délután. Végre megjelent egy rendőr és fülönfogta a kapálódzó Petit, vitte magával. Jancsi a fehérruhás alakkal messziről követte. Ekkor egy asszonyt pillantott meg, aki sirva zokogva, ment a fia után. Peti anyja volt. — Aztán eltüntek és a fehérruhás alak, aki egész idő alatt egy szót sem szólt, a tópartra vezette Jancsit. Bennt a vizben játszottak, hancuroztak a fiuk.

Akikkel együtt golyózott Jancsi. Orditottak, a viz alá buktatták egymást, mig egyszerre csak nem került elő többé az egyik. Bezzeg elment a kedvük a mulatozástól. Egyszerre aztán kivetette a viz az eltünt fiut. A többiek körülállották rémült, büntudatos arccal. Ekkor egy asszony rohant oda ráborult a fiára, szólitotta, élesztgette, — hiába! Ekkor körülnézett az asszony és olyan ijesztő volt, hogy a fiuk irtózva hátráltak előle. Jancsi rémülten ismerte fel az asszonyban édesanyját. A fiu pedig, aki mereven feküdt ott, ő maga volt. Szólni, kiáltani akart, de szó nem jött ki a torkán, csak rémült, kétségbeesett zokogás. — Rosszat álmodtál Jancsikám, — hajolt feléje szeliden az édesanyja. Jancsi tovább zokogott és átölelte édesanyja nyakát. — Soha többé anyám! Soha többé nem megyek a rossz fiuk közé, — zokogta, azután, elmondta, hol járt délután és mit álmodott. Édesanyja megsimogatta és igy szólt: Megbocsátok, mert látom jó lecke volt ez a borzalmas álom. Most láthatod mire vezet, ha hallgatsz a rossz társaidra. Eltanulod tőlük mind a rosszat és magad is olyan leszel.

— Soha többé! — fogadkozott Jancsi és meg is tartotta a szavát. Derék becsületes ember lett belőle és sok örömet szerzett édes anyjának.

8. Kőmesgye.

A kőmesgye történetét hallottátok-e gyermekek? Itt rakták le Mátyás idejében a visegrádi határban. Kőmesgyéről szól a történet, de nem azzal kezdődik, hanem Örzse néni, meg Zsugori András esetével.

Zsugori Andrásnak annyi volt a földje, pénze, hogy majd fölvetette a gazdagság. Vigyázott is a pénzére. Könnyebb volt verebet fogni, mint attól egy garast kicsikarni. Dugdosta a pénzét, hogy senki meg ne találja, el ne vehesse tőle. A vasládába, a harisnyaszárba, a csizmaszárba rejtegette, még a kő alá is elásta.

Örzse néni a mesebeli kiskalászinál is szegényebb volt a hatökrös András gazdához képest. Magára is kellett keresnie, meg Örzsike lányára. Napszámba járt, a kezemunkája után élt. Falusi házikó hátsó szobájában huzódott meg. Ura után nem maradt rá más, csak egy darabka föld a

visegrádi dülőben. Kukoricát, babot, krumplit vetett bele, az segitette ki a télen, mikor a napszám megfogyatkozott.

Szegény Örzse sok mérget nyelt ezért a földért . . . Nem a föld miatt, hanem a szomszéd miatt. Zsugori András volt Örzse néni szomszédja. Amerre csak lépett a határban, mindenütt volt telke. De minél többet szerzett, annál többet kivánt. Megkivánta Örzse néniét is. Törvény szerint el nem vehette, hát lassan-lassan elszántogatta. Évről-évre egy-két barázdát. Minél keskenyebb lett Örzse néni földje, annál jobban kiszélesedett Zsugori Andrásé. Hol a határkő? Hej, eső után a szél sok kárt tesz, biztosan kidöntötte valamelyik éjszaka. Suttogták, hogy Zsugori András szolgája is segitett a szélnek. Ugyan ki látta? Ugyan ki bánja?

Bizony Örzse néni nagyon bánta, folyt a könnye, amig a földjét kapálgatta. Egy szép napon az őszi szántás előtt, beállitott Zsugori Andráshoz.

— Megkövetem gazduram, tessék vigyázni az ekevasára, minden évben beleharap a földembe. Még nem is olyan régen egyforma volt a két földdarab. Ma már 20 barázdám siratja a gazduram szántását.

— A szót hallom Örzse, de hogy a bátorságot honnan vetted hozzá, azt nem tudom!

— Csak az igazságot kérem a falu első gazdájától!

— Hogy mersz velem igy beszélni? Amennyi a tiéd, annyi a tiéd, ahhoz ugyan nem nyult senki.

— Csak a gazduram ekevasa szabdalja meg évről-évre! — tört ki a keserüség Örzséből.

— De most már aztán elég a szóból, hord el az irhádat!

Örzse néni szeméből kibuggyant a könny. Szólni akart, de Zsugori András ajtót mutatott neki.

— Indulj, ha mondom, nem kérek a pityergésből. Örülj, ha a biró elé nem állittalak.

Ennek örülhetett is Örzse néni. A hamisághoz csak egy kis aranyat kell hozzácsusztatni, egyszerre igazság lesz belőle.

Örzse nénit emésztette a bánat. A kárt is elvállalja, a hetyke szót is meghallgassa!

Hazaballagott. Rőzsét hozott a konyhára. Tüzet rakott.

— Miért sir édesanyám? kérdezte Örzsike.

— Jaj egyszem gyerekem, Zsugori András a rossz tettét még rossz szóval is megtoldotta. Csak apád élne, megvédné a jussodat!

— Drótozni, fótozni! hallatszott kivülről.

— Szólitsd be fiam a drótostótot. Jó lesz már uj fenék a fazekunknak. A régi ugyis elhagyja.

Örzsike behivta a drótostótot. Jóképü fiu volt. Az orra akkora volt, hogy csuda. Mindjárt munkához látott.

Amig a fazekat eszkábálta, Örzse néni egy kis levest melegitett. Három tányért, három kanalat tett az asztalra. A kenyérből is hármat szelt.

— Fogyassza el kend velünk ezt a kis meleg levest! — mondta a drótostótnak.

Az bizony nem vetette meg Örzse néni főztjét. Hamarosan asztalhoz ült. Izlett a meleg leves, kikanalazta becsülettel. Szépen meg is köszönte Örzse néni szivességét.

— A falatot megosztották, — mondta a drótostót — most még csak arra kérem kendteket, hogy a bánatukat is osszák meg velem. A csordultig megtelt csöbörből hamar kiloccsan a viz.

— Lábbal tapodják az igazamat s nincs aki megvédjen, — zokogott fel a keserüség Örzse néni meggyötört szivéből Elpanaszolta a tettet is, meg a szót is A drótostót csak hallgatta, aztán ökölbe szorult a keze, a szeme meg szikrázott a haragtól.

— Ne busuljon, Örzse néném! Még jóra fordulhat a dolga. Ne féljen, él még Mátyás király.

Telt-mult az idő. Egy szép napon hirnök érkezett a visegrádi királyi palotából. Örzse néni azt sem tudta, hová legyen a csodálkozástól, mikor meghallotta, hogy a király ur őfelsége őt hivatja. Hát még mikor meglátta, hogy Zsugori Andrást vele egyszerre bocsájtják be a trónterembe.

Aranyos trónusán ült a király, korona a fején, bibor a vállán.

— Zsugori András, — kérdezte — van-e földed a visegrádi dülőben?

— Instálom, van, felséges királyom — felelte Zsugori, de tekintete nem a király szemét, hanem a padlót kereste.

— Ki a szomszédod?

— Özvegy Bakóné, vagy Örzse asszony felséges uram.

— Melyitek földje kisebb, Örzséé-e vagy a tied?

Zsugori András nem győzött elég hamarosan felelni.

— Az enyém felséges uram. Kicsike, igen kicsike. Kis krumpli, kukorica terem benne. Kevés, alig elég a konyhára. Hát persze, a szárazság, a

sok veréb és más hivatlan vendég. Bizony ugy kell összekaparni a termést. — szaporázta a szót.

— Elég — intett a király. Most Örzse néni-hez fordult. — Felelj igaz hitedre, Örzse a te földed kisebb-e, vagy Zsugorié? — kérdezte.

Örzse néni felemelte a fejét. Belenézett a király szemébe, melyből csak ugy sugárzott a jóság meg az igazságszeretet. Mintha már látta volna valahol ezt a szemet. Eszébe jutott a dróto-tót. Nagy bátorság szállta meg a szivét. Miért is félt volna, hisz az igazságot mondta. Kitől félt volna? Hisz Mátyás király előtt állt.

— Nem panaszra nyitom számat felséges királyom, csak az igazat mondom. A két föld egyforma volt, de most az enyém a kisebb. A jó Isten tudja, látja, hogy kí az, aki a jussomat elszántja.

— Azért hivattalak benneteket, mert segiteni akarok a bajotokon — mondta a király. — Mindegyitek a saját földjét mondja kisebbnek, cseréljetek hát. Királyi akaratom, hogy mostantól kezdve Zsugorié legyen Örzse része, Örzse meg Zsugori földjét kapja.

A szegény asszony hálatelt szemmel tekintett a királyra, de bezzeg András gazda képe a falnál is fehérebb lett.

— Jaj felséges királyom, — tördelte kezét — nem kívánom én a másét, beérem a magaméval.

A király ügyet sem vetett a képmutató beszédre, hanem imigyen hirdette továbbb az itéletét.

— Zsugori András hordjon köveket a visegrádi sziklából és kövezze ki a mesgyét, amely a két földet egymástól elválasztja. Hadd maradjon mindig a mostani és hadd csorbuljon ki a kövön annak az ekevasa, aki a másét el-akarja szántani.

Zsugori Andrásnak leeset az álla. Két hajdu kisérte haza és addig el sem hagyták, amig a kőmesgye el nem készült.

Örzse néni leborult a király előtt és nevét imádságba foglalta.

9. Szent Médárd csengetyüje.

Élt egykor kint a pusztaságban egy szent ember: szent Médárdnak hivták. Kopár sziklabarlang szolgált lakásául és egyedüli tulajdona egy tehén volt. Ezt mindennap megfejte és a tejéből táplálkozott. Egy gonosz ember azonban titkon megleste, mikor szokott a szent remete imádkozni és mikor az imájába merült, odalopódzott és elvitte a tehenet. De a tehén nyakán csengő lógott és amint szaladtak, állandóan csengett, ugy, hogy a tolvaj félni kezdett: elárulja őt a csengő hangja. Szedett tehát egy marék füvet és betömte vele a csengőt. Ámde ez igy is hallatta szavát. „Várj csak, majd elnémitlak", gondolta az ember és tarisznyájába dugta a csengőt. De ez a tarisznyában is tovább szólt, mintha csak mondaná Tolvaj vagy! Tolvaj vagy! Erre nagy ijedtség töltötte el a gonosz ember szivét, — visszavitte a tehenet szent

Médárdnak és térdreesve bocsánatot kért, hogy egyetlen jószágától meg akarta fosztani.

Kedves gyermekek, minden ember lelkében van egy ehhez hasonló csengő, mely megszólal, ha rosszat teszünk. Ha pl. nem mondtuk az igazat, a csengő folyton azt sugja: Hazudtál! nem szégyelled magad? Hazudtál! . . . Vagy ha elvettünk valamit mástól, akár mi kicsiséget is, a csengő nem hagy békén: Loptál, add vissza! mondja egyre. Ti is hallottátok már biztosan ezt a hangot, mindjárt ráismertek, ha megmondom a nevét: ez a lelkiismeret szava. Vannak emberek, sőt gyerekek is, akik igyekeznek elhallgattatni a lelkiismeretüket, mikor valami bünt követtek el, másra gondolnak, elszórakoznak, hogy ne hallják a kis csengó szavát, — ámde hiába, az mégis szól.

Nekünk kedves gyermekek nem szabad igy tennünk, sőt ellenkezőleg, minden este elalvás előtt, magunknak kell megráznunk a lelkiismeretünk csengőjét és meghallgatnunk: mit mond? Meg kell vizsgálnunk lelkiismeretünket. Ezt ugy csináljuk, hogy végig gondoljuk mi rosszat tettünk, beszéltünk vagy gondoltunk az elmult napon, mivel bántottunk meg másokat? Minden rosszal elsősorban a jó Istent bántottuk meg, tehát

mikor igy elgondolkoztunk bünеinken, bocsánatot kérünk Tőle és megigérjük, hogy holnap jobbak leszünk.

Ugye ez nem nehéz dolog és a jó Istennek kedves. Gyermekeim, ne felejtsétek el sose estén-kint megrázni a lelketek kis csengőjét.

10. Bobo és Zum.

Bobo rájött, hogy nem kell mindentől megijedni. Lám lenyelte a szivacsot és még se lett semmi baja. És a rettenetes Sziszi is csak gyökér volt, melyet belepett a moha. Mikor ezt végig gondolta, nagyon elbizakodott. Elhatározta, hogy ezután nem fog semmitől félni.

Lemászott a fáról és elindult sétálni. Déli idő volt, meleg és napos. Bobonak feltünt egy aranyszinü kis Isten-teremtése, ki egyik virágot a másik után szagolta, közben nagyon kedvesen énekelt. Nem volt madár, azt bizonyosan tudta Bobo és kicsi is, tehát nem lehet veszedelmes. Bobo elhatározta, hogy megösmerkedik vele.

— Hogy hivnak? — kérdezte az aranyszín jószágtól, mikor az leszállott egy nagy piros virágra és ugy belehajolt, mint egy kis kutba

— Zum . . . Zum — hangzott a virág kelyhéből.

— Mit csinálsz? — érdeklődött Bobo, — játszol?

— Dolgozom — válaszolt a kis aranytestü és felemelkedett a levegőbe.

— Az én apám is dolgozik, — dicsekedett Bobo. — Kókuszdiót szed az embereknek. Hát te kinek dolgozol?

— A testvéreimnek — ezzel el is röppent. Zum. Bobo utána nézett és látta, hogy egy fa oldalában tünik el.

Érdekelni kezdte a dolog. Utána ment és csodálkozva látta, hogy a fa kérge nyitott és sok kis arany Zum jön-megy ki és be rajta.

— Mit dolgozol? — kérdezte egy másiktól, aki éppen kifelé sietett.

— Azt sem tudod? Méhek vagyunk, mézet csinálunk.

És már repült tovább, szorgalmasan sietve, de nem sokára visszatért, lassabban szállva, mint aki terhet cipel.

Bobo felült a szemben lévő fára, mert azt hitte, onnét belát a fa belsejébe és meglesheti mi történik odabennt. A méhek nagyon tetszettek neki.

— Zum, ne siess folyton — szólott az ágon himbálózva Bobo, — mond meg inkább milyen az a méz?

— Édes és fényes — dalolta Zum, közben bekefélte két kis lábával egy kék virág sárga himporát.

— Adjál egy kis mézet, — kunyorált Bobo, mert egyszerre kíváncsi lett arra a különös valamire, amit ezek az aranytestüek készitenek.

De Zum nem is felelt, tovább repült. Ebben a percben elhatározta, hogy a mézet csak azért is megkóstolja.

Bátran, mint aki nem fél semmitől, leugrott a fáról és az üreghez lépett. A sok kis méh csodálkozva zümögött fülébe mintha óvná valamitől. De Bobo kíváncsi volt nagyon. Egyik kezével megfogta a nyilás száját, másikkal benyult és merészen előre dugta a pofáját. Ajakán valami édeset érzett. Kezével valami ragadósat. Gyorsan letördelte a fa háncsát, hogy közelebb érjen a rejtett kincshez. Magában azt mondta:

— Kellemes, jó étel. Kicsit ragad, — aztán rögtön utána gondolta, — és egy kicsit harap. Mert valami furcsát érzett. Mintha tüvel szurkálnák ábrázatát.

— Jó lesz takarodni, — gondolta.

Mikor kiemelte a fejét az üregből csupa méz volt a szeme, szája.

És ekkor a méhecskék hada megtámadta.

Százan szállottak rá. Csipték és szurták. Bobo futott előlük, de azok, velemaradtak. Ott ültek homlokán orrán, fülén. És Bobo orditott, panaszkodott. Mamája rémülten rohant le hozzá a fáról. A méhek most már békében hagyták, elmentek haza, hogy felépitsék szétrombolt várukat, de Bobo dagadt orral, ragadós hajjal még mindig érezte a szurásokat.

— Az ember nem is érti, — sirt keservesen, az a kis Zum milyen erős. Azt hittem, ha hozzá-érek, összemorzsolom és mégis ő hagyott helyben engem.

Mamája kétségbeesve nézte, milyen csunya lett majmocskája és vigasztalni próbálta.

— Katona dolog...

De a könnye neki is potyogott.

11. Az aranyszőrü malac.

Egy szegény asszonynak volt hét malaca és egy Peti nevü fiacskája. A hét malaccal nem sok gondja volt, de annál többet kellett vesződnie Petivel. Mindig szurtos, piszkos volt az arca, ruhája. Édesanyja hiába mosdatta meg minden reggel szép fehérre, hiába adott frissen mosott tiszta ruhát rája, alig fordult egyet Peti, ismét szurtos, piszkosan jött elébe. A kisfiu nem fogadott szót a mamájának. Alig, hogy megmosdatták és tiszta ruhát kapott, megint csak kifutott és a kismalacok közé a pocsolyába feküdt. Meglátta ezt az édesanyja és a konyhából kifutott, hogy megverje az engedetlen fiut Megijedt Peti és felsóhajtott:

— Jaj, ha én most kismalac lehetnék! Nem verhetne meg akkor az édesanyám. — Hát erre mi történt? Petike helyett egy szép, aranyszőrü malac heverészett a többi malac között. — Hová lett az én kis Petikém, kiáltott az édesanyja, csak

nem ették meg a malacok? — Röf-röf, — tiltakoztak azok, dehogy ettük meg, hiszen itt van, ő a nyolcadik kis malac. De Peti édesanyja nem értett a malacok nyelvén, csak sirt tovább, kifutott az utcára, hogy kisfiát megtalálja. Peti megsajnálta édesanyját s gondolta: utána kiált. De bizony most már ő is csak röf-röf hangokat tudott adni, mint a többi malac. Nagyon megijedt erre, de minden hiába volt Bizony ez szomoru dolog. De hát még ami azután következett. Egy cigány ment a keritès mellett és benézett az udvarra. — Ejnye, de szép malacok, — különösen az az aranyszőrü. Ezzel már be is ugrott és hóna alá kapta szegény Petit. Szalad a cigány, szembe jön vele a hentes bácsi. Hát csak nem malacot viszel a kabátod alatt, — kérdezi. — De azt viszek bizony, — válaszolt a cigány, még pedig szép aranyszőrüt. Soká beszélgettek, mig végre a hentes két arany forintért megvette a kis malacot. Peti sivalkodott a hentes hóna alatt és azt akarta mondani, hogy ő nem közönséges kis malac, hanem kisfiu, aki azt kéri, hogy vigyék vissza az édesanyjához. — No-no, csak visitoz, ahogy jólesik, — mondogatta magában a hentes, majd megsütlek finom ropogós pecsenyének. — Alig, hogy hazaértek már fente is a kést a hentes bácsi. De szerencsére

éppen arra jött egy néni és azt mondta: — Jaj hentesbácsi, add el nekem ezt a kis malacot, ugy örülne neki az én fiam. Hosszas vitatkozás után megegyeztek s a néni három forintért megvette a kis malacot. Örült ám otthon neki a kisfia, de örvendezett Peti is. — Röf-röf. — mondta jókedvüen a fiucska felé Peti, aki nem volt más, mint a jóravaló kis Jóska gyerek. Édesanyja kérésére megengedte neki, hogy ő gondozhassa a kis malacot. Peti boldogan futott hozzá, hogy megölelje örömében. Jóska azonban gyöngéden tolta el magától. — „Ejnye adta kis disznója, hát te ugy teszel, mintha a barátom lennél, menj csak szépen a helyedre" — s azzal Jóska gyerek Petit a hátsó kis udvarra hajtotta és jó, finom moslékot vitt neki. Petinek azonban most sehogysem izlett a moslék. — „Ez aztán a jófajta malac" — kiáltotta a Jóska édesapja hazatértében. — „Ennek lesz ám jó sok zsirja, csak adj neki Jóska fiam sok eledelt, karácsonyra aztán ugyis levágjuk." De erre azután megint elment a jó kedve Petinek és keserves sirásba kezdett. De hiába sirt, senki sem figyelt rá, Jóska gyerek az ő vigasztalása helyett igy szólt az apjához: — Ugy-e, majd kapok belőle jó májashurkát én is, ha meghizlalom? — Mikor este lett a szegény kis mala-

cot egy piszkos ólba zárták. Peti félt és itt sirni kezdett. Reggel, ahogy felébredt, csak sirt tovább, egyszerre csak arrajön Peti édesanyja, s megkérdezi Jóska édesanyját: — „Jaj kedves szomszédasszony, nem látta valahol az én szegény Peti fiacskámat, egész éjjel kerestem. — Nem láttam biz én, — feleli a másik asszony, pedig a hentesnél voltam, onnan hoztam haza ezt a kis malacot. Odanéz Peti édesanyja a szép, aranyos malacra, hát erre ez kiabálni akar, hogy ő a Peti gyerek, aki eddig nem fogadott szót az édesanyjának. de ezentul minden hibáját jóvá teszi, csak most az egyszer segitsen rajta. Mindezeket akarta elmondani a kis malac, de csak röff-röff, vii-vii jött ki a torkán. Az édesanyja szive azonban igy is megértette. Ölébe kapta a kis malacot, sirva kiáltotta, hisz ez az én szegény kis Peti fiam, hogy mi lett belőled. Könnyeivel, csókjaival árasztotta el, hát egyszerre mi történt: Jóska meg az édesanyja alig mertek hinni a szemüknek, az aranyszőrü kis malac helyett Peti sirdogált az édesanyja karjaiban. „Bocsáss meg édesanyám, soha nem leszek rossz többé."

12. Jézuska bánata.

(*Pohárnok Jenő: A gyermekek királya c. könyvéből.*)

Erdőn, mezőn, réteken és kertekben dus pompával virágzott ki a tavasz. A fák, bokrok ágain, a virágtőnek szárain soha nem látott, pompás virágok nyiltak és az esti szellő édes virágillatot ringatott Názáret utcái felett. A Szüzanya kertje is kivirágzott, nagy örömére a szent családnak.

Egy délután a Szüzanya konyháját meszelte, vizet akart hozatni a kutról Jézuskával s beszólt érte a szobába. De nem volt ott. Kereste az udvaron, belépett a mühelybe, de ott sem találta. — Nem láttad a gyermeket? Soha el nem megy anélkül, hogy ne kérne engedelmet s most nem találom sehol! — Szomorkodott Mária. Szent József megnyugtatta. — Nem megy el ő engedelmünk nélkül. Szólitsd, talán a kertben lesz! —

Mária tehát a kertajtóhoz sietett és bekiáltott: „Hol vagy én kisfiam, hogy segits nekem!" De a kertből nem jött válasz. Csak tarka pillangók rebbentek fel a liliomokról. Mária visszafordult. Amint indulni akart, megállt. Felfigyelt. Jaj, mintha sirást hallanék! — szólt ijedten és besietett a kertbe. Mikor meglátta Jézuskát, aki piciny padján ülve keservesen sirt, odafutott, ölébe kapta és aggódva kérdezte: „Szivem kis virága, jaj, mi bajod? Jaj, ki bántot? Talán méh csipett meg? Ó, mutasd, hol, hogy csókjaimmal enyhithessem fájdalmadat." Jézuska nem szólt, csak átkarolva Mária nyakát, zokogott keservesen. A Szüzanya felcsókolta könnyeit es szólt: „Ha nem bántott, ha nem fáj semmi, mondd, miért sirsz hát én kisfiam? Jézuska erre jobbjával elereszté édesanyja nyakát s virágágyaira mutatott, bánatos szóval szólván: „Nézd anyám e három virágágyat, tőled kaptam e kis kertet, ágyásait szivalakura formáltam. Te tudod, hogy egyformán munkáltam mindhárom szivet. Egyformán ültettem beléjük nemes magvakat. Csendes alkonyon, harmatos hajnalon szeretettel öntöztem mindhármat. De most lásd anyám: az első szivben minden kikelt, minden virágzik dus pompával. A második is elég szépen virágzik. Ha mégis gyomot találok benne, kiirtom

és az utszélre vetem. De nézd a középsőt, a harmadikat! E szivben egy nemes mag sem hajtott ki, csak csalán és gaz tenyészik benne. Ezért vagyok én olyan szomoru, ezért nagy az én bánatom!" — szólt Jézuska és anyja vállára hajtva fejét ujra keserves sirásra fakadt. Mária megsimogatta kisfia szőkefürtös, bánatos fejecskéjét: „Ne sirj, ne sirj szerelmes Jézuskám! Ne bántson Téged az, hogy a haszontalan harmadik sziv csak gazt és gyomot terem. Felejtsd el és örülj, örvendezzél a másik két sziv szépségének. De Jézuska csak zokogott keservesen és nagy bánattal telve susogta: — „Én a szivek kertésze vagyok és a szivekbe ültetem el a virágok magvait, hogy nyiljanak ott az emberek örömére és Atyám dicsőségére. Anyám, ha a szivek, melyekbe én vetem szeretetem magvait csak gyomot, csak gazt teremnek, nagy fájdalmat okoz az énnekem!"

Gyermekeim! Ugy e megértettétek ebből a kedves kis történetből, hogy kinek szereztek fájdalmat a ti csunya, tisztátalan beszédetekkel. Jézuska kertje ti vagytok. A szivágyások a ti szivetek és idehint sok szeretettel sok jó magot a Jézuska és ti gyerekek, hányszor nem hallgattok az ő intő szavára. Szivetekben illedelmesség, sze-

retet helyett csuf beszéd, irigység, gyom és gaz terem!

Ma azzal a gondolattal menjünk haza, hogy Jézuskának engedelmes, szófogadó és rossz beszédet elkerülő gyerekei leszünk. Hogy Jézuska szivágyásaiba csak liliom és nemes virág teremjen.

Ha erre törekszünk, ha a csuf beszédet mindig elkerüljük, megsemmisitjük a gonosz sárkánynak ezt a fejét is.

13. A kis herceg meséje.

A kis herceg ott állott aranyos palotája kapujánál. Finom szőke feje angyalhoz tette hasonlóvá. Fehér homlokán még nem szántott végig a gond, bársony ruhája redőit nem szakitotta ketté a bánat, kis lüktető szive mit sem érzett a fájdalomból. Csak állott és nézett. Szombat volt a koldusok napja és különös látvány tárult elébe. Szivtelen érdeklődéssel itta be a különös látványt, azoknak siránkozó, kérő, könyörgő hangját, arcát.

Egy asszony a rácsig merészkedett és belekapaszkodva rikácsolta „Adjatok valamit, napok óta nem ettem.“ A szolga a rács mögött felemelte botját, koppanva esett le az asszony kezére s ő sirva futott el onnan „ha, ha“, a kis herceg nevetett és az utra mutatott, egy kis fiu futott ott félig meztelenül, néhány piszkos rongyba takarva. Könyörögve nézett és emelte fel a kezét. Megbotlott és elesett a köves uton. „Ha, ha“, a kis herceg nevetett.

Ősz ember tántorgott a herceg felé és szólt: „Kis fenség, az égre könyörgöm, adjanak helyet, csak egy zugot a palotájukban. Gyermekeim megtagadtak, mindenki kivet, az országuton kell elpusztulnom. „A palotába akarsz szennyes rongyaiddal betolakodni?“ És a szolga elüzte őt. Egy arrajövő vándor csak egy pohár vizet kért, de a szolga elüzte őt is és a zajon, rikácsoláson keresztül ugy hangzott a kis herceg nevetése, mint egy szivethasitó rettenetes ezüst csengetyü.

Késő délután a kis herceg a parkban bolyongott és a boldogságról tünődött. — Apám nagy és hatalmas, mi vagyunk a leggazdagabbak, előttem földig hajol mindenki. Ó mi nagyon boldogok vagyunk. Én vagyok a legboldogabb gyerek és én leszek a legboldogabb férfi.

„Fenség“ — ki szólithat ott a bokrok közül? — Megzavarodva hajtotta szét a bokrok ágait s s majd megdermedt a csodálkozástól. A lombok között parányi szép leány állott, égszinkék ruhája soha nem látott szinben ragyogott, csillogott. Fején a rózsakoszoru, mintha csillagokból lett volna szőve. Arcocskája olyan kedves és szelid, hogy a herceg nem tudta szemét levenni róla.

„Ne félj kis fenség, no jer közelebb, én

Délia vagyok, a tündér. Azért jöttem, hogy elvezesselek a valódi boldogság országába".

A kisfiu bár gondolta magában, hogy hiszen ő most is boldog, nem ellenkezett. Megindult a nagy országuton előre. „Délia, hová megyünk?" „Előre hercegem." Sokat, sokat mentek, már késő este volt, a kis herceg lábai reszkettek a fáradtságtól, a szeme lelecsukódot. — „Délia álmos vagyok" — „Várj kis herceg, amott ahol a nagy fák vannak, van egy nagy erdő, benne bársonyos pázsit, ott megpihenhetsz." Mind sötétebb lett és már ujból szürkülni kezdett. „Délia, mért nem fekhetem le az utra? „A mi országunkban nincs megállás gyermekem és a pihenést ki kell érdemelni". Mosolygott és a mosolygástól a kis herceg támolygott tovább. Glóriásan bukott föl a nap és ők mindig mentek. Mikor végre a lombokig értek. A kis herceg ma még az ágya selyempaplanánál is szebbnek találta az erdő zöld szőnyegét. De amikor leheveredett, tüskévé és tövissé változott a fü. Hideg csuszó-mászók érintették a testét. Rémülten ugrott fel. „Délia, miért, miért van ez igy?" „Mert ez az erdő csak annak nyujt pihenést, aki legalább egyszer hajlékot adott a hajléktalannak." A kis herceg sokáig gubbasztott, végre egy fának dőlve elaludt. Álmában az öreg embert látta, aki

csak egy talpalatnyi helyért könyörgött a palotában.

Mire fölébredt reggel volt megint. Délia intett és ő fáradtan ment tovább. Kietlen, puszta helyeken haladtak, sehol egy fának egy szem gyümölcse, sehol egy emberi hang. A kis herceg reszkető szájjal sirta: „Délia én éhes vagyok". — „Csak türelem, türelem." A messzeségben füst gomolyodik, ha sietünk, egy házhoz érünk, ott kalácsot és gyümölcsöt kapsz. Kétszer virradt és kétszer alkonyodott, amig a házhoz értek, de odabenn asztal fehérlett, az asztalon illatos gyümölcs, meg omló fehér kenyér. A fiu az aranypalota minden csemegéjénél többretartotta most a gyümölcsöt és a kenyeret, de amikor kezébe vette, a kenyér kőkemény lett és a gyümölcs ize fanyar volt, amikor beleharapott.

Délia vigan evett, aztán szólt szeretettel: „Ez az étel csak annak izlik, aki legalább egyszer megosztotta saját falatját az éhezővel."

A herceg alig tudott pár falatot lenyelni és eközben keserüen gondolt a szegény asszonyra, akinek sovány kezén nagyot koppant a szolga ütése.

Ujabb kétnapi ut következett. Fáradhatatlanul ment előre Délia és alázatosan ment mellette a herceg. Csak egyetlen-egyszer szólalt meg: „Délia, én nagyon, nagyon szomjas vagyok." „Várj

csak herceg, már idehallatszik a patak csobogása." De amikor két nap mulva a patakhoz értek, friss vize poshadttá és szennyessé vált a herceg tenyerében.

Délia ivott és szólt: „Ez a patak csak azt enyhiti meg, aki italt adott a szomjazónak." És a herceg keserü lelkében megrajzolódott a vándor képe, akit ők elüztek.

Hatodnapra szél kerekedett. Majd nagy cseppekben hullt le az eső és a herceg dideregve huzta össze bársonyruháját. Födetlen fején rég összekuszálódtak a puha aranyfürtök. Vékony fehér harisnyája átázott, szétszakadt, fehér cipője bebocsátotta az utak vizét. Könyörögve mondta: „Délia, nagyon fázom."

Ám a kemencéig két napi utat kellett megtenniök és mellette mégis didergett a herceg. Délia a tüzhöz tartotta kis kezét és szólt: „Ez a kemence csak azt melegiti, aki már egyszer ráteritette köntösét a mezitelenre." A herceg a félmeztelen kisfiura gondolt és sirt.

Hetedik nap már nem birta tovább. Finom kis lábán véres sebek fakadtak, egész lázas teste reszketett, sirva mutatta meg a sebeit: „Délia kössd be," könyörgött. Délia nagyon szeliden szólt: „Ugyis hiába szegény hercegem, mert az

én kendőm csak azt csillapitja, aki nem ment el érzéketlenül a mások sebe előtt."

A herceg tovább vánszorgott és önváddal gondolt a szegény gyermekre, akit ő kikacagott. Halovány arcán nagy fájdalmas könnycseppek folytak végig, kis szive mérhetetlen bánattal volt tele. Egész összetört kis alakja, kifejezte azt a mély fájdalmat, mely lelkét betöltötte. Ekkor ujra szólt Délia: „Nézz, nézz csak előre hercegem!" A herceg fölemelte fejét. Megvirradt a nyolcadik reggel és a messzeségből kibontakozott az aranypalota ismert kupoláival, tündöklő ablakaival. Kapujának két szárnya, mint két ölelő kar tárult a herceg elé. Ekkor megértette, hogy egy nagy körpálya volt az ut és most hazaérkeztek. Egyszerre visszatért az ereje, szinte szállt a kapu felé. Ott nagy, különös tömeg tolongott, könyörgő hangok és arcok. Ismét szombat volt. A koldusok napja. A kis herceg arca odatapadt a rongyos alakokra. Nagy, szeretet sugárzott szeméből. — Különös véletlen, az uton tárt karral futott eléje ugyanaz a kisfiu. Megbotlott és elesett. A herceg levetette bársonykabátját és a fiura dobta. Aztán fölemelte és megtörölte térdén a sebet. A tömeg csodálkozva fordult feléje. Ő amerre ment csak vigasztalt és simogatott. Csengő hangja parancsot

adott a szolgáknak, csakhamar ő maga nyujtott friss vizet a szomjazó vándornak és ő maga vezette kézenfogva az öreget a palota felé.

Amint a rács mellett elhaladt, látta ugyanazt a rongyos asszonyt a vasba kapaszkodni. A szolga fölemelte botját, de a herceg elkapta a botot és megcsókolta az asszony kezét, aztán hátrafordult és szeretettel szólt: „Testvéreim! éhesek és rongyosak, jöjjetek be a palotába.“ „A hangja csak ugy csengett most, mint egy drága arany csengetyü. Amikor az uton bement, valaki megragadta a kezét és mielőtt kimenthette volna, egy égő könnycsepp hullott hálásan arra.

Mikor a kis herceg öt perc mulva az apja és az anyja szivén pihent, még mindig azt a könnyet érezte és most tudta, hogy a könnycsepp által eljutott oda, ahova Délia vezette, a boldogság birodalmába.

14. Mese egy irigy kisfiuról.

Feriéknél nagy vendégség volt. Egész nap sütöttek, főztek mindenféle jót a vendégeknek vacsorára. A gyerekek persze, Feri és nyolc kisebb testvére, külön ettek a gyerekszobában. Az asztalra tett az édesanyjuk egy tálat süteménnyel és almával. „Micsoda, csak egy almát kapunk? kiáltott mérgesen Feri, a legnagyobb fiu. „És csak ennyi süteményt? Persze — gondolta magában hiszen olyan sokan vagyunk, hogy egynek alig jut valami. Bárcsak én egyedül volnék, akkor mind magam ehetném meg.“ „Mogorva, mérges arccal ette meg a vacsoráját és alig várta, hogy testvérei lefeküdjenek. Ilonka, a legnagyobb leány már tizenkét éves volt. Ő fektette le a kisebbeket, imádkozott velük, aztán maga is lefeküdt. Csak Feri nem feküdt le. Valamin törte a fejét. Amikor látta, hogy a többiek alusznak, kilopózott a konyhába és kérte, hogy a szakácsné adjon neki süteményt.

Az meg is töltött egy kis kosárkát mindenféle jóval s Feri visszaosont a szobába. A kályha előtt a jó puha szönyegen végigfeküdt és elégedetten majszolta az édességet. De nem birta mind megenni. Azon gondolkozott, hová rejtse el, hogy testvérei meg ne találják. Hirtelen azonban kinyilt az ajtó és egy furcsa, tarka ruhába öltözött férfi jött be. Odalépett hozzá és megfogta a karját. — Jöjj velem, lennt vár a kocsi! — mondta. — Milyen kocsi? — csodálkozott Feri — és ki küldte értem? Én magam jöttem érted. Az Élet vagyok. Jöjj gyorsan, a többiek már lennt vannak! — Azzal megfogta Ferit és vitte magával, ki az utcára. A kapu előtt állott egy nagy kocsi. Feri még sohasem látott ilyen különös kocsit. Csukott volt egészen, csak egy ajtaja volt most nyitva. Testvérei már bennt ültek. A tarkaruhás férfi Ferit is betette a kocsiba, aztán maga felugrott a bakra s a kocsi elindult.

De hiszen itt nem lehet leülni, minden hely el van foglalva, — kiáltotta Feri mérgesen. Csináljatok nekem is helyet! Milyen szüken ülünk! És milyen meleg van! És Feri egyre veszekedett, mérgelődött.

Egyszerre csak megállott a kocsi. Laci, szállj ki! — kiáltotta a kocsis. Laci, Feri után a leg-

idősebb fiu, kiugrott a kocsiból és az továbbment. — No végre, — gondolta Feri, — most legalább van elég helyem. — Egy kis idő mulva ujra megállt a kocsi és most már Mariskát szólitotta ki az Élet. Isten veletek! — integetett a kislány és a kocsi ment tovább. Jó hogy elment, most legalább az ablakhoz ülhetek, — gondolta Feri. — Nemsokára ujra megállt a kocsi. Most Erzsikére került a sor. És ez igy ment tovább. A kocsi egyre sebesebben robogott és az Élet egymásután szólitotta ki a testvéreket. Végre is egyedül maradt Feri. Eleinte nagyon örült. Végigfeküdt az ülésen és élvezte, hogy oly jó kényelmesen utazik. De végül is kezdett unalmas lenni. Odaült az ablakhoz, hátha meglátja valamelyik testvérét. Mert most már nagyon-nagyon hiányoztak neki. Egy percre meg is pillantotta Jankót. De már nem volt kisfiu, hanem katona. Mosolyogva szalutált Ferinek, aztán tovább sietett. Aztán látta Ilonkát. Kézenfogva vezette a kis Mariskát, akinek véres volt a lába és a ruhái össze-vissza voltak tépve. S Ferrinek egyszerre nagyon megfájdult a szive. De a kocsi robogott tovább. Most Péterkét pillantotta meg. Egy nagy szakadék szélén járt és nem vette észre. Minden pillanatban belezuhanhat! — Segitsetek! Jaj, állitsd meg a kocsit! — kiál-

totta kétségbeesetten. De az élet nem hederitett rá s a kocsi robogott egyre gyorsabban. Most vette észre Feri, hogy a kocsis egyre körben hajt. Nemsokára megint látta Ilonkát Mariskával. Ilonka bekötözgete Mariska vérző lábát és gyöngéden átkarolva vitte. Aztán ujra látta a hegyszakadékot. Laci, papi ruhában, kézenfogta Péterkét és elvezette a szakadéktól. Feri megkönnyebbülten sóhajtott fel. De akkor hirtelen megpillantotta Palkót, a legkisebb testvérkéjét. Rongyos koldusruhában állott az ut mellett és könyörögve nyujtotta kezét alamizsnáért — Palkó, kiáltott fel kétségbeesetten Feri — a mi kicsi Palkónk! És öklével az ajtót ütötte, hogy megálljon a kocsi. De az csak rohant tovább. Egyszerre aztán hirtelen megállt. Most aztán gyorsan, — kiáltotta Feri — bár csak egyet is feltalálhatnék testvéreim közül! Azzal kinyitotta az ajtót és kiugrott a kocsiból. A kemény földre esett. Megdörzsölte a szemét. Mi az, hol vagyok? — kérdezte. Körülnézett. Az asztalon égett a lámpa, mellette a földön a kis kosárka a süteményekkel. A feje kábult volt Hol vannak a testvérei? Oh, hála Istennek mind itt vannak. Ott feküsznek sorjában a kis ágyacskákban és mosolyogva alszanak. Lábujjhegyen közeledett hozzájuk, aztán letérdelt

és összekulcsolta kezét. Hála neked Istenem — fohászkodott, — hogy csak álom volt és itt vannak velem. Aztán elővette a kis kosarat és a süteményt és nyolc egyenlő részre osztva, odatette mindegyiknek az ágya mellé. És megfogadta szentül, hogy mindig szeretni fogja a testvéreit és ha valaha is önző vagy türelmetlen lesz irántuk, mindig arra fog gondolni, hogy egyszer csak eljön értük az élet és talán örökre szétválasztja őt testvéreitől. S akkor már hiába akarná szeretni őket.

15. A jó testvérke.

Bekandikált egy reggel a napocska Iluskáék ablakán. Egy fényes aranysugár addig simogatta, addig csiklandozta Iluska rózsás arcát, mig fel nem ébredt. Kinyitotta nefelejtskék szemét, kidörzsölte belőlük az álmot, aztán felült az ágyacskájában és elmondta reggeli imáját olyan szépen, mint egy kis angyal. Imádkozás után kiugrott az ágyból és sietett a kistestvérének az ágyához, hogy felköltse őt is. Amint odaért, csodálkozva látta, hogy az édesapja és édesanyja ott áll az ágynál kisirt szemmel. Palika láztól piros arccal feküdt a párnáján és kacagás, mosolygás helyett nyögdécselt, mint egy beteg madárka. Mi baja Palikának? — kérdezte szepegve. — Csitt, kisleányom, mondta az édesanyja, Palika nagy beteg. Iluska odasimult az édesanyjához és nézte a kis beteg testvérkéjét és hallgatta az édesanya sóhajtását. — Édes jó Istenem, gyógyitsd meg a mi kis be-

tegünket! — Hallgatta, hallgatta a sóhajtozást és ugy fájt a kis szive. Egyszer aztán kisurrant a szobából és azt gondolta magában: elmegyek én a jó Istenke házába és addig könyörgök, mig meg nem gyógyitja testvérkémet. Gyorsan felöltözött és elindult a templomba, ott leült az angyalka képe alá és csendesen imádkozott. Amint imádkozott, egyszerre leszáll hozzá a fehér márvány angyal és azt mondta: — Gyere Iluska, elvezetlek oda, ahol megmondják neked, hogy melyik ut vezet a jó Istenkéhez, mert hallom, hogy ő hozzá imádkozol. Ezzel kézen fogta és vezette Iluskát szép napsugaras virágos utakon, mig el nem értek egy csillogó aranykapuhoz. Az aranykapu előtt állt egy hófehér szakállu öreg bácsi. Ez az öreg bácsi megmutatja neked az utat, amelyik a jó Istenhez vezet — mondotta az angyal és azzal eltünt. Iluska odalépett az öreg bácsihoz és azt kérdezte: — Jó öreg bácsi meg tudod-e nekem mutatni, hogy melyik ut vezet a jó Istenhez? — Mit akarsz te ott? Kérdezte mosolyogva az öreg bácsi. — Könyörögni akarok neki, hogy gyógyitsa meg az én beteg testvérkémet, a kis Palikát. — No te megérdemled, hogy megmutassam a hozzá vezető utat és azzal a derekán csüngő aranykulcsal kinyitotta az aranykaput és rámutatott egy csodaszép utra.

Ennek az utnak a végén megtalálod, akit keresel, — szólott az öreg bácsi, csak menj bátran! Iluska belépett az aranykapun és végignézett a csodaszép uton. Jaj de szép volt. Az ut két oldalán fodros fenyőfácskák álltak sorba, mint a katonák. A finom tülevélkéik csillogó ezüstből voltak. Az uton végtelen végig hófehér galambok röpködtek, egyik fáról a másikra. Soká, soká bámulta Iluska az utat, mig az öreg bácsi biztatására lassan megindult a fényes csillag felé. Ment, mendegélt, de csak nem akart az ut fogyni. A jó galambok azonban leszálltak a kezére és vállára és fülébe turbékolták: — Mindjárt ott leszünk Iluska, mindjárt. Iluska megszaporázta lépteit és ime olyan fény vette körül Iluskát, hogy be kellett hunyni a szemét és ugy tipegett előre. Egyszer csak hallja ám a galambok azt turbékolják: — Itt vagyunk, Itt vagyunk! Kinyitja a szemét. Hát én Istenem, micsoda fény, ragyogás vette körül. — Az aranyhaju, fehérszárnyu angyalok egész serege lepkedett, libegett körülötte. Megsimogatták, kézenfogták és azt suttogták fülecskéibe: „A te imádságod felszállt a jó Istenhez és meghallgattatott. Kicsi testvérkéd mosolyogva vár. Siessünk haza!„ S azzal két fehérszárnyu angyal rögtön szárnyára vette és szálltak vele s szálltak Iluskáék fehér

háza elé. Ott letették és olyan gyorsan visszarepültek, hogy meg sem köszönhette jóságukat. Egy kicsit nézett, nézett utánuk, aztán szaladt, röpült be a szobába: Apukám, Anyukám! kiabált kipirult arccal. Voltam a jó Istennél, ahol a fehér angyalok azt mondták, hogy meghallgatta a jó Isten az imádságomat és Palika meggyógyulva, mosolyogva vár. A jó Istenke csakugyan meghalgatott, nézd, hogy mosolyog rád, mondta a jó édesanya örömkönnyektől csillogó szemmel. Palika már nem nyökdécselt, nem pihegett, hanem üldögélt az ágyban, mosolygott, tapsolt örömében, mikor Iluskát meglátta. Iluska pedig olyan boldog volt, hogy nem volt nála boldogabb gyermek, boldogabb testvérke a világon. Az édesanya és édesapa boldogan csókolta meg a legjobb testvérkét, aztán szép imádsággal köszönték meg az Ur jóságát!

16. A kis virág meséje.

Élt egyszer egy csodaszép kertben egy kedves kis virág, ti is ismeritek bizonyosan: a piros muskátli. Magas kerités zárta el előle a napot és a nagy világot, pedig mindkettő után nagyon epekedett. Észrevették bánatát a kert közepén pompázó virágok, hatalmas fák, próbálták megnyugtatni kis szivét, lehetetlen volt. Indáival kuszni kezdett fölfelé és mindig csak arra gondolt munkája közben, milyen boldog is lesz, hogyha elérheti a tetőt, szétnézhet a világban, fürödhet a napsugárban. „Ne kivánd azt kis virág, szólt hozzá a pálma. — A keritésen túl sok a por, piszok és sok-sok szenvedés van, jobb erről nem tudni, jobb neked a védett kis kert.“ A kis virág nem hallgatott az intő szóra, mind erősebben és erősebben dolgozott gyökereivel, majd megszakadt eközben, de boldog volt, közeledett céljához. Még csak egy utolsó nekilendülés s fenn volt a kerités tetején. Nagyon fáradt volt szegény, lankadtan, szinte ela-

léltan kapaszkodott indáival a kemény kőbe és pihenőt tartott. A napsugár körülölelte és ő boldogan fürösztötte benne a leveleit. Kinyiltak virágai, mosolyogva néztek körül az ismeretlen nagy világban. Ó mennyire igaza volt a pálmának, mennyi por, mennyi piszok mindenfelé és mennyi, mennyi szenvedés. A kis virág remegett a fájdalomtól. Látta a szegény küzködő embereket bánatosan, gondterhelten haladni az országuton, egyik-másik roskadozott a nagy teher sulya alatt, amelyet cipelnie kellett. Szeretett volna segiteni rajtuk, de hiszen ő csak egy kis virág és olyan gyönge, tehetetlen. Milyen nehezen, hosszu hónapok kemény munkájával tudott idáig is eljutni. Amint igy elmélkedik, gondolkozik, hogy mit tehetne ő, hogy a sok bajon segithessen, megpillant a poros országuton egy fa tövében egy szegény béna embert, aki fájdalmasan nyöszörög. Nagyon-nagyon beteg lehet, talán haldoklik is — gondolja a kis muskátli, — megpróbálok közelébe kuszni és egy kis örömet varázsolni szenvedő szivébe. És a gondolatot tett követte. Kuszolt lefelé a keritésen indáival és hajtotta dúsan virágait a szegény koldus ember felé. Sokáig tartott ez, hiszen magas volt a kerités, többször tartott pihenőt, néha azt is gondolta, hogy lehetetlen már tovább mennie. De azután a

napsugár felé nézett bizó lélekkel, az megcsókolta a fáradt indáit, előcsalta szép virágait, erőt adott, nagy-nagy erőt munkájába és ő haladt előre. Az országuton haladó fáradt emberek felnéztek rá és mosolyogtak. „Milyen kedves, szép virág ez" — mondogatták és ő boldog volt, mert mosolyt fakaszthatott.

Teltek a napok, hetek és egy reggel, mikor fölébredt, a szegény ember közelében érezte magát. Szegény keservesen nyöszörgött. Odahajolt egyik indájával szenvedő arcához, lágyan megsimogatta azt. A szenvedő, nehezen lélegző ember felnézett rá, feléje nyujtotta a fáradt karját, leszakitotta néhány szép virágát, csendesen szivére szoritotta azt és boldog mosollyal arcán csendesen, örökre elaludt.

Boldog volt a kis virág, olyan boldog, hogy nem cserélt volna senkivel a világon. Hiszen legnagyobb boldogság gyermekeim az, ami az ő kis szivét betöltötte: adni, adni, szeretetet adni másoknak a szenvedőknek. Próbáljátok ezt meg és akkor megértitek a kedves kis muskátli nagy-nagy örömét.

Társas-játékok.

1. Hol a harmadik?

(16—50 gyermekkel.)

A gyermekek kettő kivételével — párosával jó tágas kört alkotnak, de ugy, hogy a párok tagjai nem egymás mellett, hanem egymás mögött állanak. A kimaradt két gyermek közül az egyik lesz a hajtó, a másik a futó.

A játék megindításánál az utóbbi beáll a kör közepére, a hajtó pedig valahol a körön kivül foglal helyet. Adott jelre üldözni kezdi a hajtó a futót, mire ez gyorsan beáll valamelyik pár elé elsőnek. Most itt 3-an állanak, a 3-ik lesz az akit a hajtónak érintéssel el kell fognia. Ha ez sikerül neki, beáll gyorsan valamelyik pár elé elsőnek, az iménti 3-ikból pedig hajtó lesz. Kellő gyakorlottság után ez az egyszerünek látszó játék igen élénk és mulatságos lesz, mert a játék folyamán pillanatról-pillanatra más és más játszó válik

üldözendővé azzal, hogy a 3-ik mindig elsőnek áll be a párok elé.

A játék célját félreértik azok a játszók, kik a kört többször körülfutják és ezzel magukat is, meg a hajtót is kifárasztják, magát a játékot meg unalmassá teszik. Ezt megengedni nem szabad. A 3-ik gyorsan, meglepetésszerüen álljon be valamelyik pár elé, mert éppen ez teszi a játékot élénkké és változatossá.

Lehet még ezt a játékot a következő változatokkal is játszani: A párok tagjai nem egymás mögött, hanem kézfogással egymás mellett foglalnak helyet, amelyek közt 3-4 lépés távolság legyen. Ilyenkor a futó valamelyik pár egyik tagjához csatlakozik kézfogással, amikor a 3-ik tovább fut és ugy áll egyik pár mellé, mint az iménti futó.

A párok tagjai kézfogás vagy anélkül szembeállnak tágas kört alkotva. A futó beáll a pártképző 2 játszó közé, egyiknek hátat fordit, aki most 3-ik, ezt kell a futónak értenie. A leirt változatokat ugyis játszhatják, hogy a hajtó nem kézzel, hanem labdával érinti a 3-ikat, de ez csak nagyobb, ügyesebbekkel végezhető. A 3-nak a labdát kell kézhez keriteni, csak akkor lesz hajtó. Rossz dobáskor sietve kell a labdát megkeriteni s a 3-ik se vesztegeljen, mert a játék megakad.

2. Három kapás egy dobás.

(10—20 gyermekkel.)

A játszók arccal befelé fordulva, körbe állanak. Egyik gyermek bekerül a körbe. A bentlévő gyermek azután háromszor feldobja a labdát, de csak olyan magasságba, hogy könnyen elkaphassa. A három feldobásnál hangosan számlálja: egy- kettő- három!

Mikor a „három" elhangzott, a gyermekek szétfutnak. ő maga egyet célba vesz. Akit eltalál, az kerül be a körbe, ő pedig a többiek közé áll és a játék tovább folyik.

3. Madarász.

(10—20 gyermekkel.)

A játszók közül kiválasztunk kettőt, egyik a madarász, másik a vevő, a többi a madár.

A madarász sorbaállitja a madárkákat és mindegyiknek ad egy madár-nevet Pl.: pacsirta, rigó, veréb, gólya, stb. Ezek után megérkezik a vevő, aki eddig bizonyos távolságban — kijelölt helyen tartózkodott és kérdi a madarásztól:

„Van-e eladó madarad?"

A madarász felel: „Van."

Vevő kérdez: „Van-e gémed?

Madarász felel: „Nincs."

Vevő kérdez: „Van-e rigód?"

Madarász felel: „Van."

Vevő kérdez: „Hogy adod?"

Madarász felel: „Kettő, három, öt pengőért."

A vevő annyiszor csap a madarász tenyerébe, ahány pengőben szabta meg a madár árát.

Ha az utolsó csattanás elhangzott, a madár a sorból kirepül, befut a madarász tanyájára, de rögtön vissza is fut. A vevő utána iramodik, ha elfogja, tulajdona marad és elhelyezi a maga tanyájára. Az el nem fogott madár visszafut és beáll előbbi helyére, csakhogy most már másik madár-nevet kap. A játék igy folyik tovább, mig a vevő valamennyi madarat meg nem vásárolta.

A vevő tanyáját 20—30 lépés távolságra kell kijelölni, hogy a madárnak elég alkalma legyen a menekülésre.

4. Nemzetes.

(6—14 gyermekkel.)

A játszók egyike a király. A többiek pedig felvesznek egy egy nemzetség-nevet és lesznek: magyarok, franciák, angolok stb. stb., Hogy egy egy gyermek milyen nemzetiségü, azt a király egy papirdarabra jegyzi fel, a játszók neve mellé. Most a labda számára a porondra egy fészket alakitanak és azt körülállják. Aztán a fészek fölé hajolva, kezüket a labda fölé tartják és várják, hogy a király melyik nemzetbeli játszót fogja felszólitani. A felhivott felkapja a labdát és a szerteszét futók után dobja. Ha egyet eltalált, ez a neve mellé egy rovást kap, ha nem találta el, akkor a felhivott kapja a neve mellé a rovást. Ha valamelyiknek a neve mellett 3 rovás van, következik a leszámolás. Ez abból áll, hogy akinek a neve tiszta, vagy legkevesebb rovása van, az kiállitja a

rovottat a fal mellé 8-10 lépésnyi távolságra. Leteszi a labdát a földre és ha a király azt kiáltja:

„tüzelj"

nyomban felkapja és hozzávágja a labdát. Ha eltalálta, a rovott kiáll a játékból, de ha nem találta el, akkor a dobó kap egy rovást. A rovott rovásainak száma eggyel apadt. A leszámolás annyiszor ismétlődik, ahányszor egy-egy játszó elérte a kitüzött rovások számát. A leszámolás ismétlődik, mig végén csak ketten maradnak, aki győztes marad, az lesz a következő játékban a király.

A király nem vesz tényleges részt a játékban, csak felhivja a játszókat. Ha idegen kéz kap a labda után, vagyis egy oly gyermek, ki tévesen gondolta magát felhivottnak, a játék semmis.

---

5. Fekete-Péter.

(10—30 gyermekkel.)

20—40 lépés távolságban 2 vonalat huzunk. A játszók egy vonalra felállnak, a vonal közötti részen a játékvezető áll és igy kiállt:

„Fekete Péter, Fekete Péter, Fekete Péter".

A harmadik kiáltásra a szembenlévő vonalra kell szaladni. Ezalatt a játékvezető néhányat elfogni igyekszik. Kiáltás közben: Fekete Péter helyett:

„Kék Péter! Zöld Péter, Fehér Péter!"-t kiálthat. Aki ilyen hibás szóra is fut, az szintén középre kerül. Akiket a játékvezető elfogott, joguk van szintén fogni. A játék addig tart, mig valamennyi futót el nem fogták.

Ujrakezdésnél az utóljára elfogott lesz a kikiáltó.

6. Páros fogócska.

(20—60 gyermekkel.)

Valamennyi játszó párosával futkos a kijelölt helyen. Egyik pár nélkül marad, az lesz a fogó.

A fogónak az a célja, hogy a párosával futkározó játszótársak egyikének kezét megragadja s ha ez a fogónak sikerült, az lesz a fogó. Az előbbi fogó pedig csatlakozik ahhoz, akit nem érintett. A pároknak nem szabad tétlenül bevárni a fogó közeledtét, hanem el kell előtte futni. Ha azonban mégis váratlanul mellettük terem, mindenféle cselvetéssel arra kell törekedniök, hogy valamelyiknek kezét el ne kaphassa.

A pároknak mindig együtt kell menekülniök, tehát a kézfogást elengedni nem szabad. Ha ezt a hibát valamelyik játszótárs elkövetné, az lesz a fogó, t. i. aki a társa kezét elbocsátotta.

7. Add tovább!

(15—30 gyermekkel.)

A játszók egymás háta mögött állva 3-ként egy jókora kört alkotnak. A hármas sorok között legalább egy jókora lépés távolság legyen. Egy játszó kimarad a körből, ez a hivogató, aki egyszer-kétszer körülfutja a kört és valamelyik hármas sor utolsó tagjának a vállát megüti ezzel a felkiáltással:

„Add tovább"!

A megütött az ütést gyorsan tovább adja a másodiknak, ez meg az elsőnek, mire nyomban megfordulnak, egyszer körül futják a kört, de eközben a hivogató gyorsan beáll az üresen hagyott helyre elsőnek. Aki elsőnek érkezett be, beáll a volt hivó mögé másodiknak, ez után a következő pedig harmadiknak.

Az utolsónak beérkezett hivó pedig a következő fordulónál hivogató lesz. Igy folyik a játék

tovább. A játszók a körbefutásnál mindig egy-irányban futnak.

Kedvelt változata a játéknak, mikor a hivogató a futásra való felhivást nem puszta kézzel, hanem egy nagy üres labdával teszi meg. Ilyenkor azonban a hivogató vagy 3 lépés távolságra futja körül a sorokat és a kiszemelt sor harmadik tagját a nagy labdával hátbaüti. Az ütés továbbadása és a játék további lefolyása ugy történik, mint előbb.

8. Szobor-játék.

(10—15 gyermekkel.)

Kis gyermekeknek való tréfás játék, mely sok alkalmat ad derüs helyzetekre. Célja főképpen, hogy az apró emberek megszokják testük egyensulyozását. Mielőtt a játékhoz fognának arra kell törekednünk, hogy a gyermekek tisztában legyenek a szobor fogalmával.

A játszók felállnak egyenes sorba, arccal ama vonal felé, amelyhez futniok kell. Ez a vonal 15 lépésnyire van a sortól. A játékvezető háttal áll a sorhoz, de alig futottak pár lépést, a játékvezető megfordul és abban a pillanatban szobornyugodtsággal kell valamennyinek megállani és olyan helyzetbe maradni, mint akkor volt, amikor a játékvezető hirtelen megfordult. Ennek többször kell ismétlődnie, amig a cél gyanánt kitüzött vonalhoz érnek. Aki ez ellen vét, az visszamegy a kiindulási vonalhoz. Az lesz a győztes, aki legelőször ér a célhoz.

9. Fehér és fekete.

(16—20 gyermekkel.)

Két egyenlő számu párt ugy áll fel két sorba, hogy egymással szemközt helyezkednek el. A két sor között hat lépés távolság van. A sorok mögött mintegy 20 lépésnyire van mindkét pártnak a tanyája. A játékvezető a két sor közé lép és a pártokkal eldönteti, melyik legyen a fehér s melyik a fekete párt.

A játék azzal kezdődik, hogy a játékvezető a két sor közé áll és pörgetve földob a magasba egy kemény papirosból készült kerek lapot, melynek egyik oldala fehér, a másik fekete szinü. Ha most már a leesés után a fekete szin kerül felül, akkor a feketék lesznek az üldözők, a fehérek pedig a menekülők. Tehát a fehérek nyomban megfordulnak és nagy sebességgel tanyájukra futnak. De a fekete párt ugyanabban a pillanatban utána iramodik s ha valamelyiket sikerül el-

fognia az fogoly lesz. Ezután megint felállnak az előbbi módon s a lap feldobásával ujra kezdődik a játék.

Hogy a következő játékban melyik párt lesz az üldöző és melyik a menekülő, azt a feldobott lap szine dönti el.

Mindegyik párt futását figyelje egy-egy biró, aki feljegyzi az ejtett foglyok számát. Az a párt győz amelyik több foglyot ejtett.

Kemény lap hijján szótagolva mondja a vezető: fe-hér vagy fe-kete.

10. Ez az én orrom!

(Kisebb és nagyobb gyermekeknek egyaránt örömet okoz s emellett önálló és gyors gondolkozásra késztet.)

A játszók kézfogással kört alakitanak, majd elengedik egymás kezét s kisorsoljuk, hogy ki menjen a középre. A középjátékos odaáll valamelyik körbenálló játékos elé, rámutat pl. a könyökére és azt mondja:

Ez az én orrom!

Azután roppant sebesen 1—10-ig számol. A körbenállónak a számolás ideje alatt a tréfára tréfával kell felelni s rá kell mutatni például a saját orrára azzal, hogy:

Ez az én könyököm!

Ha a válasszal addig késik, amig a középjátékos 10-ig számol, neki kell a középre mennie. Az orr és könyök után természetesen sor kerülhet a szemre, fülre, kisujra stb. és a játékot azzal is lehet nehezíteni, hogy kétszer egymásután nem szabad ugyanazt a testrészt megnevezni.

11. A vadászat.

(Kb. 40 gyermekkel.)

Játszóhelyül rejtekhelyekkel bővelkedő befásitott nagy terület alkalmas. Tehát kivált kirándulások alkalmára igen ajánlható. Magát a játszóhelyet természetes határokkal jelöljük meg, melynek egyik végében elkülönitjük a menekülő helyet. A játszók legügyesebb futója vadász lesz, aki a játszó csoportból a gyermekek számához képest, még egy-két játszót u. n. kopót vesz maga mellé és a vad felkeresésére indul. A vadász és a kopók megkülömböztetésül karövet viselnek (pl. zsebkendőt).

A játék ugy kezdődik, hogy a vadász elkiáltja:

„Ki az erdőbe!“

mire a vadállomány szétfut a játszótéren és mindegyik rejtekhelyet keres, hogy elbujhasson. Erre a vadász, természetesen egy kis időt enged, majd

hangos — „Hajrá“ ! — kiálltással kopóival a vad felhajtására indul. Erre a rejtekhelyből kiindul az egész vadállomány és a menekülőhelyre igyekszik befutni. Most a vadászon van a sor, hogy amennyit csak lehet, ezekből foglyul ejtsen. Ez ugy történik, hogy a menekülő hely felé igyekvők közül egy-egy legyintéssel annyit üt meg, ahányat csak lehet. Most ezek is karkötőt vesznek fel és a következő hajtásban már mint kopók vesznek részt. A kopók ütéssel nem ejthetnek foglyot, ők csak addig tartják fogva, mig hangos „Vadász“ kiáltásukra gazdájuk meg nem jelenik és a fogvatartott vadat egy ütéssel kopóvá nem teszi. Ez mindaddig ismétlődik, mig a vadállomány tart. A következő játékban azután az lesz a vadász, aki utolsónak maradt.

Addig, mig a vadász a vadat meg nem legyintette, ez kiránthatja magát a kopók kezeiből és elmenekülhet. A vadaknak nem szabad egymás segitségére sietni, a kopóknak azonban igen.

12. Állat-sereglet.

(10—20 gyermekkel.)

Minden gyermek kap 2 nevet: egy emlős és egy madár nevet: tehát olyan állatokét, melyek vagy a földön vagy a levegőben mozognak. Körben ülve egy labdát guritanak az egyik gyermek felé és ezt mondják:

„A föld!“

Erre az a gyermek a földön mozgó állatnak hangját vagy gyorsan felugorva: járását és mozgását utánozza. Utána ez a gyermek egy másiknak guritja a labdát és azt mondja:

„Levegő“!

Erre ez a gyermek a madár hangját utánozza. Célszerü olyan állatot vagy madarat választani, melynek mozgása vagy hangja tipikus és általánosan felismerhető: pl. a béka ugrása, a nyul szökdelése, a ló nyeritése, a tehén bőgése, a kakuk, kakas, pinty, kuvik, gébics, ruca, liba stb. kiabálása.

Osztályteremben is játszhatják, de ilyenkor zsebkendőt dobáltatunk.

13. Sánta róka.

(10—30 gyermekkel.)

Egy játszó a róka, aki a játszóhely egyik kis elhatárolt helyén áll. A többiek a csirkék és az ellenkező oldalon megjelölt csirkeudvarban tartózkodnak. A csirkék amennyire mernek, közelednek a rókához és ezt kiáltják:

„Sánta róka! Gyere ki!"

A róka hármat lépve egy lábon szökel tovább, igy próbálva a csirkéket elfogni. Az elfogottak szintén rókák és vele hazamennek. Ezek mind az iménti módon kezdik a játékot és a három lépés után a szökdelést. Ha valamelyik róka mindkét lábát a földre teszi a tanyáján kivül, a csirkék ütlegelve hazakergetik. A rókák a szökdelést cserélhetik egyik lábról a másikra szökdelve. Az a csirke, melyet utoljára fognak el, nyeri meg a játékot és az uj játéknál ő a sánta róka.

14. A kotló és a róka!

(5—30 gyermekkel.)

Egy gyermek a róka, a másik kotló, többi csirke. A róka a terem vagy udvar közepén tartózkodik, a kotló csibéivel pedig 10-20 lépés távolra járkál. Ezt ugy is végezhetik, hogy a csibék egymás derekát fogva csoportosulnak egymás körül.

A tyuk kérdi a rókától:

Róka koma mit csinál ott?

Róka: Itt a tüzre rőzsét hányok!

Tyuk: Minek a tüz, róka koma?

Róka: Ezen sül meg a vacsora!

Tyuk: Mit eszel ma vacsorára?

Róka: Csirkéidből huzok nyársra!

Az utolsó szó elhangzása után a csibék szétrebbennek, hogy egy szemben lévő helyen ismét összegyüljenek. Akit ezalatt a róka elfog, szintén róka lesz és a játék tovább folyik, mig a csirkéket mind elfogták. Azután a játék ujra kezdődik.

15. Béka a körben.

(10—30 v. több gyermekkel.)

Egy játszó a földön ül törökülésben. Ha több a játszó, két béka is lehet. A többi játszó körben áll és ezt mondja:

Béka, béka, brekeke!
Megfognál, ha lehetne?

Így táncolva közelednek és távolodnak alkalmat adva a békának, hogy megfoghasson valakit. Akit megfogott, az helyet cserél a békával. Ha ügyetlen a béka és bizonyos ideig senkit sem tud megfogni, más játszóval cseréljen.

Több játszónál két-három körben történik a játék.

16. Éjfél.

(10—30 v. több gyermekkel.)

Egy játszó a farkas, a többi a bárány. A farkas elfoghatja a bárányokat, de csak éjfélkor. A játék ugy kezdődik, hogy a farkas a játszóhely egyik végén a kijelölt helyre áll, a bárányok a játszóhellyel szemközt a megjelölt karámban állanak. A farkas elhagyja helyét és a játszóhely körül vándorol, mire a bárányok is kijönnek és a farkas körül járkálnak, oly közel hozzá, amilyen közel csak mernek hozzá menni. Erre azt kérdik tőle:

„Hány az óra?"

A farkas felel:

„Három óra"! Vagy nyolc óra és igy tovább. De ha azt feleli:

„Éjfél", mind a karámba fut, amilyen gyorsan csak bir, a farkas pedig elfogni igyekszik őket. Ahányat elfog, az mind farkas lesz és a játék megismétlődik.

Tanteremben az osztály egy része legyen bárány.

Tunya és figyelmetlen gyermekeknek jó játék, hogy igy gyors futásra birjuk és bátoritjuk, amidőn a farkashoz közel merészkednek és gyors futással igyekeznek menekülni előle.

17. Üldözd a rókát!

(20—60 v. több gyermekkel.)

A játszók két sorban egymással szemben körülbelül 1 és fél- 2 méter távolságu vonalra állanak fel. Mindig egy pár áll szembe egymással, a párok között pedig egy-egy méter távolság legyen. Egy sor a vadász, másik a róka szerepét játsza.

Megfelelő jelre a róka futásnak ered és minden párt megkerülve kigyóvonalban menekülni törekszik. A párok előtt elfutni nem szabad. Hogy ez kezdetben ne történjék, a szemben állók kezet fognak. A vadásznak követni kell a rókát ugyanazon az uton, hogy elfogja.

Aki hibát követ el, az visszamegy helyére. Utána a második kezdi a futást és igy tovább.

Ha sok a játszó, a futások gyorsabban követhetik egymást, ugy, hogy mikor az elsők az ötödik vagy hatodik párt elhagyták, a következőknek jelt adunk az indulásra. Az első forduló után a sorok szerepet cserélnek.

Az a párt lesz a győztes, amelyiknek több rókát sikerül elfogni.

---

18. Hogy a turó komámasszony?

(20—30 v. több gyermekkel.)

Kettős körbe egész távolságra széttárt karnyira állanak fel. A belső körben állók: a turók, a hátuk mögött állók: az eladók. Egy a körön kivül jár, ez a vevő, aki odalép az eladóhoz és kérdi:

„Hogy a turó, Komámaszony?“!

„két garas, egy futás, abból bizony nem eszel, mig helyemen nem leszel“!

Erre elfutnak jobbra-balra, aki előbb visszatér, azé a turó és az a nyertes, most belül áll és turó lesz. A vesztes pedig megy turót vásárolni.

Ha valaki két futás után sem tud célhoz érni, akkor azzal, akivel utóbb versenyt futott, szerepet cserél.

19. Sólyom és a galambok.

(3—30 gyermekkel.)

A játszók hármasával állanak. Ezek közül az egyik (a legkisebbik) a galamb; a másik a sólyom (nagyobb gyermek vagy ügyes futó) és a harmadik a madár gazdája.

A galamb szemben áll gazdájával, annak kezét fogja, a sólyom mögötte áll, ez a másik kezét fogja. A gazda kezének lenditésével kibocsájtja a galambot, mire az körülfutva távolodik, kezét szétterjeszti, a szárnyröpülést és keringést utánozza. Ha a galamb elég messze távolodott el, ugy hogy a nagyobb, ügyesebb sólyom rögtön nem érheti el, a gazda hasonlóan elengedi a sólymot is. A sólyom kinyujtott karokkal fut, szintén jelezve a repülést és megpróbálja a galambot elfogni. De köteles ugyanazt az utat követni, amerre a galamb repült. A gazda — belátása szerint — kezeivel tapsol, jelt adva mindkét madárnak a hazatérésre. A galamb megpróbálja ezt ugy, hogy a sólyom ne foghassa el.

A jel mindig erős legyen. A gazda a jelt akkor adja, ha a galamb oly messze távolodott, ahonnan reméli, hogy visszatérhet anélkül, hogy a sólyom zsákmánya lenne. A galambnak nem szabad hazatérni addig, mig a jelt nem hallotta.

20. Hivogató.

(10—30 v. több gyermekkel.)

Egy nagy négyszöget rajzolunk a földre. Valamennyi játszó a négyszögbe áll, középen az, akinél a labda van. Ez a labdát feldobja, mire a játszók szertefutnak. A feldobó siet a labdát elfogni s ha ez sikerül, felkiált:

„Állj"!

Amint ez elhangzott, a játszók rögtön megállnak. Erre a labdát-fogó valakit célba vesz, hogy eltalálja. Ha eltalálta, helyet cserélnek, de ha a dobást elhibázta, valamennyi játszó visszatér a négyszögbe és a játék megismétlődik. Ha ezuttal sem talál el senkit, a „Rögtön-itélőbiróság" elé állitják. Ez abból áll, hogy a rossz dobó a négyszögtől 6 méter távolra, a játszóknak háttal áll, kik dobnak rá mindaddig, mig el nem találták. Aki eltalálta, az kezdi ujra a játékot.

21. Rabló és pandur.

(20—60 gyermekkel)

Játszóhelyül igen terjedelmes, helyenkint befásitott és rejtekhellyel rendelkező területet kell kiszemelni.

A játszók birót választanak, ki az egész csoportot két egyenlő pártra: „RABLÓK"-ra és „PANDUR"-okra osztja. A pandurok karszalagot vagy egyéb jelt viselnek.

Mindegyik pártnak az a célja, hogy a másik pártból minél többet foglyul ejtsen. Az a párt győz, amelyik a megjelölt időn belül több ellenfélt kerit fogságba.

A játék azzal kezdődik, hogy a rablók a játszótéren elbujnak s nemsokára a biró kiküldi a pandurokat a rablók üldözésére és elfogására. Hogy hamarább célt érjen, kisebb csoportokra osztott és vezetőkkel ellátott pandurokat küld szét a játszótérre.

Ha valamelyik rablónak sikerült magát a birót megérinteni, a rablók egyszerre megnyerték a já-

tékot. Tehát a biró kőzelébe mindig néhány válogatott pandur tartózkodjék, hogy őt minden esetleges meglepetéstől megóvják.

Ugy a pandur, mint a rabló elfogottnak tekintse magát, ha ellenfele megüti. Ilyenkor ellenkezni többé nem szabad, hanem az ellenféltől kisérve, be kell vonulnia az ellentábor fogházába. A rablók is csoportosulhatnak, hogy egy csapat pandurt meglepjenek, de ha a pandurok ezt a szándékukat idejekorán észreveszik, a rablók futva vonuljanak vissza, mert nincs többé joguk a pandurokra törni.

Ezt a játékot kirándulások alkalmával nagyon szivesen játszák a fiugyermekek.

22. Szegény Micus.

Körben ülnek egy kivételével. Ez a szegény Micus. Micus az egyik játszó elé térdel és nyivákol. Ez a játszó a Micus fejét megcirógatja, mosoly nélkül ezt mondja: „Szegény Micus! Szegény Micus! Szegény Micus!“ Amelyik játszó nevet, az helyet cserél a cicával.

---

23. Tanyás fogócska.

(20—40 gyermek is játszhatja.)

3—4 tanyát vagyis kört rajzolunk. Ebben állnak a gyermekek. Egy a tanyán kivül áll ez a fogó. Mihelyt a fogó az alábbi versikét mondja, valamennyi játszónak ki kell futnia.

Szaladj, szaladj!
A tanyádon
Bent ne maradj!

Akit meg fog, az a kergető.

---

24. Fogolyszabaditás.

(20—40 gyermekkel.)

A fiuk szoros karfüzéssel, arccal befelé fordulva kört alkotnak. Egyik ügyes és fürge fiu lesz a fogó, aki beáll a körbe, egy másik pedig a szabaditó, aki a körön kivül marad. A bennlévő fogoly iparkodik a körből kiszabadulni, olyanformán, hogy a körsornak egyik része ellen támadást intéz s nyomban irányt változtatva, hirtelen a leggyöngébbnek vélt ponton támadja meg a kört, részint csellel, részint erőszakkal. Vagy átugrással, kapaszkodással vagy pedig a lábak között való átbujással, majd a körsoron állók karfüzésének szétfeszitésével stb. igyekszik a körből kimenekülni. Szándéka megvalósitásában segiti őt a körön kivül álló szabaditó, ki hasonlókép azon a ponton kivülről támadja a körsort. És pedig: vagy a körsort igyekszik széttolni vagy pedig valamelyik gyöngébb játszó lábait átkarolva, azt a levegőbe emeli és az igy támadt résen azután a fogolynak utat nyit, s ezzel társa szabadulását előmozditja.

25. Hajsza a csákóért.

(10—40 gyermekkel.)

A gyermekek a játszóhelyen hajadonfővel összevissza állnak. Egyik gyermek a fogó, egy másik a fejére papirból vagy nemezből csákót kap. A csákót sapka is pótolhatja. A fogónak feladata a csákót annak a fejéről levenni, akinek a csákó fején van, ez pedig meneküljön az elfogástól.

Ettől ugyis szabadulhat, hogy a csákót gyorsan egy másik fejére teszi. Ha a fogó gyorsan el tudja fogni a csákót, ugy rögtön a fejére teszi és akitől elvette, az lesz a fogó. A csákó gyors átadásával egymásnak segithetnek a játszók ugy hogy a fogó nem egyhamar tudja azt elfogni.

Ugy is lehet játszani, hogy két pártot alakitunk és azokat karszalaggal piros és zöld pártra osztjuk. Amely párt többször elfogja a csákót, az a győztes és minden elfogás egy pontnak számit. Továbbá pontnak számit az a hiba is, ha az a játszó, akinél a sapka van véletlenül az ellenfél egyik tagjának fejére teszi.

26. Labda-futás.

(*20—40 gyermekkel.*)

A játszók 2-4 arc sorba állnak, mindegyik sor egy-egy külön pártot alkot, melyek egymás mellett, egy vonalba állhatnak fel, de a sorok között a mozgásra elegendő helyet kell fenntartani.

Mindegyik sor első tagja egy nagy üres vagy tömött labdát kap kezébe.

Jelre ugy indul meg a játék, hogy az első labdát átadja a másodiknak, ez meg a harmadiknak és igy tovább, addig vándorol a labda kézről-kézre, amig az utolsó kapta kézhez a labdát, rögtön hátra fordul és a sor mögött szaladva, beáll a másik szárnyon elsőnek és most ismét megindul a labdaadogatás az előbb leirt módon. A labda adogatása akkor ér véget, amikor a sor első tagja is megtette a futást és visszaérkezett eredeti helyére s ezt hangos:

„Kész!“ kiáltással jelzi.

Az a párt lesz a győztes, amelyik az adogatásokat és a futást előbb fejezi be.

27. Kapós.

(8—20 gyermekkel.)

Az egyik játszó lesz az ütő, a többi pedig elszéled a játszótéren és ezek lesznek a kapók. Eldönthetik sorshuzással is, hogy ki legyen az első ütő. Ez a talajra huzott vonalra áll és feldobja önmagának a labdát, azt egy lapos ütőfával kiüti a játszótéren elszéledt kapók közé, arra törekedvén, hogy minél magasabbra repüljön a lapda. A közeledő labdát azután lesik a kintálló gyermekek s az a feladatuk, hogy a levegőben elkapják.

Ha ez valamelyiknek sikerült, ő lesz az ütő s amaz kimegy kapónak. Ha azonban egyik sem kapta el a labdát, az ütő megismétli az ütést. A játék igy folyik tovább.

Minden gyermek jelöljön ki magának a játszótéren egy helyet. noha labdaeséskor mindenki elhagyhatja helyét, hogy a labdát elkapja, de közben társát meglökni vagy a labdáért dulakodni tilos.

Ha az ütő háromszori ütésre sem talált, az váltja fel, ki a labdát a földről felkapta.

28. Ló-verseny.

A játék menete:

Nagy kört alakitunk. A körben 3—3 gyermek áll egymás háta mögött, fedezve. (Versenyparipák.)

Egy gyermek, a legjobban futó paripa nem áll a körben, hanem körül jár. Észrevétlenül megelőzi valamelyik paripa hátát. Ez a paripa futásnak ered, a másik kettő észrevéve társuk futását, szintén utána erednek.

Amelyik paripa legutoljára ér a helyére, az jár körül és neve: „sánta csikó"!

---

29. Kigyós fogócska.

A játék menete:

A gyermekek — a kis kigyó és üldözője kivételével — nagy kört alakitanak. Adott jelre a kézfogást elhagyják.

A keletkezett kis kapukon keresztül menekül a kigyó üldözője elől. A kapukhoz érni vagy belejük fogódzni nem szabad.

Ha a fogónak sikerül megkapni a kigyót, ugy az üldözőt, mint a kigyót más két gyermek helyére állitjuk s a játékot uj szereplőkkel folytatjuk.

---

30. Medve a veremben.

(10—30 fiuggyermekkel.)

A vermet a körben kézfogással álló gyermekek alkotják. A középen áll egy gyermek, az a medve. Aki a veremből szabadulni akar, a fogást elszakitani törekszik, vagy a kezek fölött, vagy azok alatt kibujni próbál Ha ez sikerül, a gyermekekek ismét kézfogással bekeritik a medvét.

Bizonyos idő mulva a medvét fel kell váltani.

Kitünő játék ez a fiuknak, csak arra kell ügyelni, hogy el ne durvuljon. Ha az elfajulástól meg tudjuk óvni, elsőrendü küzdelmes és élénk játékot gyakoroltatunk a gyermekekkel.

31. Hol a gyürü.

(15—20 gyermekkel.)

A játszó gyermekek kört alkotnak, de nem egymás kezét fogják, hanem egy hosszu zsineget, melyre már előbb egy gyürüt füztek.

Az egyik gyermek bent áll a kör közepén. A körben álló gyermekek ugy fogják a zsineget, hogy azon kezüket könnyüszerrel csusztathatják s a gyürüt egymás kezébe könnyen átcsempészhetik. A gyürü csuszik a zsinegen tovább egész körben, egyik kézből a másikba.

A körben levő gyermek mindig figyel, hol lehet a gyürü? Ám, ha ügyesen csusztatják, nem jön rá kinél van. Ha azonban valakinél megsejti, két kezével közre fogva elzárja azt a zsinór részt, hol a gyürüt véli. És ha a gyürü csakugyan ott van, akkor az áll be a körbe, ő pedig elfoglalja ennek a helyét.

32. Szökdelő.

(10—100 gyermekkel.)

Egy vonalat huzunk a földre, ez az indulás vonala. Erre állnak fel a játszók, kiket két vagy több csoportra osztunk fel. Az induló vonaltól öt-méteres, vagy ennél több m. távolságra egy másik határt jelölünk meg, mely lehet egy vonal, földre helyezett zsinór, vagy fal. Adott jelre minden csoport első tagja egy lábon szökdelve siet a határvonalat elérni és azt megütve, ismét visszaszökdel. Itt pártja második tagjának kezét megüti, mire ez is szökdelve megindul és visszaérkezve a harmadik kezét üti meg. Ez igy folytatódik, mig minden egyes játszó el nem végezte. Amely párt utolsó tagja elsőbbnek érkezik be, mint a többi, az a párt lesz a győztes.

Ha a játékot megismételjük, a szökdelést a másik lábbal végeztessük.

Tanteremben is játszható, ha minden csoportban egyenlő számban ülnek a gyerekek. Megjelölünk egy helyet, mely minden csoporttól egyforma távolságra esik. Ez lehet: dobogó, tábla vagy fal. Mindnyájan felállnak és az elsőket inditjuk, ha azok visszatérnek a szomszéd kezét ütik meg és leülnek. Igy folytatják és az a párt a nyertes, melynek utolsó tagja először ült le a helyére.

Hogy a tanulók egyforma távolságra szökdeljenek, ugy állitjuk fel az osztályt, hogy minden játszó ugyanarról a helyről indul el, ahonnan az első megtette.

Hang-utánzások.

Mit mond a szekér?

A vásárba menő székely megrakott kenetlen szekere mind ezt mondja (nyujtva):

KE—NYÉ—RÉRT MENYÜNK,
KE—NYÉ—RÉRT ME—NYÜNK!

Mikor üresen jön visszafelé, sebesen beszél:

NYALI—FALI . . . NYALI—FALI . . .

Pulykák beszélgetése.

Kis pulykafiak, vékony hangon:

MÉG EGY KICSIT—CSIT—CSIT—CSIT,
MÉG EGY KICSIT CSIT—CSIT—CSIT,

Anyapulyka (lassan és vastag hangon):

CSAK IGY ÉLÜNK, CSAK, CSAK, CSAK,
CSAK IGY ÉLÜNK, CSAK, CSAK, CSAK,

Kakaspulyka (sebesen):

ÁBRAHÁM ISTENE SEM GYŐZ KI TITEKET!

Béka (a tóban mély lassu hangon kérdez):
MIT VARRSZ, MIT VARRSZ, MIT VARRSZ?
Másik béka felel:
PAPUCSOT-csot-csot-csot-csot-csot,
PAPUCSOT-csot-csot-csot-csot-csot.
Egyik béka kérdez (vékonyan):
KINEK, KINEK, KINEK?
Másik felel (sebesen):
URAKNAK, NAK, NAK, NAK, NAK, NAK,
URAKNAK, NaK, NaK, NaK, NaK, NaK.

Éhes rucák:
(Magasan kezdve, fokonként lejebb nyujtva):
KÉT HÉTTŐL FOGVA NEM ETTEM, KÉT HÉTTŐL FOGVA NEM ETTEM.
(Mikor esznek, sebesen mondogatják)
BÁRCSAK ZSÁKOM VOLNA . . . BÁRCSAK ZSÁKOM VOLNA!

Libák beszélgetése.
Mezőre mendegélve mondogatják:
KETTEN, HÁRMAN EGY KALÁSZT,
KETTEN, HÁRMAN EGY KALÁSZT.
(mikor kint vannak, biztatgatják egymást):
KI—KI MAGÁNAK,
KI—KI MAGÁNAK!

Dalos tornajátékok.

Babocsay—Tóth nyomán.

1. Nyári munka.

Ennek a játéknak szövegét recitálni kell. Felállás tetszés szerinti alakzatban.

1. *Vigan folyik már a munka.* *Izzik a föld s Isten napja.*	Vizszintes kaszálás.
2. *Kora reggel a határban* *Kasza suhog a buzában.*	Függőleges kaszálás.
3. *A buzával megtelt véka* *A jó Isten ajándéka.*	Törzshajlitás előre, karlendités hátra. Törzshajlitás hátra, karlendités magasba.
4. *Ripeg ropog a buzaszál* *Munkában az egész határ.*	Karlendités magastartásban marad és törzshajlitás jobbra-balra.

5. *Arató és aratólány*	Párok szembefordulnak.
Énekel a magyar rónán.	A szembelevők egymás vállára teszik kezüket. Kettőt jobbra, kettőt balra lépnek.
6. *Énekszóra megy a munka,*	Egyes a kettessel körben jár.
Szive örül, aki hallja.	
7. *Vagyok olyan legény mint te*	Lassu csárdás dallam
Vágok olyan rendet mint te.	
Ha nem hiszed gyere	Forgás jobbra.
Gyere velem	
Fogd meg az én kasza-,	Forgás balra.
Kapanyelem.	

Rövid *Pihenj!* után az egész *Jobbra át!* és újra kezdődik a játék. Ez igy megy még kétszer. Utolszor a *Vagyok olyan* dalt gyors-csárdásnak kell énekelni.

Vagyok olyan leány mint te
Szövök olyan vásznat mint te
Ha nem hiszed gyere, gyere velem
Próbáld meg a szövő székem, székem.

2. Fel, fel vitézek...

Felvonulás a 32-es baka nóta dallamára, melyet vagy zenekar játszik, vagy a tanulók énekelnek a következő szöveggel:

Harminckettes baka vagyok én,
Kék hajtóka mosolyog a zubbony elején.
Nincsen pénzem, de holnapra lesz,
Zubbonyomra a hadnagy úr csillagokat tesz.
Ferenc Jóska adta ezt a mundért rám
Nincsen lovam nem járok én paripán.
Harminckettes baka vagyok én,
Rececе, gyalog masirozok én.

Ha nincs zenekar, a dallamot szájharmonikával, vagy fésüre tett selyempapir muzsikával is elfújhatják a gyermekek.

Felállás tetszés szerinti beosztásu sorokban arcvonalban, vagy oszlopban, fakard a vállnál.

1. mozdulat. Jobb lépőállás előre. Bal kar a csipőn, a felfelé nyujtott jobb karban a kard függőlegesen áll.

2. mozdulat. Az 1. mozdulatból jobb támadóállás előre dobbantással. Jobbkar egy vágás után a karddal rézsutos magastartásban marad.

3. mozdulat. Jobb támadóállásból jobb lépőállás lesz. Ugyanakkor a kard a test előtt vág balra és a bal rézsutos mély tartásba kerül. Bal kéz is rézsutos mély tartásba hátra lendül, a karddal párhuzamos helyzetbe. Fej és a kard felé fordul.

4. mozdulat. A lépőállásból védőállás lesz. Kard a szem előtt vizszintes helyzetben. Balkar a csipőn.

5. mozdulat. Védőállás. Kard jobbra hátra vág. Jobbkar rézsutos mély tartásba kerül hátra. Balkar a két ütem első hangjára karlökést végez felfelé. Ugyanakkor a jobbláb dobbant.

6. mozduiat Jobb támadóállás előre. Szemben levő sorok a kardot kétszer összecsattogtatják. Balkar a háton fekszik.

7. mozdulat. Jobb lépőállás előre. Kard a fej felett vizszintesen. Balkar csipőre.

8. mozdulat. Jobb támadóállás. Vágással a kard függőlegesen magastartásba kerül. Balkar rézsutosan hátra lendül.

9. mozdulat. Alapállás. Kard vállhoz kerül.

Rövid *pihenj* után egy fordulattal más két sor kerül szembe és a játék 1—9 mozdulatra ujra kezdődik. Utána pihenj és fordulat, ujra az 1—9. mozdulatok következnek, majd ez mégegyszer ismételve mindenki kiindulási helyére kerül vissza.

Fel, fel vitézek a csatára A szent szabadság
1. mozd. 2. mozd 3. mozd.

oltalmára. Mennydörög az ágyú csattog a kard
4. mozd. 5. mozd. 6. mozd.

Ez lelkesiti csatára a magyart.
7. mozd. 8. mozd. 9. mozd.

3. Örömdal.

Kottája a 112. oldalon.

Kicsinyeknek való tréfás játék.

Felvonulás párosan. Belső kézzel kézfogás, a külső kezek csipőn vannak. Felvonulás alatt éneklik:

I. Tele szivünk örömmel
Rajta! Vigadjunk!
A keservnek, a búnak
Helyet ne adjunk!
Rajta, rajta, hát,
Rajta, vigadjunk!
A keservnek, a búnak
Helyet ne adjunk!
II. Örvendezzünk gyerekek
A napsugárnak.
Az erdőnek, virágnak,
Dalos madárnak.
Rajta, rajta . . .

Helyükre érve helyben járnak, amig a sort megtörjük és a sor második felét a párok mellé vezetjük. Igy négy sor lesz egymás mellett. Állj-ra az egész megáll. Igazodás, takarás. Rövid pihenj után, Vigyázz!

Itt van a nyár örülhetünk,
Sok vigságot hozott nekünk,
Zöld fák alatt virágocska
Illatozik koszorúba.
Brekeke, brekeke,
Béka bál lesz estére.

Ujra látjuk a kis fecskét,
Hogy fogdossa a legyecskét.
Zöld fák alatt virágocska
Illatozik koszorúba.
Brekeke brekeke,
Béka bál lesz estére.

1. *Itt van a nyár örülhetünk*	Belső kézfogás. Páros karlengetés. Másik kéz a tarkón.
Sok virágot hozott nekünk.	
2. *Ujra látom a kis fecskét,*	Tapsolás, arc simogatás. Repülés utánzás oldalt nyujtott karokkal. Negyedik ütemre alapállás.
Hogy fogdossa a legyecskét.	

3 *Zöld fák alatt*	Mély térdhajlitás. Virágszedés utánzása.
virágocska	Csokorba kötés.
illatozik	Virágszagolás
koszoruba.	Karok magastartáson át alapállásba
4. *Gólya búsul*	Bal térdemelés.
Hosszu lábon	Jobb térdemelés.
Pecsenyét fog	Törzshajlitás előre. Karok a test előtt mélyre nyulva a gólya csőrét utánozzák, összecsapódnak.
a mocsárban.	Alapállás.
5. *Mocsár szélén*	Jobbláb és jobbkarnak egyidőben való rézsutos helyzetü kilenditése. Kar magastartásba.
muzsikálnak	Mint fent, de balra.
kecskebékák	Ugyanaz jobbra.
táncot járnak.	Mégegyszer balra.
6. *Brekeke*	Terpeszállásból guggolás, törzshajlitás előre, térd behajlitva, tenyerek a földön.
brekeke	Tenyér a földön marad. Térdnyujtás.

Béka bál lesz estére. Térd behajlik. Alapállás.

Ezt a 6. verset egyszer megismételjük.

7. *Tücsök koma lesz a primás Öreg dongó a szekundás.* Hegedülés utánzása. Törzsforditás jobbra. Ugyanaz balra. A bőgős utánzása. Törzshajlitás fél jobbra. Törzshajlitás fél balra és alap állás.

8. *Készüljünk a békabálra Világhires mulatságra.* Párok szembefordulnak és körben járnak.

9 *Brekeke, brekeke Jól mulatunk estére.* Mozdulat mint a 6. versnél.

10. *Jaj de jó jaj de jó Kirándulni ó de jó!* Kétszer tapsolnak, Jobb kar magastartásba. Bal kar csipőn, egyszer körbenjárni.

Egy-egy verset többször is el lehet mondatni. A dal végén: *Pihenj!* Majd: *Vigyázz!* Elvonulás a *Rajta, fel ime már süt a napsugár...* énekre.

4. Rajta fiuk...

Kottája a 213. oldalon.

Felvonulás négyes vagy nyolcas sorban. A felvonulás alatt a gyermekek a dal ütemeire lépnek. Megállás után páratlan sorok jobbra át-ot, páros sorok balra-át-ot csinálnak, igy párok kerülnek szembe. Ezután kezdődik az 5. sz. énekkel a játék.

Az I. vers szövegére.

1. mozdulat. Mindkét sor erős támadóállást csinál féljobbra. Jobbkar rézsutos magatartásba, balkar rézsutos mély tartásba lendül.

2. mozdulat. Alapállás

3. mozdulat. Támadóállás mint az első mozdulatnál, de az irány fél bal.

4. mozdulat. Alapállás.

5. mozdulat. Páros kézfogás a szembenállókkal.

6. mozdulat. Az egyes balra, a kettes obbra fordulva hátra arc-ot csinál. Kezek összefogva rézsutos magatartásba jutnak. Egyesek

bal, kettesek jobb lépőállást csinálnak előre. Gyenge törzsha litás hátra.

7. mozdulat. Visszafordulva alapállás.

8. mozdulat. Minden sorban az egyesek balra át-ot, a kettesek jobbra át-ot csinálnak s igy a sorokban szembe kerülnek a párok. A dalt elölről kezdve az 1—7 mozdulatokat végezzük. Majd a 8. mozdulatra egyesek ismét balra át-ot, kettesek jobbra át-ot csinálnak, s most a a szemben levő sorok alkotnak párokat. A gyakorlatok 1—7-ig ismétlődnek. 8-ik mozdulatra az egyesek ismét balra át-ot, a kettesek jobbra át-ot csinálnak és végrehajtják az 1—7. mozdulatot. 8. mozdulatra *Pihenj*-t vezényelünk.

II. vers szövegére

9. mozdulat. Párok szemben mint 1. mozdulatnál

10. mozdulat. Egyes a kettes karja alatt könnyedén perdül egyet.

11. mozdulat. Mint a 9. mozdulat, de ballábbal.

12. mozdulat. Mint a 10., de a kettes perdül.

13. mozdulat. Páros kézfogással körbe járnak. (Csárdás forduló)

14. mozdulat. Két lépés jobbra, kettő balra bokázva. Lassu—csárdás szerüen. Jobbkéz a tarkón, balkéz a csipőn. Egy-kettő vezényszóra a csapat ugyanugy fordul, mint a 8. mozdulat után. 1—14 mozdulat után ujra fordulunk és még háromszor az 1—14. mozdulatot végezzük, mig mindenki eredeti helyzetébe kerül vissza.

Megjegyzés: Ha a dalt zenekar játszaná, amit nagyon ajánlunk, akkor a zene a csárdás ütemben játsza az egészet végig. Elvonulás az első vers szövegére.

I. vers.

Rajta fiuk fel szaporán — *ki a zöld mezőre*
1. mozdulat. — 2. mozdulat.

Vidám kedvvel dalos ajkkal — *a hüs fák ölébe*
3. mozdulat. — 4. mozdulat.

Arany sugárt szór a napfény — *ragyog fán virágon*
5. mozdulat. — 6. mozdulat.

Bárányfelhő mosolyogva — *száll a láthatáron*
7. mozdulat. — 8. mozdulat.

II. vers.

Tanuljunk a pillangótól — *kecses táncot járni*
9. mozdulat. — 10. mozdulat.

A daloló pacsirtától *éneket cifrázni*
11. mozdulat. 12. mozdulat.

Megfürdetjük a lelkünket *szépségbe, pompába*
13 mozdulat. 14. mozdulat.

Édes hazánk, magyar hazánk, nemzetünk
Csárdás *javára.*

5. Hiszekegy.

Kottája a 214. oldalon.

Felvonulás négyes sorban A gyakorlat megkezdé e előtt két-két sor egymással szembefordul

A gyakorlat leirása:

1. mozdulat. Az egyes és a kettes feje felett balkézzel kézfogás. Jobbkézzel a test előtt mélytartásban kezetfognak. Első sor bal lépőállást, második sor jobb lépőállást csinál a kézfogással egyidejüleg.

2. mozdulat. A párok szembefordulnak és a lépőállásra nyujtott lábra térdelnek. Egymás vállára hajtják fejüket. A páros kézfogás magastartásból természetes könnyedséggel mélytartásba kerül. (X alakba)

3. mozdulat. Felállás közben az egyes félfordulatot végez jobbra, a kettes balra. Kettes balkeze a fej felett az egyes balkezét fogja, jobbkezek a test előtt mélytartásban kézfogásban maradnak. Egyes sor jobb,

kettes sor bal lépőállásba kerül, mint az 1. mozdulatnál.

4. mozdulat. Ugyanaz, mint a 2. mozdulat, a térdelés az előre nyujtott lábra történik.

5. mozdulat. Párok fellállása közben egyesek balra, kettesek jobbra félfordulatot végeznek. Kézfogás megszünik. Egyesnek a jobb, kettesnek a bal keze tenyere a szivén van, másik kezük rézsutos magastartásba hátra kerül.

6. mozdulat. Letérdelnek jobbtérdre, kezükbe temetik arcukat.

7. mozdulat. Felállnak. Alapállás. Kézfogás, mint az első mozdulatnál.

8. mozdulat. Szembefordulás. Párok egymás vállára hajtják a fejüket. Kézfogás X alakban.

9. mozdulat. Egyes sor balra, kettes sor jobbra félfordulatot végez. Egyes a jobbkezével a kettes balkezét megfogja és szivére huzza. Balkezét középtartásba nyujtja. Kettes jobbkezét a szivére teszi.

10. mozdulat. Úgy mint a 9. mozdulat, de ellenkező oldalra.

11. mozdulat. Egyesek jobblábbal előre, kettesek ballábbal hátra terpeszállásba lépnek. Kezek imára vannak kulcsolva. Fejhajlítás hátra.

12. mozdulat. Terepszállás marad. Mindkét sor a jobb kezét oldalsó középtartásba nyujtsa. Balkarok hajlított könyékkel oldalsó középtartásban vannak. Tenyér előre.

13. mozdulat. 12. helyzet marad. Kezek imára tevődnek össze.

14. mozdulat. Mint a 13., de mély fejhajlítás előre.

15. mozdulat. Támadóállás balra, jobbkéz a szíven, jobbkéz magastartásban. Tenyér előre.

16. mozdulat. Alapállás.

17. mozdulat. Támadóállás balra, jobbkéz a szíven, balkéz magastartásban, tenyér előre.

18. mozdulat. Alapállás.

19. mozdulat. Karok imára kulcsolt helyzetből felfelé emelkednek, majd nagy kört rajzolva a lább mellé ereszkednek. Egyes jobblábbal előre, kettes ballábbal hátra terpeszállást csinál.

20. mozdulat. Baltérdre térdelnek, kezek imára.

Akáclombos falu alján 1. **mozdulat.**
összebujnak a virágok 2. **mozdulat.**

Madárdalos falu alján 3. **mozdulat.**
siratják a szabadságot 4. **mozdulat.**

Magyar szivek gyászba járnak, 5. **mozdulat.**
Magyar szemek könnyben áznak. 6. **mozdulat.**

Akáclombos falu alján 7. **mozdulat.**
Siratják a szabadságot 8. **mozdulat.**

Hiszek egy Istenben 9. **mozdulat.**
Hiszek egy hazában 10. **mozdulat.**

Hiszek egy isteni 11. **mozdulat.**
örök igaz- ságban 12. **mozd.** 13. 14. **mozd.**

Hiszek, hiszek, 15. **mozd.** 16. **mozd.**
hiszek Magyarország 17. **mozd.** 18. **mozdulat.**

Feltámadásában! 19. **mozdulat.**
Amen. 20. **mozdulat.**

Megjegyzés. Az éneket a tornászok is mondhatják, de jobb, ha külön énekkar énekli harmónium, vagy zenekar kisérettel. Ha nem válogatott énekesek éneklik, az ének egy egész hanggal mélyebb legyen.

ÖRÖMDAL.

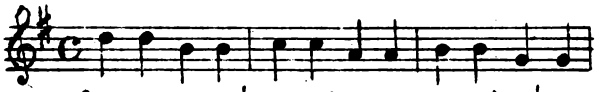

1. Itt van a nyár ö-rülhetünk, sokviqságot
2,4,5 és 8. *vers is erre a dallamra énekelendő.*

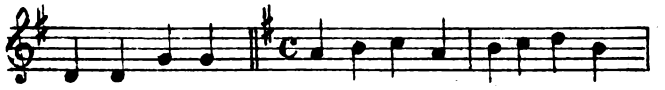

hozott nekünk. 3. Zöld fákalatt virágocska
7. *vers is erre.*

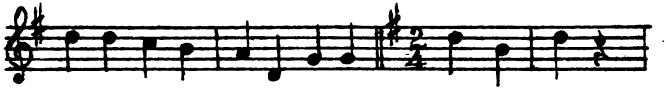

il-la-to-zik koszo-rúba. 6. Bre-ke-ke,
9. és 10. *vers is*

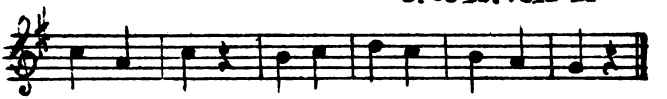

bre-ke-ke. Bé-ka-bál lesz es-té-re.
erre a dallamra.

RAJTA FIUK ...

Raj-ta fi-úk fel,szaporán ki a sik me-zőre.

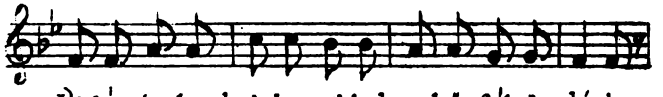
Vidám kedvvel dalos ajkkal a hűs fák ö- lé-be.

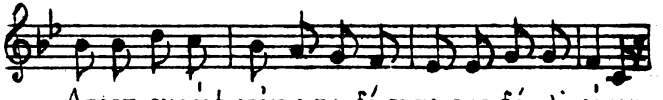
Arany sugárt szór a napfény ragyog fán vi-rágon.

Bárányfel-hő mosolygog-va száll a lát-ha-tá-ron.

1. SZITAKÖTŐ".

(PÓSA L.)

SZALAY MIKLÓSNÉ

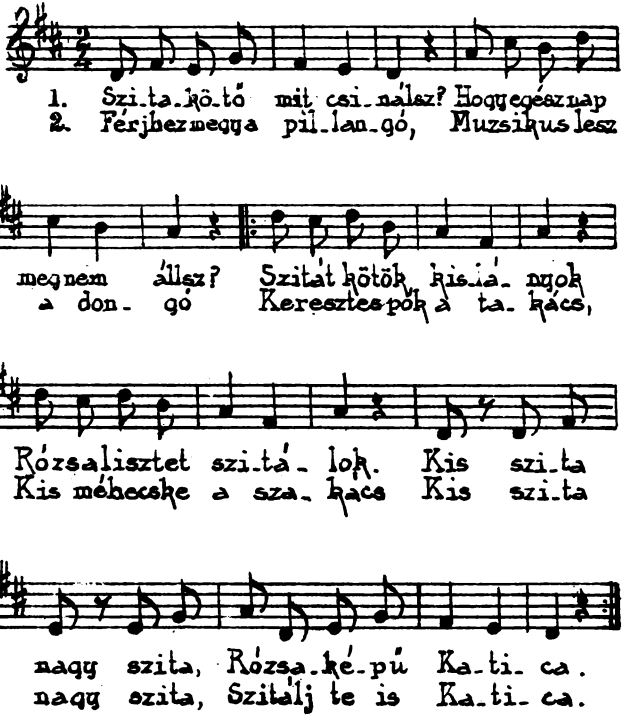

Játék menete: **Kört alakitunk. Egy gyermek a körben körül-repül ez a szitakötő. A kör helyben állva énekli a dal első sorát. Akkor a szitakötő megáll és feleli: Szitát kötök kislányok stb., a végén „rózsaképü Katica" szóra rámutat egy gyermekre az a Szitakötőt megfogja, beállnak a kör közepére és táncolnak a második vers végéig s ujból kezdődik a játék. (a kör csipőre tett kézzel, táncol.)**

2. ERDŐBEN - BERDŐBEN.

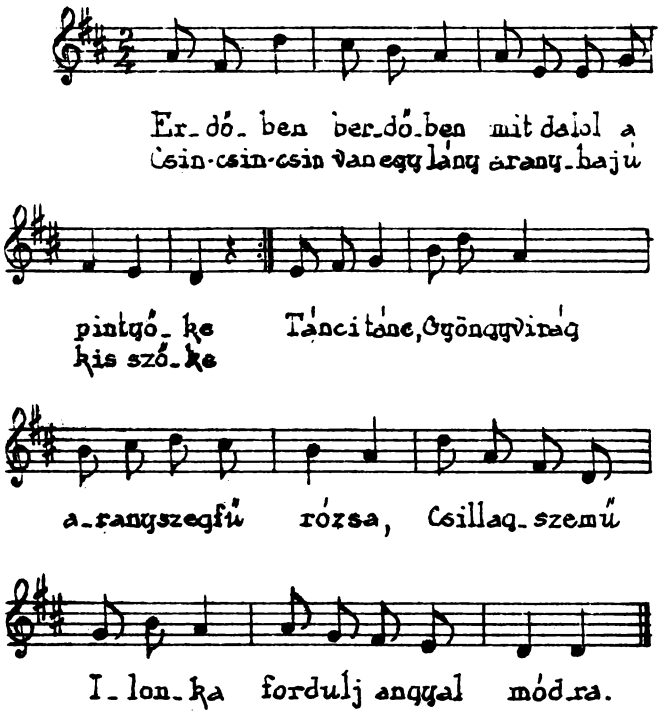

Játék menete: Kör alakítás. A kör közepén egy kis lány a pintyőke. A kör forogva énekli a dalt. (Tánci tánc gyöngyvirág) szóra megállnak. A pintyőke beint magához egy gyermeket és azzal a lassu csárdást járja. A többiek csipőre tett kezekkel táncolnak, a dal végén tapsolva maguk körül fordulnak.

3. HIVJA A NYÚL...

(Népies játék.)

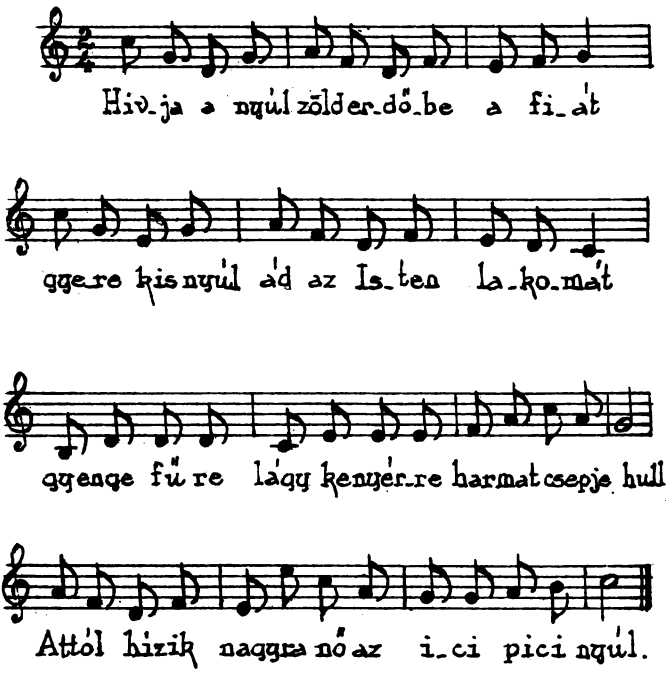

Játék menete: Kört alakítunk. Egy gyermek: a nyúl, a körben sétál. Kineveztünk egy másik gyermeket nyúl mamának. Az első szakaszt az összes gyermek énekli körbe menve. A másodikat a nyúl és a mama felváltva: A végén a kör megáll, a vadászt utánozva lelövik a kis nyulat.

II. szakasz.

Nyul: Édesanyám benéztem a kis kertbe, kerek fejü káposzta van ültetve.

Mama: Nem tied az édes fiam hozzá hát ne nyulj. Ne menj oda tudod ott az orvvadász az ut.

4. HOSSZULÁBU GÓLYA-BÁCSI ...

6-8 évesek, 10-20 játszóval, udvar v. játszótéren. Körben kézfogással állnak a békák. Középen járkál nagyokat lépve a gólya. A kör énekli:

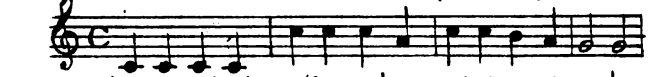

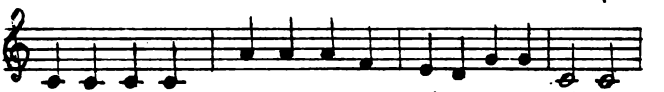

A gólya most hozzákap több gyermekhez és megakarja azokat fogni, de, azok elfutnak. Ha sikerül egyet megfogni, az gólya lesz. A körben maradt gyermekek közben énekelve mondják:

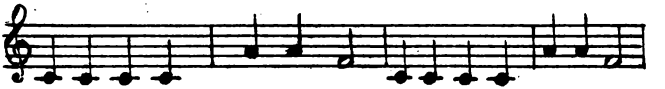

S mikor a gólya megfogott egyet, rámondják:

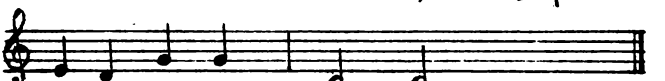

Ha a gólyának nem sikerült egy gyermeket sem elfogni, a játék az előbbi gólyával folyik tovább.

5. SAS KERGETŐ.

6-8 évesek, 20-30 játszóval udvar v. játszótéren.

A gyermekek kézfogással kört alkotnak. Ez a galambház. Benn a körben 3-4 gyermek a röpülést utánozva futkározik. Ezek a galambok. Egy gyermek a körön kívül kering, szárnyát libegtetve, ez a sas. A gyermekek az alábbi dalt éneklik:

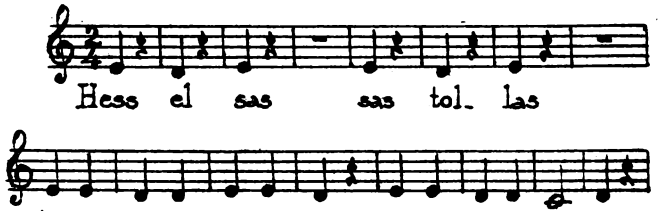

Amikor a dal elhangzott, a gyermekek elbocsátják egymás kezét, mire a galambok kirepülnek. Ha a sas a galambok közül elfogott egyet, ez leszen a sas. A játék pedig az előbbi módon folyik tovább.

6. BEÜLTETTEM KIS KERTEMET.

6-8 évesek 20-30 játszó, tornaterem v. udvarban.

A gyermekek fele virág, fele gazdasszony, egyik meg a vevő. A virágok körbe állnak. Egy-egy gazdaasszony áll a virágok mögött s árulja virágját, a vevő bennt áll a körben. A gazdaasszonyok és az eladó virágok énekélik:

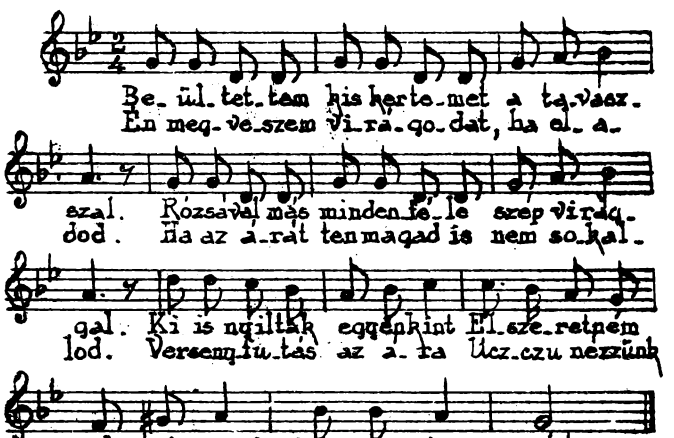

Most a vásárló leányka ahhoz a gazdasszonyhoz fordul, akinek a virágját megakarja venni és az előbbi dallamra a második verset énekli. A vevő kérdi: „Hány futás a virágod?" Ahányat mond a gazdasszony, annyiszor futják körül a kört, de ellenkező irányban, aki előbb a virághoz ért, azé lesz a virág, a vevő pedig a másiké lesz.

7. NINCS ITTHON A CICA-MICA...

„ÁRPÁD APÁNK NE FÉLTSD ŐSI NEMZETED" dallamára.

6-8 évesekneк, 20-30 páros számu játszó, tornaterem v. játszótéren.

A gyermekek körbeállnak, egyik belül, s ez a cica, a többi az egér. Ezek énekliк:

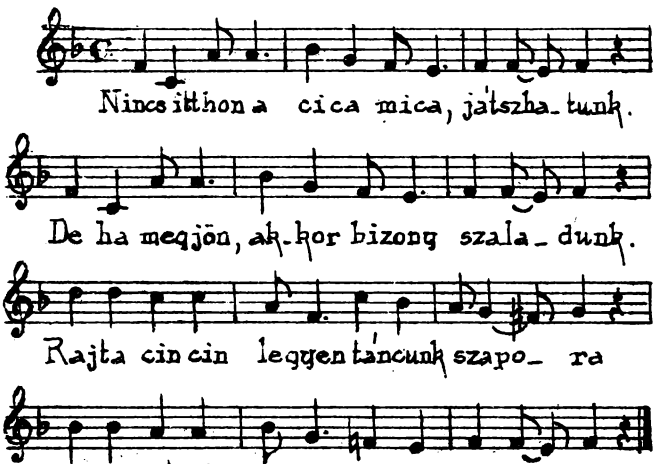

Annál az ütemnél: „Rajta, cin-cin" mindenki egy párt keres és azt átkarolva táncol. A cica is igyekszik egyet elkapni, akivel más nem táncol. Ez az egérke lesz az új cica. Ha a párat lanul álló egerekнek az ének tartama alatt sikerül a cica elől menekülnie, akkor beállhat ismet a körbe és a régi cica marad a kör közepén.

8. ÉS MINDENKI IGY CSINÁL.

6-8 évesek, 10-60 játékos, torna-tanterem v. szoba.

A gyermekek körben állanak és ezt a dalt énekelik:

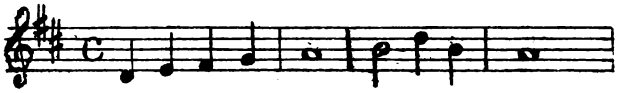

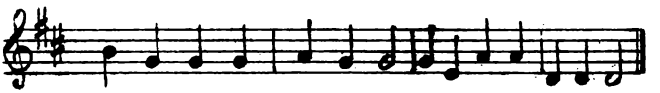

A két elsősor elmondásakor kézfogással körbejárnak, a második sor mondásánál megállanak és egy gyermek a középre állva, valamelyes mozgást mutat, amelyet a harmadik sor mondásakor végez. Ezt utánozzák a körülállók is, megismételve a sort.

Ujrakezdésnél a következő gyermek áll a körbe és mutat más különböző, utánzó mozgást.

Jutalmat is tűzhetünk ki arra, hogy melyik gyermek mutatta a legügyesebb és leghübb mozgást. A mozgás lehet tornagyakorlat, tánclépés, ugrás, szökdelés: vagy iparos utánzása, kalapálás, fürészelés, kaszálás, varrás stb. Vagy uszás, lovaglás, evezés és különféle emberi és állati vagy természeti erő, amit e gyermek látott.

Apró gyermekek kedves szórakoztató játéka.

9. A vonat.

(10—40 gyermekkel.)

Egyik gyermek a vonatkisérő, a többi meg a vonat bizonyos alkotórészét helyettesiti. Igy lesz: gép, szerkocsi, ebédlőkocsi, kémény, kazán, kerekek, szén, olaj, gépész, hordár, stb. stb.

A vonatvezető azt mondja:

„Állitsuk össze hamar a vonatot, hogy Kanizsára mehessünk!“

Azután egymás mögé állitja a vonat alkotó részeit, mindegyiket aszerint szólitva, amilyen alkotórész nevét kapja. Amikor össze vannak a részek kapcsolva, a vonatvezető kiáltja:

„Mehet!“

Erre a gyermekek megindulnak és ezt éneklik:

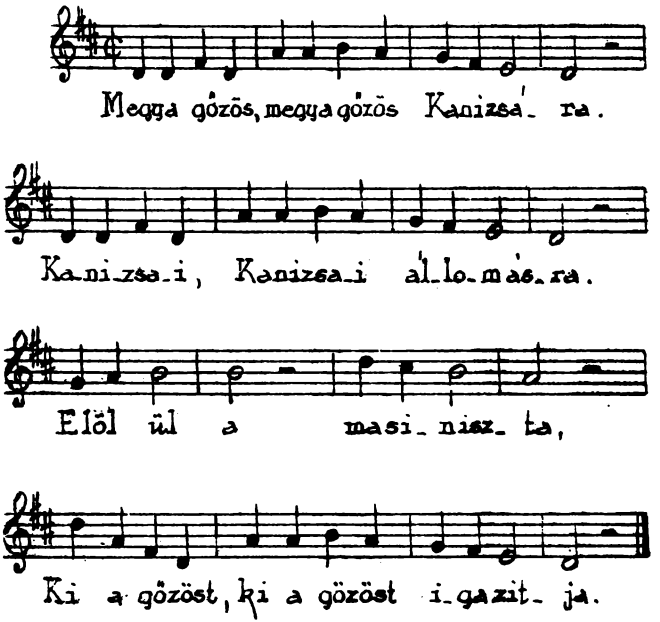

Ha sokan vannak, lehet egyszerre két vonatot is indítani, sőt lehet a két vonat között egy kis versenyfutást is rögtönözni.

10. ISPILANG - ISPILANG ...

6-8 éveseknek, 20-30 gyereknek udvar, nagy térség.

A kisleányok körben összefogóznak és 2-3-szor jobbra, majd ugyanannyiszor balra lépkedve körbejárnak s ekközben énekelik:

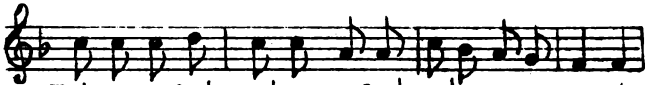

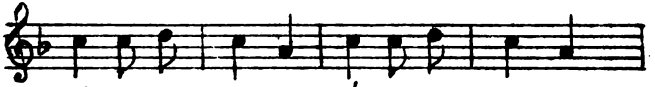

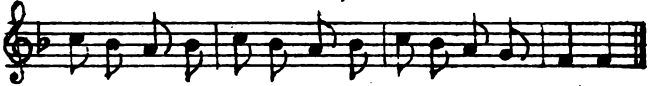

Ha több Ilonka van, ugy különböztetjük meg: pl. piros-kendős kis Ilonka, szőke- v. barnahaju kis Ilonka, stb. Akinek a nevét mondják, mint Ilonkáét, az kifordul ugy, hogy az a szomszédja, ki előbb a jobb kezét fogta, most a balkezét fogja meg.

A kifordulás rendes egymásutánja, hogy minden másodiknak a nevét mondják mindaddig, mig az egész körön végig nem mentek és a játszók fele kifelé, fele befelé nincs fordulva. Ezután a befelé nézők kifordulása következik, ugyanolyan sorrendben, mint az előbbiek, mig végre a játszók mindnyájan kifelé vannak fordulva.

Most következik a visszafordulás és pedig azok, akik előbb fordultak ki, rendesen előbb szoktak visszafordulni s az énekben: most kifordulnék — helyett azt mondják: befordulnék.

11. SÜSSÜNK · SÜSSÜNK ...

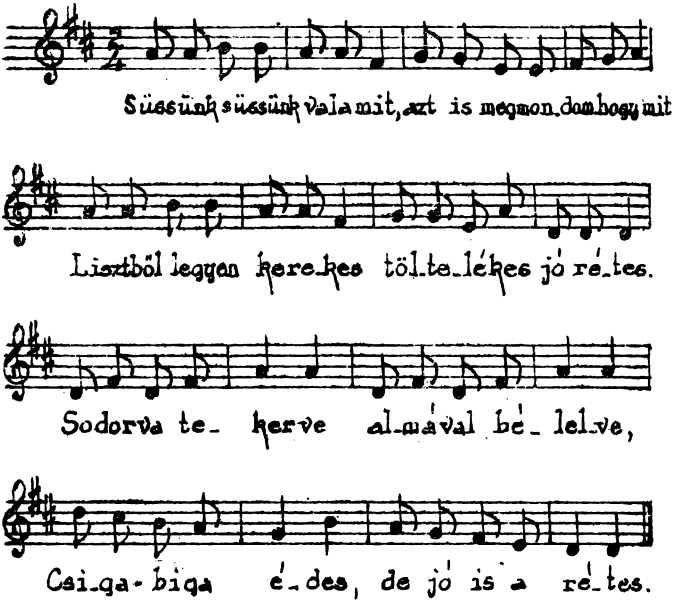

A játék menete: Egy hosszu láncot alakitunk. Egy gyermek a vezető. Elindulnak kiggyóvonalban. (Az utolsó gyermek állva marad.) A dal végén lequatnak ssssss. - megsült a rétes - Azután kaput nyitnak es a „buj, buj, zöldágot" énekelve ismét kiggyóvonalban kimennek.

12. MEGÉRETT MÁR . . .

Szöv. Székelyné.

Szalay Miklósné.

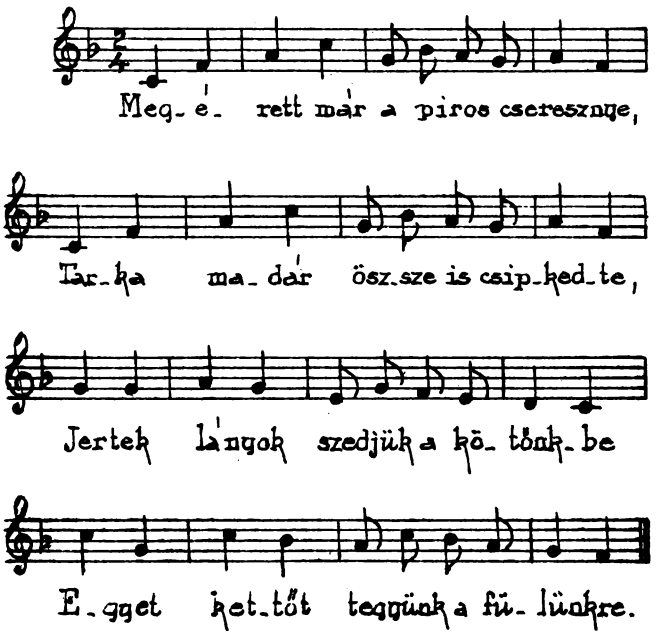

A gyermekeket két csoportra osztjuk, az egyik csoport kört alakit az lesz a kert. A kertben járkál a csősz. A másik csoport a körön kivül sétál és énekli a dalt. A dal végén a csősz megszólal. (a gazda messzebb ül).

Csősz: Mit akartok lányok?

Lányok: Cseresznyét szedni!

Csősz: Ki ültette fáját?

Lányok: Márton gazda.

Csősz: Ki hernyózta az ágát?

Lányok: János fia!

Csősz: Nohát ebből nem esztek amig hernyót nem szedtek.

Lányok: De bizony eszünk.

Az utolsó szóra a kertbe rohannak és kapkodnak mintha a cseresznyét szednék. De a csősz elkiáltja magát: „Márton gazda, dézsmálják a cseresznyét.“ A gazda most a körön belül lévőket megfogja akik kiszaladtak ujból éneklik a dalt. Ez addig ismétlődik mig az összes cseresznye tolvajt megfogja. Akkor ujból kezdődik a játék, de a csoportokat cserélik.

13. SZEDEM SZÉP RÓZSÁMAT...

KÖRJÁTÉK.

6-8 éveseknek, 20-30 játszó, udvaron v. tanteremben.

A kisleányok összefogóznak és kört alakítanak. Azután jobbra, vagy balra oldalt lépegetnek. Egyik a kör közepén süvegelődik, a többi pedig az alábbi verset énekli:

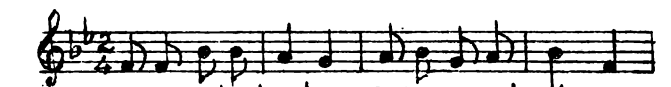

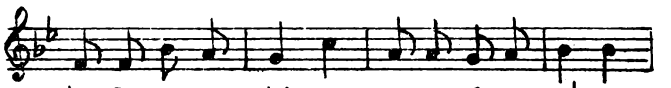

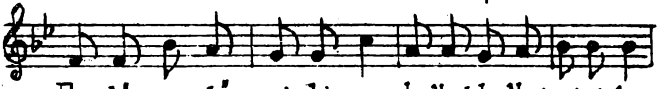

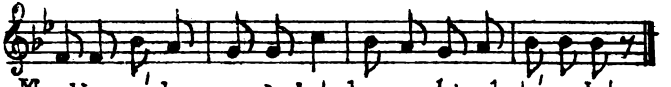

Mikor aztán a dalt elénekelték, a középen álló kisleány odamegy valamelyik társához, azt a körben megforgatja és most hálacsönösen helyet cserélnek. A játék a fenti leírt módon folyik tovább.

14. VIRÁGÉNEK.

(KÖRJÁTÉK.)

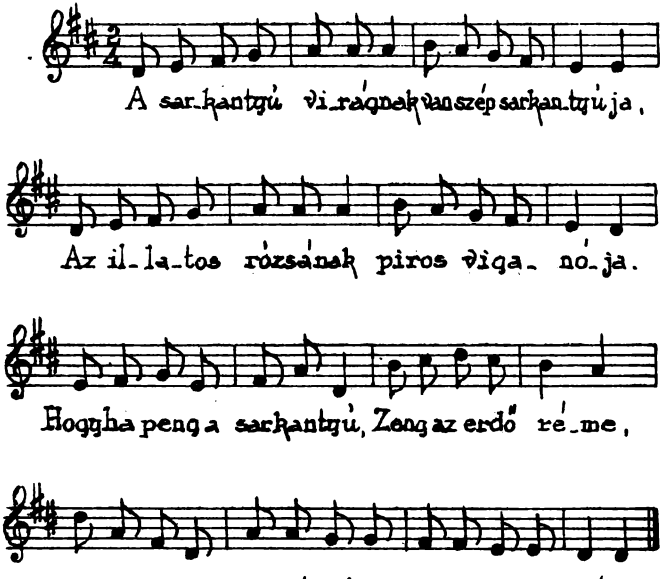

Körjáték:

10 leány és 10 fiu külső és belső kört alakit, fiuk állnak belül, arcukkal kifelé fordulva, leányok kivül egy kissé nagyobb kört alkotva, mindegyik párjával szemben. A dal kezdetén a lánykák ruhájukat kétoldalt fogva jobbra, majd balra hajolva éneklik a dalt. Mikor a szöveg azon részéhez érnek, hogy:

„Van szép sarkantyuja“,

a fiuk egyszerre, kiki párja elé lép.

„Az illatos rózsának piros viganója“,

erre a kisleányok jobb kezüket fejük felett behajlitva tartva csak jobbra hajolnak s a dal ütemére egyszer maguk körül fordulnak. A következő szövegre:

„Hogyha peng a sarkantyu, zeng az erdő, róna“,

erre a lányok a szöveg első felére egy szökdelő lépéssel a körbe befelé lépnek, a szöveg második felére, hogy:

„Zeng az erdő, róna“

két karjukat széttárják és arcukkel a magasba néznek. A fiuk az első és a második szövegre mindvégig, mindkét lábukra elhelyezett sarkantyukkal csak a taktust verik. A dal első szakaszának végére, hogy

„Perdül, fordul“, stb.

mindegyik gyermek a maga párjának jobb kezét

megfogva maguk körül (sasszé) lépésben lassu ütemre körbenjárnak addig, mig a fiuk és leányok régi helyükre visszatérnek.

II. Rész. „Fujja a szél" a kislányok körbeállva befelé fordulnak, a fiuk eléjük lépnek ugy, hogy minden pár szembekerül egymással egy kört alkotva.

„Hajladozik az akácnak" stb...

erre mind a fejük felett behajlitott karral, a leányok balra, a fiuk jobbra hajladoznak.

„Mosolyog a tulipán"... stb. a kisleányok jobb karjukat fejük fölé tartva tánclépéssel befelé mennek a körbe, mikor összeérnek, maguk körül megfordulnak. A fiuk helybenállva, bokájukkal verik a taktust.

„A szép magyar virágnak"... stb.

erre ugy mennek, mint a dal első szakaszának végénél, csak kézfogás nélkül.

I. szakasz a fenti...

II.

Fujja a szél fujja, fujdogálja
Hajladozik az akácfa hófehér virága.
Mosolyog a tulipán,
Csinos a ruhája,
a szép magyar virágnak,
sehol sincsen párja...

15. ARANYOS KIS MADÁR ...

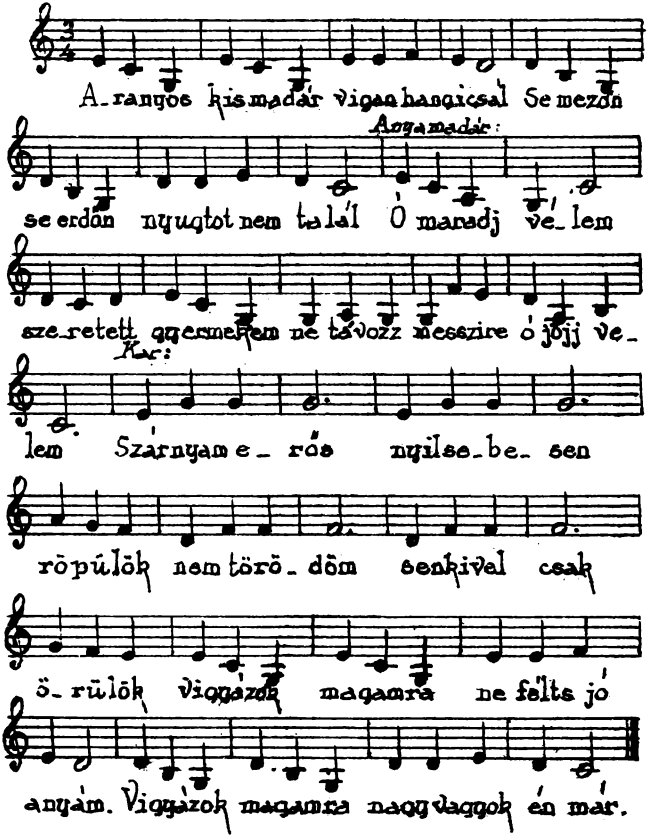

A gyermekek kört alakítanak. Egy gyermek — a kis madárka — a kör a közepén áll.

Az ének ama részén midőn az anyamadár megszólal, a kismadár megáll valamelyik gyermek előtt és meghallgatja az öreg madár intelmét.

Majd a „szárnyam erős" szövegtől kezdve, röpdös a körben. A dal végén a gyermekek a puska hangját utánozva, lelövik az engedetlen madárkát.

16. Kis egérke éhes.

Énekes körjáték.

(„Kerek ez a zsemlye" dallamára éneklik a gyermekek a következő versikét).

I.

Kis egérke éhes,
Enni valót keres,
Vigyázz te kis bohó,
Sarokban a fogó,
Sarokban a fogó!

II.

Megcsal a szalonna,
Ne közelits oda,
Mindjárt nyakon csipnek
Akkor aztán véged,
Hej már, akkor véged.

A játék menete:

A gyermekek kört alakitanak és benne 4—5 egérke szaladgál. Amikor a két szakaszt elénekelték a gyermekek, a kör megszünik és két-két gyermek összefogódzva kéz a kézben, mint kis kalitkák — igyekeznek elfogni a menekülő egérkéket.

Ha sikerült elfogni valamennyi egérkét, akkor a játékot más egérkékkel megismételhetjük mindaddig, mig a gyermekek meg nem unják.

ÉNEKEK.

1. TORNAINDULÓ.

Moderato

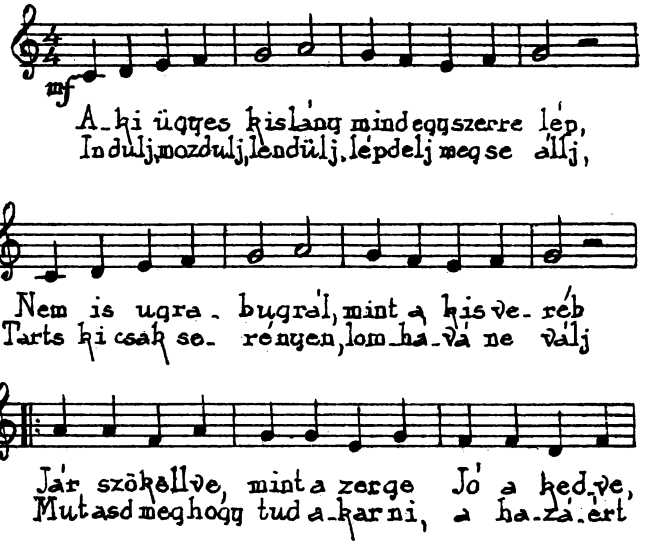

2. KIRÁNDULÁS.

Allegretto

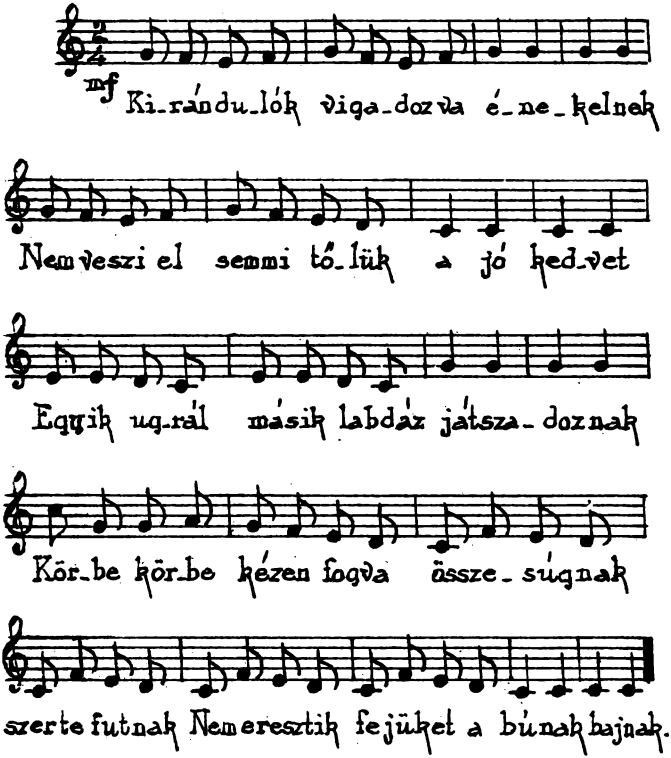

3. HIVOGATÓ.

Allegretto

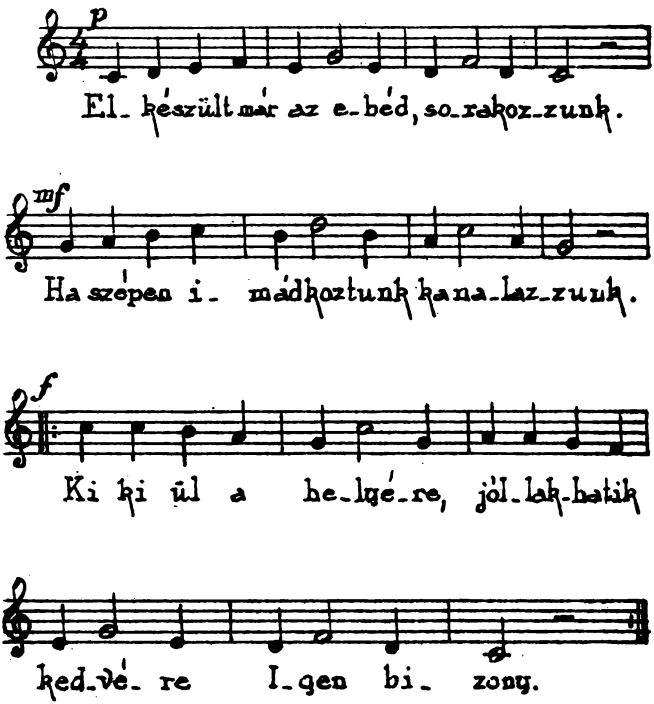

4. EJNYE KATI...

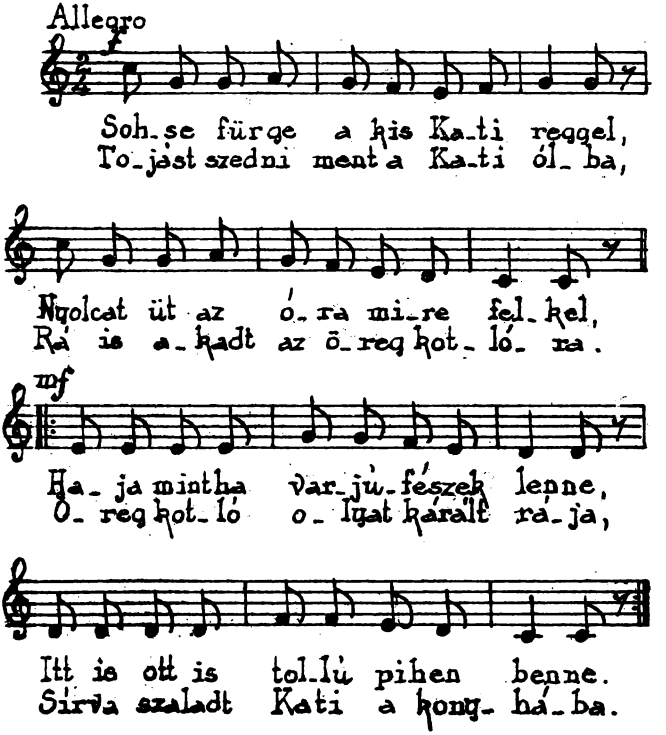
Allegro
f
Soh_se fürge a kis Ka_ti reggel,
To_jást szedni ment a Ka_ti ól_ba,
Nyolcat üt az ó_ra mi_re fel_kel,
Rá is a_kadt az ö_reg kot_ló_ra.
mf
Ha_ja mintha var_jú_fészek lenne,
Ö_reg kot_ló o_lyat kárált rá_ja,
Itt is ott is tol_lú pihen benne.
Sírva szaladt Kati a kony_há_ba.

5. CSAK AZÉRT IS ...

Allegro

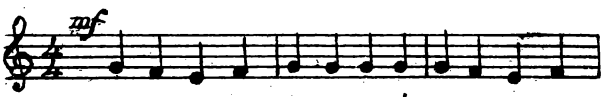

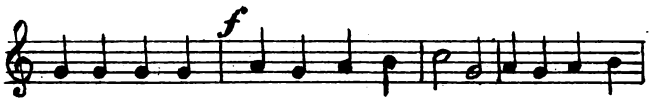

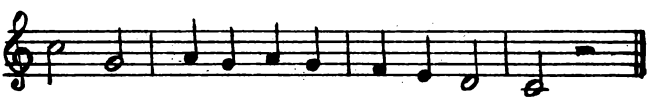

6. MEGFOGTAM EGY SZUNYOGOT.

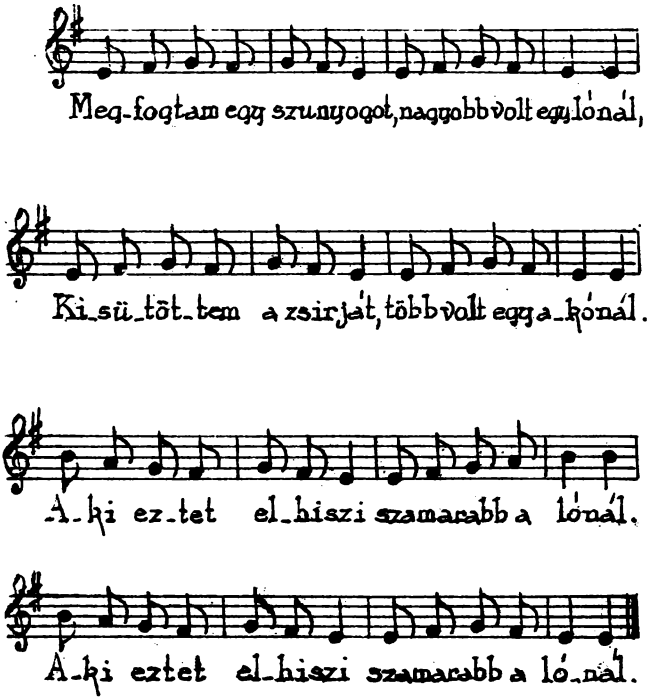

7. ICA - RICA . . .

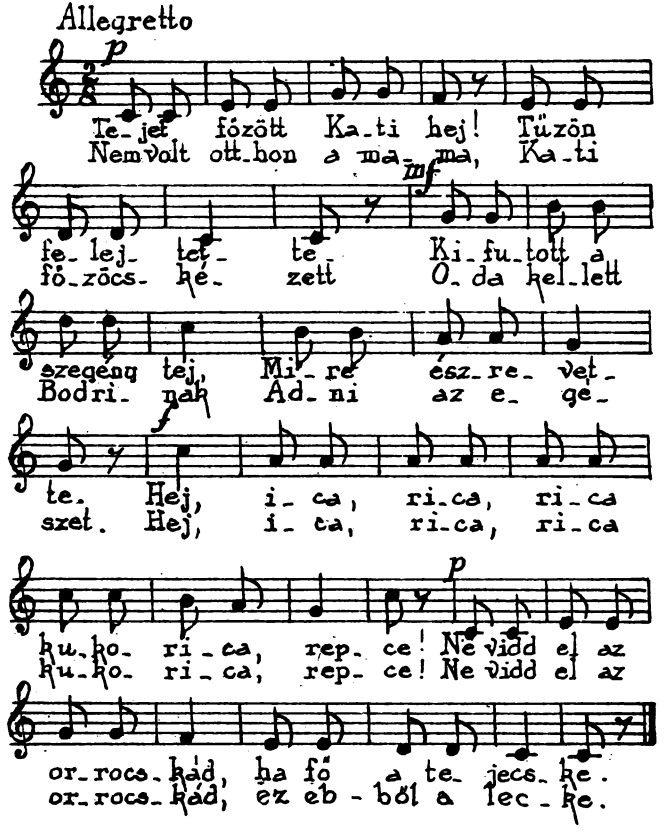
Allegretto
p
Te-jet fózött Ka-ti hej! Tüzön
Nem volt ott-hon a ma-ma, Ka-ti
mf
fe-lej- tet- te- Ki-fu-tott a
fő-zöcs- hé- zett O-da hel-lett
szegény tej, Mi- re ész-re- vet-
Bodri- nak Ad- ni az e- ge-
f
te. Hej, i- ca, ri-ca, ri-ca
szet. Hej, i- ca, ri-ca, ri-ca
p
ku-ko- ri- ca, rep- ce! Ne vidd el az
ku-ko- ri- ca, rep- ce! Ne vidd el az
or-rocs-kád, ha fő a te- jecs- ke.
or-rocs-kád, ez eb - ből a lec - ke.

8. MINDENT A HAZÁÉRT.

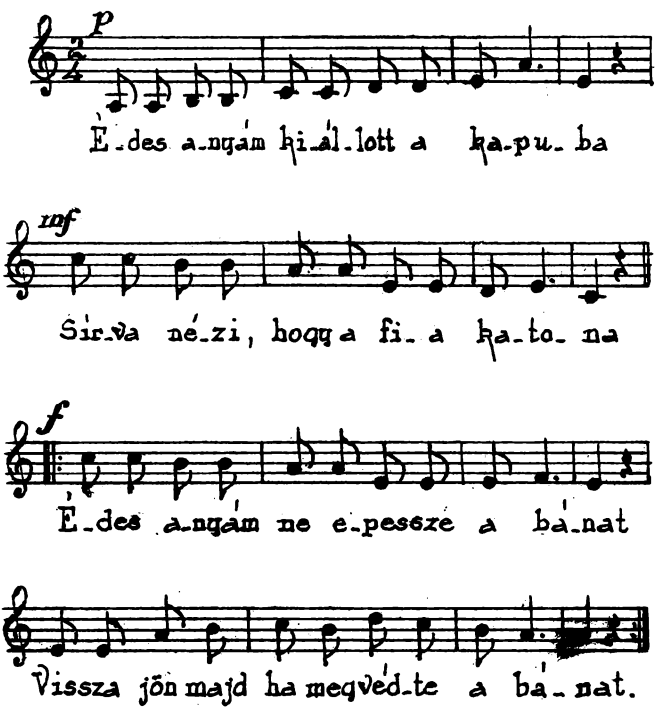

9. LEGYEN UGY MINT RÉGEN VOLT.

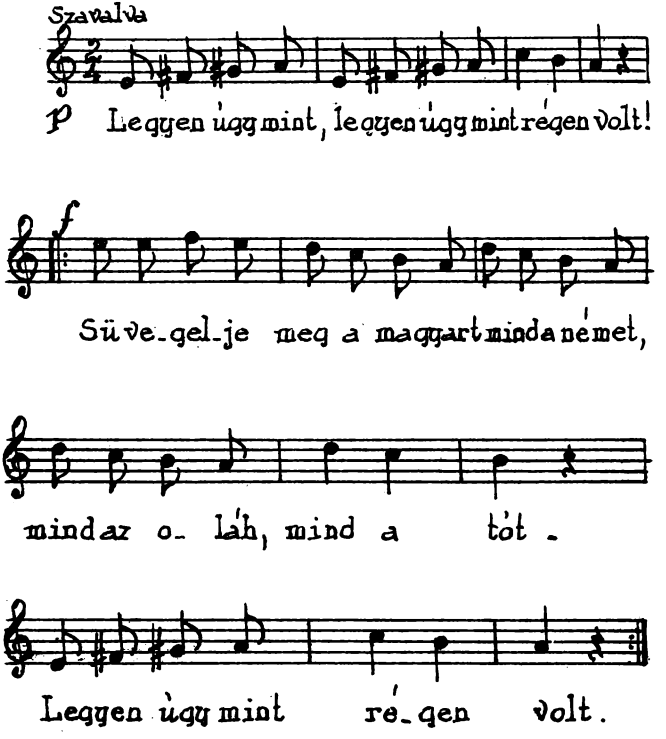

10. ÁRPÁDHÁZI SZENT ERZSÉBET.

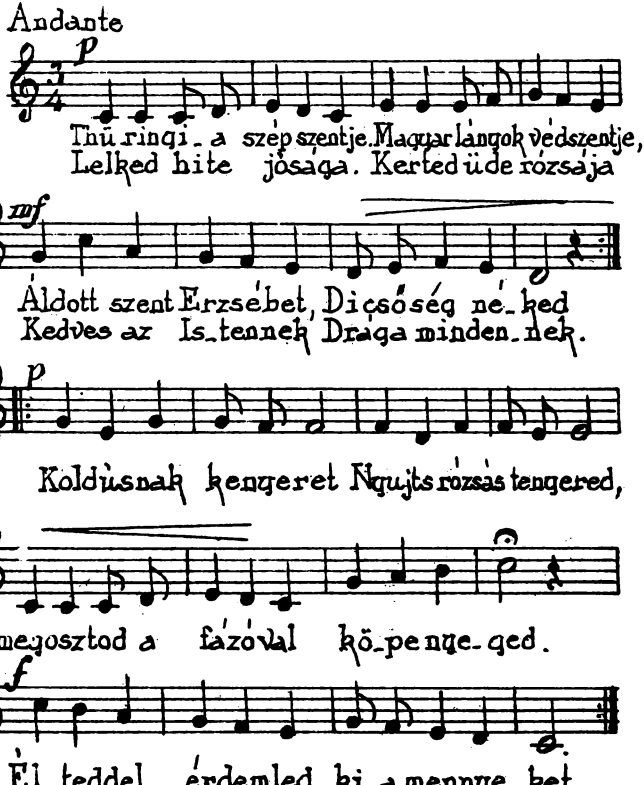

IV. Kirándulási tervek.

Kirándulás Svábhegyi étkezéssel.

I. TERV.

Zuglígeti végállomás. — Disznófő ... 35 perc

2. TERV.

Svábhegyi szanatórium ... ... 60 perc
Svábhegyi iskola ... ... 10 perc
Városkut ... ... 5 perc

Útközben érintett nevezetes pontok: Kossuth-szobor, Eötvös-villa, Jókai-szobor, Nagyszálló, Eötvös-szobor, Szent László templom, Székely-kapu, Tűzoltó őrség, Iskolai méhes.

3. TERV.

Zuglígeti végállomás. — Disznófő ... 35 perc
Disznófő — Normafa ... ... 35 perc
Normafa — Városkut ... ... 40 perc

Útközben érintett nevezetes pontok: Normafa, Csillagvizsgáló intézet, Viztorony, Beethoven-szobor, Svábhegyi szanatorium, Jókai szobor, Fogaskerekű állomás.

4. TERV.

Zugligeti végállomás — Disznófő ... ... 35 perc
Disznófő — Anna kápolna ... ... 20 perc
Anna kápolna — Csillagvizsgáló intézet 25 perc
Csillagvizsgáló intézet — Városkut ... ... 60 perc

Útközben érintett nevezetes pontok: Kossuth-szobor, Isten szeme, Hangya-forrás, Skiugró-sánc, stb.

5. TERV.

Zugligeti végállomás — Anna kápolna 50 perc
Anna kápolna — Makkos Mária ... ... 60 perc
Makkos Mária — Városkut ... ... 1 óra 30 p.

6. TERV.

Zugligeti végállomás — Csillagvölgyi út 25 perc
Csillagvölgyi út — Széchényi-hegy ... ... 40 perc
Széchényi-hegy — Városkut ... ... 20 perc

7. TERV.

Farkasréti végállom. — Szerelem bolondja 15 perc
Szerelem bolondja — Isteni szeretet leányai rendház (Apácarét) ... ... 60 perc
Apácarét — Városkut ... ... 40 perc

8. TERV.

Farkasréti végállomás — Hóvirág-út ... 10 perc
Hóvirág-út — Apácarét ... ... 50 perc
Sporttelep, volt Golf-pálya — Városkut 40 perc

9. TERV.

Zugligeti végállomás — Anna-kápolna 50 perc
Anna-kápolna — Erzsébet-szobor ... ... 50 perc
Erzsébet-szobor — Jánoshegyi kilátó ... 50 perc
Jánoshegyi kilátó — Városkut ... ... 45 perc

Kirándulási tervek Nagyrét-i étkezéssel.

1. TERV.

Hüvösvölgyi végállomás — Nagyrét, kiránduló ház ... ... 15 perc

2. TERV.

Lipótmezei-uti megálló — Szalonka-uton a Glück Frigyes utra az Oroszlánszikláig 50 perc
Glück Frigyes uton végig, a Balázs vendéglőig ... ... 60 perc
Balázs vendéglő — Hüvösvölgyi kirándulóház ... ... 20 perc
Útközben érintett nevezetes pontok: Látóhegy, Kecskehegy, Oroszlánszikla, kilátás a Lipótmezei tébolyda felé, Jánoshegyre, Svábhegyre, stb. Városi erdő.

3. TERV.

Lipótmezei uti megálló — Lipótm. tébolyda 10 perc
Lipótmező — Báthory-barlang ... ... 30 perc
Báthory-barl. — Hüvösv.-i kirándulóház... 1 ó. 20 p.

4. TERV.

Hüvösvölgyi végállomás — Mária Remete 1 ó. 15 p.
Mária Remete — Nagyrét ... ... 45 perc
Utközben érintett nevezetes pontok: Fazekas hegy, Mészégető, Remetekertváros, Máriaremetei templom.

5. TERV.

Szarvas-vendéglő — Szt. László kápolna 10 perc
Szt. László kápolna, Kuruclesi uton át Kishárshegyi kilátóhoz ... ... 60 perc
Kishárshegyi kilátótól Tótasszony-uton Nagyrétre ... ... — ... 50 perc

Ezen terveken kivül természetesen számos tervet készithetünk, ezekben a tervekben megjelölt utszakaszok megállapitott és ellenőrzött ideje alapján az időt is pontosan beoszthatjuk.

Tartalom:

BEVEZETÉS --- --- --- --- --- --- --- --- 1—5 oldal

I. Az üdültetés megszervezése.

1. Központi és helyi feladatok --- --- --- --- 6. oldal
2. A szükséges napirend --- --- --- --- --- 11. „
3. A vezető egyénisége és hatásköre --- --- 21. „
4. Családbeosztás, családfőkkel --- --- --- 27. „

II. Az üdültetés nevelő hatása.

1. Egészséges legkör --- --- --- --- --- --- 33. „
2. A mese, ének és a játék paedagógiája --- 37. „
3. Gyakorlati jellemnevelés --- --- --- --- 47. „
4. Apró foglalkoztatások --- --- --- --- --- 51. „

III. Anyagtár.

1. Jellemnevelő heti programm 8—16 összejövetelre --- 56. oldal

2. Szórakoztató heti programm --- --- --- --- --- 62. oldal

3. Mesék:

1. Az igazi imádság --- --- --- --- --- --- 68. oldal
2. Hálátlan a világ --- --- --- --- --- --- 73. „
3. A csodakalap --- --- --- --- --- --- --- 82. „
4. A kenyér-tipró kisleány -- --- --- --- --- 86. „
5. Tündöklő Jánoska --- --- --- --- --- --- 92. „
6. Az önző óriás --- --- --- --- --- --- --- 101. „
7. Jancsi és az ezüst pengő --- --- --- --- 109. „
8. Kőmesgye -- --- --- --- --- --- --- --- 114. „
9. Szent Medárd csengetyüje --- --- --- --- 121. „
10. Bobó és Zum --- --- --- --- --- --- --- 124. „
11. Az aranyszőrü malac --- --- --- --- --- 128. „
12. Jézuska bánata--- --- --- --- --- --- --- 132. „
13. A kis herceg meséje --- --- --- --- --- 136. „
14. Mese egy irigy kisfiuról --- --- --- --- --- 143. „
15. A jó testvérke --- --- --- --- --- --- --- 148. „
16. A kis virág meséje --- --- --- --- --- --- 152. „

4. Társasjátékok.

1. Hol a harmadik? --- --- --- --- --- --- 155. „
2. Három kapás, egy dobás --- --- --- --- 157. „
3. Madarász --- --- --- --- --- --- --- --- 158. „
4. Nemzetes --- --- --- --- --- --- --- --- 160. „
5. Fekete Péter --- --- --- --- --- --- --- 162. „
6. Páros fogócska --- --- --- --- --- --- -- 163. „
7. Add tovább! --- --- --- --- --- --- --- 164. „
8. Szoborjáték -- --- --- --- --- --- --- 166. „
9. Fehér és fekete--- --- --- --- --- --- --- 167. „
10. Ez az én orrom --- --- --- --- --- --- 169. „
11. A vadászat --- --- — --- --- -- --- 170. „

12 Állatsereglet ... 172. old.
13. Sánta róka ... 173. „
14. A kotló és a róka ... 174. „
15. Béka a körben ... 175. „
16. Éjfél ... 176. „
17. Üldözd a rókát ... 177. „
18. Hogy a turó komámasszony? ... 178. „
19. Sólyom és a galambok ... 179. „
20. Hivogató ... 180. „
21. Rabló és pandur ... 181. „
22. Szegény Micus ... 183. „
23. Tanyás fogócska ... 183. „
24. Fogolyszabaditás ... 184. „
25. Hajsza a csákóért ... 185. „
26. Labda futás ... 186. „
27. Kapós ... 187. „
28. Lóverseny ... 188. „
29. Kigyósfogócska ... 188. „
30. Medve a veremben ... 189. „
31. Hol a gyürü ... 190. „
32. Szökdelő ... 191. „

5. Hangutánzások ... 193—194. old.

6. Dalos tornajátékok.

1. Nyári munka ... 195. old.
2. Fel, fel vitézek! ... 197. „
3. Örömdal ... 200. „
4. Rajta fiuk ... 204. „
5. Hiszekegy ... 208. „
Kották: Örömdal. Rajta fiuk, Hiszekegy 212, 213, 214. „

7. Énekes körjátékok.

1. Szitakötő --- --- --- --- --- --- --- --- 215. old.
2. Erdőben-berdőben --- --- --- --- --- --- 217. „
3. Hivja a nyul . . . --- --- --- --- --- --- 219. „
4. Hosszulábu gólya bácsi --- --- --- --- --- 221. „
5. Sas-kergető --- --- --- --- --- --- --- 222. „
6. Beültettem kis kertemet --- --- --- --- --- 223. „
7. Nincs itthon a Cica-Mica --- --- --- --- 224. „
8. És mindenki igy csinál --- --- --- --- --- 225. „
9. A vonat --- --- --- --- --- --- --- --- 227. „
10. Ispiláng, ispiláng --- --- --- --- --- --- 229. „
11. Süssünk, süssünk --- --- --- --- --- --- 231. „
12. Megérett már . . . --- --- --- --- --- --- 232. „
13. Szedem szép rózsámat --- --- --- --- 234. „
14. Virágének --- --- --- --- --- --- --- --- 225. „
15. Aranyos kis madár --- --- --- --- --- 238. „
16. Kis egérke éhes --- --- --- --- --- --- 240. „

8. Énekek.

1. Torna induló --- --- --- --- --- --- --- 241. oldal
2. Kirándulás --- --- --- --- --- --- --- 242. „
3. Hivogató --- --- --- --- --- --- --- --- 243. „
4. Ejnye Kati! --- --- --- --- --- --- --- 244. „
5. Csak azért is! --- --- --- --- --- --- --- 245. „
6. Megfogtam egy szúnyogot --- --- --- --- 246. „
7. Ica-Rica --- --- --- --- --- --- --- --- 247. „
8. Mindent a hazáért --- --- --- --- --- 248. „
9. Legyen ugy mint régen volt --- --- --- 249. „
10. Árpádházi Szent Erzsébet --- --- --- --- 250. „

IV. Kirándulási tervek --- 251—254. old.

Nyomatott:
PAULOVITS nyomdában
Budapest, VII., Nyár-utca 6.